Editura UNIVERS

...Ceea ce m-a încîntat la această carte, în afară de construcţia solidă şi de stilul remarcabil, este absenţa oricărei interpretări psihologice. Acolo unde alţi scriitori se străduiesc să interpreteze, pe parcursul a nenumărate pagini, un gest sau altul al eroului lor, Tatiana Milliex lasă „evenimentul istoric" să constituie motorul acţiunii, dar acest eveniment e atît de organic asimilat de personaj încît constituie o singură entitate, ca tatuajul sirenei pe braţul lupilor de mare, reuşind astfel să-şi păstreze întreaga căldură umană.

VASSILIS VASSILIKOS

Lei 3,75

163

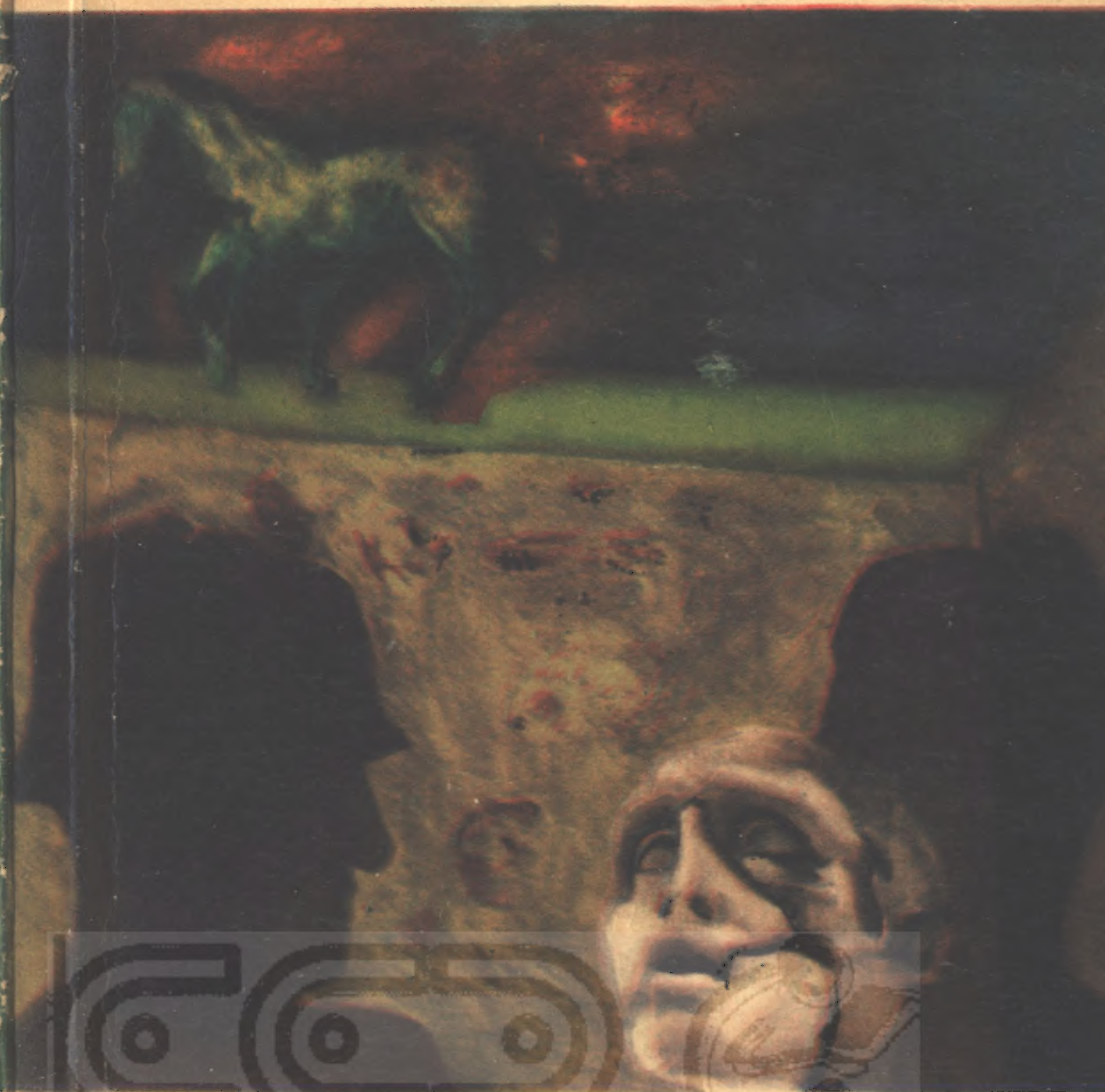
1971

TATIANA GRITSI-MILLIEX ...ŞI IATĂ CĂ S-A ARĂTAT UN CAL GĂLBUI...

TATIANA GRITSI-MILLIEX

...ŞI IATĂ CĂ S-A ARĂTAT UN CAL GĂLBUI...

COLECŢIA MERIDIANE

Clubul cărţii digitale 2024

Tatiana Gritsi-Milliex

...Și iată că s-a arătat un cal gălbui...

Traducere și prezentare de
Amalia Zambeti

Editura UNIVERS

București — 1971

Desenul copertei: *Wanda Mihuleac*

© CLAASSEN VERLAG G. m. b. H. Düsseldorf—Hamburg.
Traducere după originalul în limba greacă.
„ΚΑΙ ΙΔΟΥ ΙΠΠΟΣ ΧΛΩΡΟΣ..."

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
Editurii *UNIVERS*

TATIANA GRITSI-MILLIEX

ÎN CARTEA SA *Dizidentul*, apărută acum doi ani în Franţa şi consacrată vieţii şi operei soţului ei — marele scriitor grec Nikos Kazantzakis — Elena Kazantzakis, referindu-se la scurta perioadă a iernii 1940—41 pe care au petrecut-o la Atena, face o prezentare pe cît de succintă pe atît de sugestivă a cuplului de scriitori Roger Milliex — Tatiana Gritsi-Milliex; el — scriitor de limbă franceză, făcînd parte dintr-o familie de distinşi intelectuali francezi, ea — scriitoare de limbă greacă, cu adînci rădăcini în ţara în care s-a născut, a crescut şi a trăit pînă acum cîţiva ani: Grecia.

„...Îmbrăţişînd soba, scrie Elena Kazantzakis, petreceam ore întregi în tovărăşia prietenilor noştri, fericiţi că se puteau bucura de prezenţa lui Kazantzakis fără a fi nevoiţi să traverseze marea[1]... Uneori scăpărau scîntei, izbucneau rîsetele şi inimile se destindeau. Alteori comunicarea se stabilea mai greu. Acesta a fost cazul profesorului francez Roger Milliex, un superb efeb cu ochi de safir, şi a tinerei sale soţii Tatiana Gritsi, o tanagră brună ca o măslină. Scriitori talentaţi, soţi fericiţi, aliaţi minunaţi. Admiratori ai lui Péguy, Kavafis şi Sikelianos. Ce importanţă avea că Nikos Kazantzakis nu izbutea să atingă

[1] Pînă în insula Egina, unde locuia scriitorul.

coardele lor cele mai intime? Ceea ce conta era faptul că ei le atingeau pe ale lui Kazantzakis. Pentru că se afla în fața a doi tineri „autentici", așa cum și-i dorea..." [1]

Tatiana Gritsi-Milliex și-a făcut ucenicia literară în anii grei ai ocupației naziste. A debutat cu traducerea în limba greacă a *Tăcerii Mării* de Vercors, care în anii 1943—1944 a circulat ilegal, fiind tipărită în 1945.

În 1947 apare prima ei lucrare originală, *Piața Theseion*, o nuvelă de proporții mari, în care evocarea realității se împletește cu amintiri din copilărie într-un climat de subiectivism oniric. Critica literară greacă a salutat debutul ca acela al unei personalități literare pe deplin formate.

În 1950 urmează cartea *Bulevardul Îngerilor*, roman psihologic de structură tradițională, care prezintă lumea primilor ani ai copilăriei, petrecuți într-un cartier popular al unui port din Franța meridională, apoi o culegere de povestiri, scurte instantanee luminînd pentru o clipă viața întunecată și zbuciumată a celor ce trudesc din greu, pe urmă un *Jurnal* (1953), în care visul și angoasa, prezentul și trecutul, Parisul tragic al spitalelor de copii și Atena copilăriei fericite se întrepătrund într-o textură rapidă, dureroasă și lirică. Un critic grec, referindu-se la această carte, amintește de Rilke și afirmă: „Ne aflăm în fața unei prozatoare mature".

În 1957, o primă recunoaștere oficială, premiul anual al Ministerului Educației Naționale din Grecia, vine să încununeze eforturile în arta scrisului ale Tatianei Gritsi-Milliex pentru romanul de factură netradițională *Să facem un schimb?*, de fapt șase povestiri, în aparență de sine stătătoare, axate în jurul aceluiași personaj feminin. Cu

[1] *Le Dissident*, Plon, Paris, 1968, pag. 407—408.

prilejul acestei apariții, critica notează dificultatea pentru cititorul neavizat de a asimila tehnica inedită utilizată de scriitoare și totodată reușita ei pe acest nou făgaș în literatura greacă.

Cu romanul *La prima persoană* (1958), scriitoarea se întoarce la lumea de basm a copilăriei ateniene. Mai accesibilă decît cele precedente, cartea constituie o oază de bucurie pură, o destindere poetică și totodată sobră în opera scriitoarei.

...Și iată că s-a arătat un cal gălbui... a apărut în 1963. Pentru această carte, o sinteză a căutărilor sale anterioare, scriitoarea a primit „Premiul celor doisprezece", echivalentul grec al Premiului Goncourt, recompensînd cel mai bun roman apărut în cursul anului precedent.

Romanul a cunoscut un mare succes în Grecia, atît în rîndul cititorilor cît și al criticilor literari.

Semnificativă în această direcție e recenzia cărții aparținînd cunoscutului publicist și romancier grec Vassilis Vassilikos în revista *Tachydromos*, din 21 decembrie 1963: „Cea de-a șaptea carte a romancierei este, după mine, și cea mai bună, unul dintre romanele cele mai valoroase ale producției contemporane grecești și străine... Ceea ce m-a încîntat la această carte, în afară de construcția ei solidă și de stilul remarcabil, este absența oricărei interpretări psihologice. Acolo unde alți scriitori se străduiesc să interpreteze, pe parcursul a nenumărate pagini, un gest sau altul al eroului lor, Tatiana Milliex lasă «evenimentul istoric» să constituie motorul acțiunii, dar acest eveniment e atît de organic asimilat de personaj încît constituie o singură entitate, ca tatuajul sirenei pe brațul lupilor de mare, reușind astfel să-și păstreze întreaga căldură umană..."

Tatiana Gritsi-Milliex a publicat, de asemenea, numeroase povestiri în paginile revistelor literare din Atena şi Nicosia, unele din ele traduse în germană, cehă şi suedeză.

În prezent scriitoarea trăieşte în Cipru, unde soţul ei este ataşat cultural al Legaţiei franceze.

A. Z.

...şi iată că s-a arătat un cal gălbui. Cel ce sta pe el se numea Moartea, şi împreună cu el venea după el Locuinţa Morţilor. Li s-a dat putere peste a patra parte a pămîntului, ca să ucidă cu sabia, cu foamete, cu molimă şi cu fiarele pămîntului.

APOCALIPSA LUI IOAN (6,8)

1

CE-I PASĂ? Ce-i pasă? Întîmplă-se ce-o vrea. Stă cufundată în clisa negricioasă făcută de sîngele lui sub umbra chiparosului; numai că atunci cînd i s-a cufundat piciorul în lutul cleios, umbra trecuse de partea cealaltă, răsturnînd ziua. Tăunii zumzăiau în jurul gurii căscate, în jurul găurii negre, căci nu mai avea gură, ci o gaură pe unde vîntul şuiera în voie, lipind şi mai tare părul de ţărînă. Cu cît priveşte, cu cît se străduieşte să recapituleze cum s-au petrecut lucrurile, cu atît piciorul i se cufundă mai adînc în clisă; celălalt picior i s-a desprins de trup, nu există, nu-l avea niciodată — şi obiectul se metamorfozează. Un butuc ars. Mai întîi roşu, un roşu-aprins, apoi cafeniu, şi-apoi negru. Mîini caută crengi uscate şi le aruncă peste el.

— Nu-l mişcaţi de-acolo, nu-l atingeţi. Trebuie să vină jandarmii.

„Ce vînează oare?“ pocnitura a răsunat înfundat, ca piatra ce cade într-un puţ secat. S-a

Clubul cărţii digitale 2024

auzit și glasul. Nu era glas, ci muget. Nici muget, ci zvîrcolirea unui cocoș căruia i s-a tăiat gîtul și te împroașcă cu sînge pe picioare și pe șorțul alb.

Un picior e gol, plin de noroi, iar celălalt pierdut. Cocostîrcii : da, ei stau într-un picior, văzuse poza în cartea de citire a nepoatei, cînd veniseră vara la ei să facă băi și să mănînce struguri proaspăt culeși din vie. Anghelos ronțăia o rodie spărgînd sîmburii între dinți — țac, țac. Nu i se văd dinții, nu se vede nimic. A băgat țeava puștii în gură, creierii au zburat pe la spate, poate că și dinții, nu distinge nici dinți, nici creieri, ci numai o bucată păroasă pe zid ; parcă-i un cîrlionț blond de păpușă lipit de-a-ndoaselea de capul ei. Piatra — căci împrejmuirea e făcută din piatră goală — are tocmai forma unui cap răsturnat, și cîrlionțul atîrnă de falcă. Toate pietrele au desene pe ele, cea de-alături are niște tentacule, care nu știi de unde ies. Fratele ei, Ghiorghis, dormea în bucătărie și nu vedea și nu auzea nimic. Nevastă-sa, Ghiorghena, zicea că vîntul e de vină, c-o sperie, și atunci desfăcea cepul butoiului mijlociu și umplea cana de sticlă. „Pentru că-n asta de sticlă văd ce beau, în ailaltă nu știu doza, nu se vede otrava cum alunecă pe gît." Pune, fă, și alte lemne pe foc. Ea tot punea bușteni cei groși, care ardeau cu formele cele mai

frumoase, nu putea să-i ridice, trăgea de ei și-i ducea pînă acolo, apoi se opintea și, folosindu-se de picior ca de-o pîrghie, îi împingea în vatră. „Fă, o să cazi și tu înăuntru și-o să te cuprindă flăcările. Arde-te-ar focul să te ardă, să scap odată de tine! Pune pe foc și cîteva boabe de pin să pocnească." Împușcătura răsunase ca pocnetul unui bob de pin. La fel, aidoma, șters, înfundat, un zgomot urmat de-o străfulgerare, și trunchiul falnic s-a prăbușit, umplînd cimentul cu funingine și cenușă.

Auzise glasul, reușise să strige ceva, spusese ceva, nu era un cuvînt, ci o încercare de-a articula un cuvînt ce-a ieșit din el, poate înainte de împușcătură, poate după, ca și vocea ce iese dintr-o fîntînă. Strigi uu... uu... deasupra fîntînii și după aceea iese un *uu* sau *mm* invizibil, șters... În orice caz, un sunet cu totul deosebit de cel pe care l-ai provocat înăuntru. Te apleci peste ghizd să vezi ce s-a întîmplat, de ce s-a transformat, și descoperi mici colțuri care agață frînghia, zdrobesc găleata și schimbă sunetul. „Fă, nu te apleca, o să te tragă la fund." Coboară, coboară, suprafețele sînt netede, coboară și mai adînc. Stop! Un bocanc e lustruit, nici praful n-a apucat să se așeze pe el, i l-a lustruit azi-dimineață, și Manos se străduise din răsputeri să dezlege șireturile

de piele. „Caraghiosul, caraghiosul mamei, să vedem, o să reuşeşti ?“

Din gura copilaşului se prelinge salivă de atîta efort, ea lustruia celălalt bocanc, el cu o mînă i-a ciufulit părul şi cu cealaltă a întors butonul radioului.

Ultimele acorduri ale unui marş fură întrerupte brusc şi apoi imediat se auzi un glas străin care vorbea tare, parcă urla, într-o limbă necunoscută.

„Ce-ai spus, Anghele ? Ce-ai păţit, Anghele ?“

„Nu ştii... tu nu poţi să înţelegi ce înseamnă asta.“

„Eu nu ştiu nimic, Anghele, nimic...“

„Nu ştii... tu nu poţi să înţelegi ce înseamnă venirea lor aici.“

„Sigur că nu ştiu, nu cunosc nimic, tot ce ştiu aflu citind în ochii tăi... nu pot să mă aplec să-i adun. Două mărgele albastre, ba nu, două bile albastre cu linii cenuşii care clipeau şi rîdeau, clipeau şi certau.“

— Lăsaţi-l unde se află, să nu-l atingă nimeni !

Iar altul...

— A găsit momentul potrivit, nu ne-ajungeau nemţii.

— Luaţi-o pe nevastă-sa de-aci.

— Lăsaţi-mă, nu-i fac nimic, nu-l ating, o să aştept lîngă el...

Piciorul a amorţit, e greu ca piatra şi se cufundă, nu pot pleca de-aci. Manos plînge, desigur, n-a mîncat şi i-e foame. Să-i fie foame, să moară, să murim toţi împreună cu el, ce-o să ne facem fără el ?

— Nu vă fie teamă, sînt eu aci.

Pasul tîrşîit s-a îndepărtat.

„Este el aci !“

Tentaculele ce ieşeau de sub pătura cafenie miţoasă... Două tentacule mai puternice. „Sînt eu aci !“

Mă doare mijlocul. Umbra chiparosului se lungeşte, acoperă zidul apoi se frînge în două, parcă a tăiat-o cineva. Jumătate pe pămînt, jumătate pe zidul împrejmuirii.

— Pleacă de-acolo, du-te în casă, plînge copilul !

Nu ştiu cui îi spune aceste vorbe, ştiu numai cine le rosteşte. Nu-i daţi ascultare !

Nu-i daţi ascultare. Rămîneţi pe loc, să nu se mişte nimeni, el n-are ce căuta aci, nu trebuie să dea el ordine. Să nu se mişte nimeni !

— Ţi-am spus, du-te în casă.

Încet, fără efort, genunchiul s-a îndoit — şi eu care ziceam că s-a înfipt în pămînt — obrazul ajunge lîngă ţărînă. Puţin mai sus de pămînt am găsit şi celălalt bocanc, cu şiretul dezlegat — reuşise caraghiosul, cu degetele lui mititele —

reuşise să-l dezlege, e acoperit de noroi negricios. „Nu reuşisem să-l lustruiesc?“ Nu te necăji, şorţul meu e murdar. Scuip, frec, şi îndată va fi şi acesta curat. Doi bocanci foarte curaţi.

— Cum s-au petrecut lucrurile ?

— Asculta radio cu soţia şi copilul. Cînd s-a anunţat ocuparea Atenei în limba germană, s-a făcut livid la faţă. S-a sculat şi a călcat mînuţa copilului ce se juca pe jos, lîngă el.

„Bagă de seamă, Anghele, ai călcat băiatul.“ (Puiul, puişorul meu, te-a călcat tăticuţu ? Băieţaşul meu scump, vin la mine să te sărut. Nu mai plînge, nu mai plînge, copilaşul meu).

— I-am auzit nevasta spunîndu-i : De ce plîngi, Anghele, ce-au spus, nu le înţeleg limba, stai să-nchid aparatul de radio.

„Plîngea pentru că strivise mîna băiatului, eu n-am zis aşa ceva. Am zis : nu-i nimic, Anghele, o să-i treacă.“

— Îşi făcuse studiile în Germania. A stat acolo doisprezece ani. S-a întors o dată cu venirea lui Hitler la putere. Îi ura pe nemţi.

„Minciuni, Alexandros spune numai minciuni, nu-i ura, spunea că Germania e o ţară frumoasă, cu păduri nesfîrşite, cu fluvii mari, numai pe acest Hitler îl ura... Nu ştii, nu ştii, Eleni, ce fiară e ăsta... mai bine să mori decît să trăieşti sub călcîiul lui...“

— Aşa au spus la radio ? C-a venit Hitler în Grecia ?

— Luaţi femeia de-aci.

— Nu ! Nu ! Nu !

— Du-te-n casă, Eleni !

Un şuierat puternic, foarte puternic, şi apoi bubuituri, şi zbîrnîit de avioane, şi glasuri speriate, şi paşi speriaţi, şi ţipetele lui Manos... M-am desprins brusc şi am început să alerg, să alerg... şi zgomotul acela prelung şuiera încă, şi zbîrnîitul avioanelor se auzea tot mai aproape. Apoi, dintr-odată, s-a făcut linişte. Ţinîndu-se strîns de mine, Manos nu vorbea şi nici nu mişca.

Alexandros se învîrtea în cameră, deschidea sertarele, deschidea dulapurile, scotea afară rufăria, înnebunise. Eu strîngeam în braţe copilul. Deodată, s-a liniştit şi el. Ţinea în mînă o hîrtie. Ai fi zis că răsturnase toată casa pe dos ca să descopere hîrtia aceea. Ne-a privit. L-am privit şi noi. A băgat repede hîrtia în buzunar.

— Am găsit certificatul de naştere al soţului tău, ne trebuie pentru înmormîntare.

„Minte, îmi dau întotdeauna seama cînd minte. De ce minte ? Mi-e teamă. Ne priveşte şi mi-e teamă.“

„Sînt eu aci !“

El a rostit aceste cuvinte.

„O să-mi iau copilul și-o să plec. Nu vreau să stau nici o clipă în aceeași casă cu el."

Ghiorghena era dusă la oraș, nu se întorsese în noaptea aceea. Vîntul bătea cu putere, intra prin horn și-mi stingea focul în vatră. Ghiorghis și-a așternut ca de obicei pătura roșie în bucătărie, s-a acoperit cu cerga mițoasă și-a adormit. Cînd dormea, fratele meu se metamorfoza într-o fiară necunoscută, care mă pîndea gata să mă-nghită. Mi-era sete și teamă. M-am dus în bucătărie să iau apă. Fiara păroasă s-a mișcat și de sub ea s-au ivit două tentacule uriașe care se tot deschideau și închideau, înaintînd tîrîș spre mine, gata să mă înșface. Am dat să strig, dar îmi pierise glasul. Am început să tremur și mai tare. Tentaculele se tot apropiau și, o dată cu ele, înainta și carapacea păroasă a fiarei. Încă puțin și m-ar fi înșfăcat, dar au intrat vînătorii. Mai întîi s-au năpustit în casă cîinii. Au venit lîngă mine și-au început să se scuture. Picături fierbinți îmi sfredeleau picioarele și-am început să plîng. Mi-am auzit glasul și bucuria mea a fost atît de mare c-am început să plîng și mai tare. Unul din vînători m-a luat în brațe ; era ud și noduros, cu pieptul acoperit în întregime de cartușe. M-a lăsat jos, a scos cartușierele și m-a luat din nou în brațe.

— Ce ochișori frumoși sînt ăștia ? Unde ai găsit fetișcana asta, măi Ghiorghis ?

— E ultimul vlăstar al mamei mele, coane Anghel, ne-a lăsat-o drept peșcheș.

— Și unde s-a dus maică-ta ?

— A răposat în ast-vară, de mușcătură de viperă, și după ea s-au dus și ăilalți.

Brațul vînătorului mi-a acoperit tot capul, ca și subsuoara maică-mi, cînd mă lua în brațe să mă adoarmă. Și-am adormit. „Anghelos... Anghelos... văzusem un înger [1] în noaptea asta."

Se foiește mereu, tîrșîindu-și piciorul, camera devine strîmtă, atît de strîmtă că nu ne mai încape, vreau să alerg, să ies afară lîngă mort...

„Taci, taci, nu rosti asemenea cuvinte, nu există nici un mort, nu există. Taci cînd îți spun..."

— Dar mai taci odată !

Bucățica aceea de sticlă, lupa care mărește zimții timbrelor, pe care le prinzi cu penseta și le așezi ușurel pe postav.

...Lumea e nesfîrșită, Eleni. Există nenumărate țări. Timbrul acesta cu flori vine tocmai din Japonia. Oamenii țării acesteia sînt mici de statură, grațioși și cu pielea colorată. O să te duc într-o zi la Operă s-o vezi pe Butterfly, o micuță japoneză care a iubit un alb.

1 Anghelos = înger (lb. greacă).

— Ea era neagră ?

— Nu, galbenă, aşa-i numim noi, adică de rasă galbenă.

— Şi crucea asta ciudată ce mai este ?

— Se numeşte cruce încîrligată...

— N-a avut vreme să-mi explice.

— Taci, Anghele, o înveţi numai prostii.

Şi-a strîns încet timbrele şi le-a pus în pliculeţele lor transparente. I-a spus el să tacă şi a tăcut. „Eu n-am să tac !" Lupa îi măreşte pupila. E nemişcată, verde, luceşte şi tăiată în două parcă cu cuţitul de lumina ce pătrunde prin fereastra zăbrelită. Cealaltă se mişcă într-una, ca şi soarele pe care-l prinzi în oglindă şi-l plimbi unde vrei, pe mobile, pe trunchiurile copacilor, în farfurie şi apoi în ochii unui trecător care traversează fără grijă strada, orbindu-l.

Mi-am acoperit cu o mînă ochii şi cu cealaltă mi-am strîns copilul la piept.

— Bărbatul tău a murit. Începînd de azi eu sînt protectorul copilului şi protectorul tău. Asta a fost dorinţa fratelui meu. A lăsat testament, mă numeşte stăpîn al vostru. În limba oficială se numeşte tutelă, trebuie să pricepi că din clipa asta eu sînt stăpînul în casă. Cine nu-mi va da ascultare îl voi izgoni în brînci.

Heil ! Heil ! Heil ! urlau neîncetat aparatele de radio din sat.

„Ce înseamnă *Heil ?* Ce înseamnă *tutelă ?*" Cuvintele astea n-aveau nici un înţeles pentru mine, nici o noimă. Înţelegeam numai un singur lucru, că soţul meu murise şi că eram din nou roabă. În trecut a lui Ghiorghis şi a neveste-si ; acum a lui Alexandros, cumnatul meu.

„Anghele, Anghele, de ce m-ai părăsit ?
Anghele, de ce te-ai înspăimîntat ?
Fiul nostru n-a împlinit nici trei ani.
Cum o să răzbesc singură ?"

Clubul cărţii digitale 2024

2

AM SPUS ! Fratele meu va fi înmormîntat la Atena, în cavoul familiei. Acolo sînt înmormîntaţi şi tata şi bunicul, în sfîrşit, toţi. În viaţă sîntem despărţiţi, dar în mormînt ne place să fim cu toţii împreună.

Nu mai plînge şi nu te mai perpeli, că tot n-o să-mi schimb părerea, n-am de gînd să-l îngrop în satul ăsta nenorocit, să-l spurce bătrînele şi să-l dezgroape cîinii. La fel de aproape de tine va fi şi-acolo. Şi aci, tot atît de departe de tine va fi oriunde l-ai îngropa. Încetează cu bocitul, că nu mai pot să te-aud. Dă-ţi la urma urmelor seama că aşa e mai bine. O să te iau cu mine şi-o să vezi. Un dulap de marmură cu sertare, pe fiecare sertar şi un nume, la al 13-lea o să scrii numele meu. Un număr cu ghinion, nu-i aşa ? Ai tăcut, ai văzut în gînd scris cu litere negre pe marmură albă „Alexandros“ şi ai tăcut... Nu te grăbi, însă eu o să trăiesc mulţi ani, trebuie să-l cresc pe fiul fratelui meu. Şi tu vei fi sub protecţia mea.

Hai acum, leagă-ţi basmaua neagră pe cap şi urmează-mă. Aşteaptă mai întîi să ridice mortul. El în faţă, noi după el. Nu trebuie să mai vină nimeni altul, toţi ăştia sînt străini.

— Tu, să nu goneşti. Bagă de seamă, drumul e plin de hîrtoape.

Gura ! Ţi-am spus că-ţi plătesc dublu — 60 de fiece kilometru, în loc de 30.

De ce ţi-e teamă, mă ? Ei şi ? Să năvălească şi hunii. Nici un duşman şi nici un război n-au împiedicat vreodată oamenii să-şi îngroape morţii. Ce-ai spus ? Nu mîi caii ? Atunci o să-i mîn eu ! Cît ceri pe vechitura asta de dric ? Te-am întrebat cît ceri pe el. Nu, caii nu-i vreau, o să-i înham pe-ai mei.

Ghiorghi, schimbă caii. Ţie ţi-am spus să taci, cumpăr dricul. Nu striga pe degeaba, azi nu mai găseşti alt client, şi cu banii pe care ţi-i dau poţi să cumperi două dricuri. Ţi-ajung să îngropi tot satul într-un an.

Hai, Eleni. Dă-mi mîna, ţin-te bine, e înalt. Stai la stînga, eu o să stau aci. Aşa. Pornim.

Ulciorul pe care-l aruncară se sparse în faţa copitelor cailor [1], dar nimeni nu întoarse capul să privească.

[1] Datină de înmormîntare în Grecia.

Cîinii merseră după dric pînă la şosea. Mergeau după el şi urlau. La răspîntie Alexandros opri dricul, coborî de pe capră şi cu biciul şfichiui spinările cîinilor. Făcură, tîrîndu-se şi chelălăind, cale-ntoarsă cu coada între mădulare. Numai Brac rămase nemişcat. Cînd dricul porni, îl urmă tăcut. Alexandros se făcu a nu-l vedea.

În faţa porţii, ţăranii, pironiţi locului, încremeniţi, tăcuţi, cu toţii un singur ochi şi o singură răsuflare, priveau dricul cum se depărtează.

În chip de vizitiu, el, alături un ghemotoc negru, femeia, şi în spate, întins, închis în sicriul galben, acoperit cu toate florile care existau în sat, „domnul Anghelos".

Cînd caii s-au oprit, s-a oprit şi răsuflarea oamenilor. Şfichiuirii biciului pe spinarea cîinilor îi răspunse un gîfîit. La cotitură i-au pierdut din ochi.

Groparul ridică mîinile şi dădu tifla după el.

— Na, schilodule !

— Satana !

— Anticristul !

Mutul făcu cîteva gesturi ciudate spre ei.

— Ce spune ăsta ?

— Zice c-o să vă denunţe.

Mînia oamenilor se îndreptă asupra lui, în casă copilul se trezi şi începu să plîngă. Femeile alergară să-l liniştească.

Dricul înainta.

Pe drumul de ţară, plin de hîrtoape, se ridicau nori de praf care acoperiră încetul cu încetul caii, dricul, pasagerii şi mortul. Conacele crescătorilor de vite erau ferecate. Nici fum de vatră, nici glas de vieţuitoare. Fuseseră luate şi mînate sus la munte. Brac din castaniu deveni sur.

Încetini pasul cailor.

— Hei, tu, urcă sus. Vino, Brac, o să-ţi iasă sufletul, bietul de tine, dacă faci tot drumul ăsta.

Cîinele se opri, adulmecă, dar nu se urni.

— Urcă, mă.

Rămase locului.

— Cheamă-l tu. Coboară şi ia-l.

Îl luă lîngă ea. Rochia neagră se umplu de ţărînă, cîinele o ridică şi se ghemui sub ea, începu să-i lingă piciorul şi să chelălăie încetişor. Plîngea şi ea, în acelaşi ritm, şi mai încet încă.

După zgomotul copitelor pe asfalt, îşi dădu seama că au intrat pe şosea. De-aci încolo pădurea şi marea rămîneau în urmă, iar drumul devenea drept, monoton, uscat.

Viţa de vie dădea abia primii muguri. Trebuie să traverseze acum o cîmpie de reptile cu trunchiuri răsucite şi ameninţătoare. Ropotul cailor tac-tac răsună ritmic în creierul ei, un pas la o

tîmplă, celălalt la cealaltă. Tic-tac, creierul ei este o pendulă, tic-tac, nu se poate gîndi la nimic altceva. Alături de ea, încovoiat, nebărbierit, plin de sudoare și de praf, Alexandros mînă caii. Hățurile stau slobode în mîinile sale. Se lasă condus. Capetele cailor urcă și coboară, o dată sus, o dată jos, tulburînd firul drept al drumului, încurcînd contururile muntelui din față cu cerul diafan, astfel încît nu mai știi dacă mergi, dacă plutești sau dacă te afli într-un leagăn. Greața e o senzație necunoscută pentru el și nu-și poate explica de ce gura i se umple de salivă și, de fiecare dată cînd o înghite, stomacul i se contractă. „Din ce mi s-o fi aplecat ?“ Aseară n-am mîncat nimic, nu era nimic de mîncare în bucătărie, a mestecat în neștire o roșcovă, cînd s-a dus să vadă de vite. A băut însă multe cafele și a fumat fără-ncetare. Scuipă cu zgomot mucul de țigară ce i se stinsese pe buze. Cîinele se ghemui și mai tare la picioarele femeii, calul din dreapta ciuli urechile, se opri puțin și ritmul încetă. Nodul se ridică și-i umple gura. Îi vine să verse. Se întoarce și se uită la femeie.

— Ce nevoie era de toate aceste flori ? ele-s de vină.

Opri, se dădu jos, stătu alături de dric. Șoseaua era pustie pînă departe unde-ți ajungea privirea. Se uită la ceas. „Ce dracu, a rămas atît

de mult în urmă ?“ Trebuia să fi întîlnit de mult autobuzul de linie. Dar n-au întîlnit nici autobuzul, nici vreun alt vehicul. Acum își dă seama că n-au văzut picior de om și nici de altă viețuitoare pe tot parcursul. „Ce se întîmplă ?“ Vrea să arunce florile, au un miros prea tare, ele l-au îmbolnăvit. „Iartă-mă, frate, nu mai suport mirosul lor.“ A pus mîna pe ramura de mimoză — floarea preferată a tatii, floarea preferată a lui Anghelos — nu, o să lase florile astea. În spatele băncii vizitiului e un loc gol. De-acolo i-a văzut. Își ridicase basmaua și-l privea.

Simți o împunsătură din coapsă pînă-n talpa piciorului, trase brusc mîna de pe ramură și o duse la picior. Ochii lui sînt pironiți într-ai ei. „Șacalul.“ Două scîntei care înaintează agale, răbdător, sigur. Glasul iese din pîntece, degetul e neputincios să găsească trăgaciul, calul se ridică în două picioare, se ține de el, se agață de coama lui, urletul străpunge noaptea, mușcătura în pîntecele descoperit al calului îl aruncă la cîțiva metri depărtare. Ah ! împunsătura în coapsă îi amorțește tot trupul. L-au găsit pe jumătate mort căzut printre bolovani, iar la cîțiva metri mai încolo, calul cu burta sfîrtecată și urmele vizibile ale labelor șacalului pe pămîntul reavăn. A zăcut luni de zile în ghips, dar a rămas șchiop. Ochii fiarei clipesc, un cadru de

scînduri negre, ciucuri negri și panglici mov late, fiara e gata să se năpustească.

Își trage anevoie piciorul, se urcă pe capră, alături un ghemotoc negru, femeia.

„Își descoperise oare fața sau nu? am văzut-o aievea sau numai în închipuire?“ Privește din nou alături. Nemișcată, neînduplecată, impersonală. Tropotul copitelor, la început neregulat, își regăsește ritmul inițial.

„Ce-a înțeles? Nu putea înțelege nimic. Anghelos îl înșelase, făcuse un testament nou, lăsînd ca moștenitori pe femeia asta neștiutoare și un prunc. Uitase de actele de donație ce le făcuseră între ei. astfel încît, oricine ar fi murit primul, să nu vină un străin să pună mîna pe pămîntul lor. Și tu m-ai trădat, Anghele? Și tu? pentru femeia asta? pentru animalul ăsta?“

„Ce era hîrtia aia de-a răscolit toate colțurile s-o găsească? De ce-o ținea strîns în mîini și-apoi a ascuns-o grăbit. Ce-i spusese ei Anghelos? Ce-i spusese oare?“ Potcoavele îi țintuiesc mintea, se străduiește să gîndească, să-și amintească. Ce-i pasă, ce-i pasă? Orice-ar fi spus, ea a murit o dată cu el. Fără prezența lui, fără protecția lui, e și ea moartă.

Întoarce capul să-l privească. Și fața lui Alexandros e îndreptată într-acolo. Automat îi lasă ei locul, întoarce capul înainte și dă bici

cailor. Speriați, caii tresaltă și galopează, florile saltă și ele, ridicînd praful cu care se acoperiseră și care-i tulbură privirea.

„Ce s-a întors să privească? Pe cine s-a întors să vadă?“

Mica fotografie a lui Anghelos cu Manos pe genunchi, cu mîna pe pulpișoara goală a copilului, acea atingere dulce ce-o făcea să se înfioare de fericire, și apoi deodată plecarea lui de lîngă ea, ceea ce însemna întotdeauna apropierea lui Alexandros. Anghelos simțea de-ndată prezența lui, auzea — așa cum vede vipera — pasul fratelui său, și în timp ce-i vorbea în șoaptă la ureche și ea se înfiora mai mult de răsuflarea lui decît de cuvintele sale, își schimba brusc tonul vocii și vorbea tare despre lucruri indiferente, despre mîncare, despre cîini, despre rodul pomilor. A trecut vremea și n-a îndrăznit să-l întrebe; cînd s-a născut însă copilul și și-a simțit rădăcinile și mai puternic înfipte în el, și-a luat inima în dinți. „Anghele, de ce ți-e teamă să-mi vorbești drăgăstos de față cu frate-tău? De ce-ți tragi mîna de pe mine cînd îl vezi? Cîteodată am impresia că nu sînt nevasta ta, ci o slujnică, cu care te culci pe-ascuns, de teamă să nu te vadă și să te certe stăpînii.“

Cînd își pleca capul, mîna și buzele ei erau atrase de acea coamă blondă mătăsoasă, dar n-a

îndrăznit niciodată să-l sărute sau să-l dezmierde dimineața. Îi era rușine, credea că un asemenea gest era indecent, dar sufletul îi era plin de duioșie și îi ridica capul încetișor ca să-i privească ochii. I-a ridicat și atunci capul. „M-a privit atît de îndelung, atît de adînc, că nu voiam să-l mai întreb nimic." Și a vorbit el.

— E invalid, copilule — mă chema întotdeauna „copilule", nu voia să uit că se căsătorise cu un copil — nu trebuie să facem paradă de fericirea noastră în fața lui. Ne iubește, Alexandros n-a iubit nimic ca pe mine, și eu la fel ; dar cînd ai venit tu, trebuia să fiu atent, să nu micșorez cu nimic dragostea mea pentru el, căci l-aș fi făcut și mai nenorocit.

— Ai spus „ne iubește". Mă iubește și pe mine ?

— Da, ca o anexă a fericirii mele. Știi foarte bine că el ne-a cununat, că lucrul acesta nu l-a dorit nici soră-mea, nici răposatul frate-meu.

Cunoșteam lucrul acesta, așa cum cunoșteam și faptul că nu eram potrivită pentru Anghelos, și de aceea nutream o recunoștință nețărmurită față de Alexandros, pentru că el ne unise. Cu toate acestea mi-era teamă de el și pe măsură ce prindeam rădăcini mai adînci în soțul meu, doream ca el să plece de lîngă noi, să înceteze să ne mai urmărească din priviri. Știam că ne spionează.

Pasul lui se auzea de departe, de multe ori însă apărea subit în fața noastră, fără să-l fi auzit de loc. Trebuie că se chinuise tare și mult pînă s-ajungă la noi, fără să tîrască piciorul. Știam că atunci cînd îl ridica puțin îl durea de se îngălbenea tot la față. Trebuia să-l ridice de multe ori și tot de-atîtea ori să-l chinuiască durerea, pentru că, atunci cînd îl vedeam, obrazul lui era ca de ceară, și un ochi tulbure, parcă și-ar fi pierdut vederea. Cădea greoi pe-un scaun și poruncea : „Eleni ! cafea !"

Săream în picioare și fugeam în bucătărie. Cînd mă-ntorceam, vorbea cu vocea lui puternică obișnuită, își bătea joc de cineva și rîdea, dar uneori îl găseam mîniat, uita de cafea și pleca tîrîndu-și și mai anevoie piciorul schilod.

Atunci, nici Anghelos nu mai scotea o vorbă. Spuneam : „A uitat să-și bea cafeaua", luam ceașca și-o duceam în casă, voiam să-l las pe bărbatul meu să meargă la fratele lui. Știam că așa face totdeauna și nu îndrăzneam să mă amestec. Apoi se întorceau amîndoi, de cele mai multe ori vorbeau despre vînătoare și a doua zi porneau din zorii zilei. Adeseori lipseau de acasă două zile și trei nopți. La întoarcere, Alexandros era vesel, vorbea tot timpul, de multe ori lua copilul pe genunchi și-l sălta — ștrengarule, împielițatule, copilul nimănui... Dragă tată (cum de i-am

Clubul cărții digitale 2020

spus acest cuvînt, cum de mi-a venit pe limbă vorba asta ?), nu învăța copilul asemenea cuvinte.

Continua să-l salte pe genunchi, Anghelos nu se uita de loc la mine, dar el îmi strigă spontan : „Ia vin-aci, tu".

M-am apropiat.

— Îmi place că-mi spui tată. Ți-e teamă de mine, dar mă iubești. Să-mi spui mereu așa.

Piersicul înflorit era alb și roz, casa proaspăt văruită, pompa funcționa și apa limpede curgea șopotind, Manos pronunțase primul cuvînt și Anghelos era bucuros, tare bucuros toată ziua aceea. Fredona fals o melodie, venea mereu în bucătărie, gusta mîncarea, și-a băgat și degetul în coca ce-o pregătisem pentru prăjituri : „Ce grozavă nevestică am eu, hmm... ce grozavă e... și prăjitura ta are o aromă grozavă, n-o să-i dau din ea nici copilului nostru. Ai văzut c-a vorbit ? Ai auzit care a fost primul lui cuvînt ? Dos,dos..."

— Ce înseamnă asta ? gîngurit de copil.

— Dar nu l-ai auzit ? a spus deslușit : dos, dos.

— Ei și ce înseamnă asta ?

— „Alexandros", copilule, „Alexandros".

Nu mă gîndisem la asta. Mi-a părut rău. Aș fi vrut să pronunțe mai întîi numele tatălui său sau al meu. Spusese numele unchiului ? Nu mi-am arătat uimirea, am dat doar din umeri și l-am întrebat dacă prăjitura s-a copt bine.

Seara, la masă, Anghelos spuse din nou :

— Ai văzut ? pe tine te-a numit, primul, băiatul meu.

Se stîrnise deodată un vînt puternic, ce șuiera din toate părțile, trîntind ghiveciul cu garoafe albe ce se sparse cu zgomot pe lespezile curții.

Am sărit de pe scaun.

— O să mă cheme și el tată.

Ghiveciul ? vîntul ? cuvîntul lui ? Tremuram. Nu, nu voiam să-i spună și el tată. Copilul meu avea tată. Eu nu cunoscusem tată.

— De ce te-ai speriat, Eleni ? E prima dată că se stîrnește vîntul aci ? Stai jos ! Desigur c-a trîntit vreo glastră, mîine o să punem alta.

M-am așezat din nou, nu mă mai țineau picioarele. „Doamne, nu-l asculta, nu-l asculta, Doamne !" Am simțit ochii lui Alexandros pironiți asupra mea, inima-mi bătea să se spargă, auzeam glasul lui Anghelos care vorbea mereu, dar nu deslușeam nici un cuvînt, ci repetam în sinea mea aceeași rugă nesfîrșită, aceleași cuvinte : „Nu-l asculta, Doamne, nu-l asculta !" Brac chelălăi la ușă și mă ridicai să-i deschid. Vîntul intră cu putere, se năpusti asupra lămpii, flacăra pîlpîi ca o limbă uriașă, înnegri sticla în întregime și apoi totul se cufundă în întuneric. Copilul începu să țipe. Am alergat orbește, m-am împiedicat de el, am auzit un ah, dar am alergat să-mi sal-

vez copilul... După aceea au închis ușa, au aprins lampa, glasul lor s-a auzit monoton, calm, ca în fiecare seară. Am adormit lîngă copil. Presimțeam ceva rău în seara aceea, dar nu știam ce.

Trupul lui aproape de ea o apasă. Are impresia că s-a prăbușit peste ea și face o mișcare bruscă de eliberare.

— Fii atentă, femeie, era cît p-aci să cazi. Nu cumva te simți rău ?

Cîinele ieși de sub picioarele ei, mîna lui abia reuși s-o rețină. O strînge ca un clește, cu cealaltă ține hățurile.

— Ridică-ți basmaua de pe față, să răsufli, o să te-năbuși.

Apucă hățurile cu ambele mîini.

— Ne apropiem.

Apăru clopotnița primului sat și apoi casele. Șoseaua trecea prin centrul satului. Măsuțele și scaunele cafenelelor erau strînse, iar porțile lor ferecate ca în timpul alegerilor. Dricul trece scîrțîind din roți, în spatele obloanelor simți prezențe vii, dar nici țipenie de om nicăieri. Din ultima casă, înfiptă pe marginea șoselei ca o bornă de marcaj, se repezi un cîine gata să latre, dar se opri subit, adulmecă aerul, vîrî coada între picioare și intră din nou în curte.

„A simțit mortul. Poate că din cauza asta mirosul florilor era atît de greu și-i producea greață."

Trupul fără obraz al fratelui său, rana aceea căscată care nu amintea nimic — și totuși amintea... amintea.....

Era în durerile facerii și ținea mîna bărbatului ei. Părul ei despletit pe pernă atîrna pînă jos ca ceara topită de fagure, el aștepta moașa și se tot plimba încoace și încolo prin cameră. „Trebuie să facă băiat, va fi singurul băiat din familia noastră. Ni s-a stins neamul, bine că s-a-nsurat și ăsta." Lampa pentru timp de furtună era aprinsă și lumina ei puternică, reflectată pe cearșaful alb, înnălbea neverosimil obrazul convulsionat de dureri al femeii. Se agățase de mîna bărbatului ei, care tremura și el o dată cu ea. Îi venea să strige : „Ieși, Anghele, s-o țin eu, tu nu știi ce-i durerea, pe mine nu mă impresionează așa ceva", mai știa însă că n-avea ce căuta în camera lăuzei. N-avea ce căuta, dar a intrat cînd a auzit țipătul ei sălbatic și strigătele moașei, și l-a văzut pe frate-său livid ca un mort lăsînd mîna femeii să cadă. A intrat o clipă, nu l-a observat nimeni și a ieșit imediat, deoarece a auzit plînsul copilului — femeia născuse, dar el apucase să vadă acea rană căscată îngrozitoare, acea flacără ce ieșea din trupul ei, văzuse copilul născîndu-se.

Nașterea și moartea oferă aceeași imagine. Moartea violentă.

Cea violentă. De ce se omorîse Anghelos ? Lucrul acesta nu-i încape în minte, îi e cu neputință să-l înțeleagă. Ce-i lipsea ? Ce voia ? Credea că acum era fericit pe deplin. Nemții ? Versiunea asta era ridicolă. Altceva îl chinuia, ceva ce nu-mi încredințase niciodată. Întotdeauna îmi ascundea sentimentele sale. Așa a făcut și cu fata asta. Dacă nu-l împingeam eu s-o ia de nevastă, s-ar fi topit încetul cu încetul de dor, dar de ea nu s-ar fi atins. E un copil, o fetiță. Pe naiba, și unde o să găsească bărbat ca tine ? Ai patruzeci de ani, ești în floarea vîrstei.

În floarea vîrstei. Ce i-a venit să-și zboare creierii ? Nu, nemții nu erau de vină. Dacă ei ar fi fost cauza reală, lucrurile s-ar fi petrecut subit, pe neașteptate. Nu s-au petrecut însă așa. Pregătise totul, pretextul, pînă și trădarea față de el. Testamentul acela pe care-l făcuse în taină și-l ascunsese între albituri, acel testament care-l îndepărta dintr-odată de toate și-i lua copilul... acel testament nu urma să i-l ierte niciodată ! „Cum de i-am dat de urmă ? ce m-a făcut să bănuiesc că există și să răstorn casa pe dos ca să-l găsesc ?"

Abia terminase de stropit ghivecele cu busuioc, care îmbălsăma aerul pînă-n colțul cel mai depărtat al grădinii. Cu picioarele goale, spăla lespezile terasei îngînînd un cîntec, după aceea am

pierdut-o din vedere și m-am apropiat să văd ce face. Se afla sub terasă cînd i-a auzit vocea : Angheleee... vino pe terasă, ți-am adus căpșuni și cafea. Ce-ai spus ? Tata e în grădină, și-a băut cafeaua."

Fără să vreau am rămas locului, spusese că sînt în grădină și nu voiam să le stric clipele acelea frumoase.

Vorbeau fără încetare, ciripeau în aerul înmiresmat de parfumul busuiocului, miroseau pînă și butoaiele pe care le scosesem pentru a fi spălate, soarele cobora spre asfințit și marea era calmă. Vuietul ei se oprește rar, de aceea toți vorbim tare aci. Mă cuprinsese o oboseală plăcută și m-am așezat pe trunchiul copacului, am aprins o țigară și nu mă gîndeam la nimic. Auzeam vorba lor, dar nu urmăream ce spun. Întîmplător am auzit o frază care a căzut în mine ca o piatră. „Nu te teme de nimic, copilule, orice s-ar întîmpla. Fiul meu și cu tine sînteți asigurați..." După aceea a spus ceva despre mine, n-am auzit, parcă : „Voi vorbi cu tata, tu însă trebuie să știi că ești independentă și că, dacă ar fi să mor, nu trebuie să te temi de nimic..." A așteptat să-i vorbească, să-i spună ceva despre asta. Nu i-a spus încă nimic și el a dat uitării întîmplarea. Deodată însă i-a revenit în minte acea convorbire de atunci. A scotocit, a cercetat cu

amănunțime și a găsit. A găsit dovada trădării sale. Desigur, acest abuz de încredere se pedepsește. Nimeni nu putea dovedi că averea în întregime nu-i aparține lui. Nimeni. Singura dovadă existentă se afla acolo, în buzunarul hainei lui. Mîna s-a ridicat încet, a intrat în haină, a mîngîiat buzunarul, a apucat hîrtia, s-a convins și a coborît din nou, tremurînd ușor pe genunchiul lui.

Laș, întotdeauna a fost laș. N-a îndrăznit să mi-o spună, dar cine altul, afară de mine, poate apăra această femeie neștiutoare și copilul ei ? Cînd se va convinge că totul depinde de mine, se va supune, va asculta, va crește pe fiul ei ca pe-un adevărat Manetas.,

Legănatul ușor și monoton al dricului pe drumul drept, soarele călduț de aprilie, oboseala nopții împlîntată în trupul întreg îl moleșesc, deabia mai poate rezista somnului. Mintea amorțește, urmărește scîrțîitul, învîrtirea roții, articulează o frază ce se repetă neîncetat pe asfaltul cenușiu, fără nici o variație, fără un sens mai adînc.

„M-ai trădat... m-ai trădat..."

„De ce-ai făcut asta, bărbate ? Cui ne-ai lăsat ?"

Fraza e întreruptă de disonanța unei pietre și apoi revine.

„M-ai trădat... de ce ? De ce-ai făcut asta... m-ai trădat..."

Pe partea stîngă, acolo unde drumul se desface în două, se află pădurea. Pe de o parte satele, pe de altă parte orașul. Copaci și oameni sădiți laolaltă, decor de teatru provincial, cortină pictată stîngaci, nu distingi dacă se mișcă oamenii sau se clatină pomii, se petrece ceva din astea două și dricul se clatină și el, se apropie. Se apropie și oamenii. În prim-plan ei, pădurea se îndepărtează, tăcerea devine și mai izbitoare. Căruța neagră șovăie, caii bat pasul pe loc, mișcă picioarele de parcă ar înainta, dar nu înaintează. Bărbații privesc tăcuți, nemișcați, ireali, parcă desenați.

Sînt soldați ? Nu, nu sînt, erau odată soldați. Aci se ascund. O haină sau un pantalon de civil completează îmbrăcămintea lor sau chiar un tricou de sport ; o izmană tăiată stîngaci cu lama imită pantalonașul de excursie. Chipuri asemănătoare, marionete nebărbierite, cu ochi înfundați în orbite, lucitori, păr îmbîcsit de praf și de sudoare, ochi nemișcați, de manechin răsturnat sau de sperietoare spînzurată în vie. Teatru de marionete. Caraghiozis[1] mire, Caraghiozis meșter, Caraghiozis erou... Mereu desculț și cu aceleași haine pe-

[1] Personaj popular în teatrul de marionete.

ticite, atît cele de sărbătoare, cît și cele mai umile, întotdeauna aceiași, iscusit, îndrăzneț, înfometat, un erou înfrînt.

Înfrînții se ascund. Se ascund de ordin. „Toți cei ce vor fi prinși în uniformă militară, vor fi considerați prizonieri." Dezbracă uniforma învingătorilor, dezbracă uniforma învinșilor. Nu vor să fie prizonieri. Tăcuți, nemișcați, urmăresc sicriul ce trece prin fața lor. O moarte care n-are legătură cu războiul, cu violența, pare absurdă, aproape un lux.

Cine a spus că mortul care trece n-are legătură cu toate astea ?

Cineva face semnul crucii.

Mai bine ne-ar da nouă hainele lui ! Pe el tot o să-l mănînce viermii ; nouă ne-ar prinde tare bine.

Nu răspunde nimeni. Dricul se-ndepărtează, imaginile pălesc, se zărește numai pădurea pe costișa muntelui.

O țintă de tras la tir pare soclul alb și albastru al agentului de circulație așezat tocmai în mijlocul drumului. Nemișcate, înșirate unul după altul, goale, nou-nouțe, vagoanele galbene de tramvai italienești, și, lăsate în voia soartei, cîteva taxiuri parcate în grabă. Cafenelele sînt închise și aci. Trotuarele largi, altădată zgomotoase, sînt murdare. Hîrtii, coji, noroi, nici un pas nu mai

răsună pe ele, și, vizavi, pe două-trei clădiri mari, singura țintă mișcătoare în orașul întreg — steagul alb cu crucea roșie. Spitalul militar.

— Se pare c-a sunat alarma și de aceea e orașul atît de pustiu.

Vuietul avioanelor se apropie și-i face să-și ridice capul. O escadrilă, urmată îndată de a doua și de a treia.

— O să bombardeze. Sîntem singura țintă mișcătoare. Dă-te jos, să ne-ascundem undeva.

Capul ei este dat pe spate. De sub voalul negru urmărește monștrii care se tot apropie.

„Orașul Larissa a fost bombardat... sînt bombardate de la mică înălțime și mitraliate trupele noastre în descompunere..."

A auzit de bombardamente numai la radio, în sat numai o dată au auzit sirena sunînd, crede că ieri, cînd Manos a început să țipe cînd treceau mașinile militare.

„O să ne bombardeze." În sinea ei nu se trezește nici un fel de teamă, ci numai o curiozitate, dar o curiozitate aproape străină de ea. Ceva se va întîmpla și va vedea ce, va vedea ce, pentru că așa a fost să fie, și nu pentru c-o interesează.

— Încăpățînato, nu vrei să cobori ? Foarte bine, rămîi aici, eu am să cobor.

Vuietul avioanelor nu acoperă zgomotul pașilor lui, care se îndepărtează pe asfalt. Urmărește cu

privirea stolul de păsări care-şi schimbă forma, îşi schimbă înfăţişarea, se lungeşte într-una şi piere. Îl urmăreşte mereu.

Nu l-a auzit întorcîndu-se, a simţit trăsura înclinîndu-se într-o parte şi apoi recăpătîndu-şi echilibrul. Îşi reluase locul. A tras uşor de hăţuri şi caii au pornit. Zumzetul a dispărut definitiv, au dispărut şi ultimele pete negre la orizont, zgomotul s-a strămutat. Iese din fundul pămîntului, desluşeşti sub picioarele cailor o uşoară şi continuă cutremurare, urmată de-un muget înăbuşit.

L-au auzit toată noaptea. Privegheau mortul. Florile răspîndeau un miros greu în odaia închisă, deoarece nu trebuia să iasă afară nici o licărire de lumină, cele două lumînări se topeau pîlpîind necontenit şi duşumeaua se cutremura şi ea. La început s-au auzit nişte paşi, mii de paşi ce ieşeau din străfundurile pămîntului, amestecaţi cu tropote, apoi zgomotul s-a întărit, s-a îngroşat, parcă mii de pluguri răscoleau pămîntul şi lame ascuţite răzuiau tot ce le ieşea în cale. Toată noaptea au săpat şi s-au tîrît pe şosea, trecînd peste ogoare, poate şi peste casele satului.

Nimeni nu întreabă nimic, toţi ascultă şi priveghează mortul. Frunţile transpiră sub basmalele negre, auzul se ascute, lumînările se înmulţesc în pupilele nemişcate, răsuflarea devine gre-

oaie din cauza mirosului florilor. Nimeni nu întreabă nimic.

— Tancurile.

La picioarele femeii zace jucăria de copil răsturnată, cu spinarea galben-verzuie pe duşumea şi cu roţile spre tavan, acoperite de jumătate centimetru de cauciuc creţ, murdar de noroi din cauza ultimei ploi de ieri.

Fără să vrea, a împins-o cu piciorul. Jucăria s-a întors şi s-a mişcat pe duşumea. Femeile s-au plecat s-o privească, o privesc şi bărbaţii. Se mişcă încet, aproape dizgraţios. şi lasă pe scînduri urme de omidă.

„Omizile!"

În anotimpul acesta cad din pomi. O pungă atîrnată de ramuri, lipită de subsuorii pomilor sau suspendată, care deodată se dezlipeşte şi cade la pămînt. O masă informă care se mişcă încet, un ghem încurcat care se deapănă şi se zvîrcoleşte fără grabă. Punga se rupe. Înăuntrul ei o masă oarbă de mici vietăţi se luptă să iasă la lumină. Una dintre acestea nimereşte din întîmplare linia orizontală a solului şi imediat celelalte se iau după ea şi o urmează, formînd un şirag orb, nesfîrşit, care începe să meargă. Mai întîi pe muşchi, lăsînd o dîră umedă verzuie, apoi pe iarbă. O dată cu trecerea lor, iarba se coseşte, trupurile lor minuscule încep să se îngroaşe, să se

mărească, să capete proporții, devin omizi, omizi-bestii, omizi-reptile, omizi-fiare, omizi uriașe, care pustiesc șoseaua, se cațără pe case, înaintează și dărîmă, înaintează și distrug totul, omizi-mamuți, oarbe, ca acele mici vietăți care merg inconștiente după prima care le conduce, semănînd peste tot ruină.

Au trecut noaptea întreagă fără încetare, mai trec și acum, aude înfundat, ca o zguduire, trecerea lor, și pe măsură ce dricul înaintează, zgomotul devine tot mai puternic și greutatea lor îi strivește pieptul. Închide ochii. Nu, nu vrea să vadă acel lucru ce înaintează mereu.

— Iată-i !

Deodată s-au aflat față-n-față. De o parte, un dric negru prăfuit și, pe de altă parte, lustruiți, drepți, ca lujerii de porumb pe-un lan întins, soldații celui de-al III-lea Reich.

Un strigăt brusc sperie caii, cîinele răspunde cu un schelălăit prelung, ce parcă iese din trupul mortului, un pas ciudat, de robot în mers, cu genunchiul neîndoit, care face pe toți cei din spate să-l imite, un pas ce dezlipește de pe pămînt mii de picioare în cizme negre lustruite, în care se reflectă soarele.

Femeia se ridică în picioare, bărbatul stă și el în picioare, cîinele continuă să schelălăie ghemuit între picioarele lor. Vălul negru lung o

acoperă în întregime, crucea încîrligată neagră pe fondul său roșu fîlfîie pe cetățuia Acropolei, tentaculele încîrligate pe toate piepturile se năpustesc asupra ei și-i smulg carnea din fiecare colțișor ascuns al trupului ei.

Hățurile au scăpat din mîinile lui, nu mai e în stare să gîndească, așteaptă un ordin, trebuie să i se poruncească ce trebuie să facă.

VERBOTTEN ![1]

Masa aceasta informă ce se apropie înnebunește caii. Fără hățuri, slobozi, pornesc singuri. Pasagerii cad pe spate, dricul se apleacă într-o parte și florile se răspîndesc pe asfalt, caii aleargă nebunește, tîrînd orice găsesc în cale.

VERBOTTEN ! VERBOTTEN !

O împușcătură. A auzit glonțul șuierînd lîngă urechea lui. A apucat hățurile și trage de ele cu toată puterea.

VERBOTTEN ! Primul cuvînt pe care-l aud în limba acelora. Interzis.

E interzis să îngroape mortul.

[1] INTERZIS ! (lb. germ.)

3

ARUNCĂ PĂTURILE de pe ea, se străduiește să se ridice, să respire.

— Mă-năbuș... mă-năbuș...

Mirosul de formol face irespirabil aerul din salon.

— Țineți-o ! Nu trebuie să se miște.

Un evantai mare se mișcă deasupra ei. Se deschid ferestrele, intră aer și zgomot de glasuri...

Evantaiul coboară, e de oțel și cu lame tăioase, vuiește deasupra capului ei. „Se bombardează..."

Caii aleargă, caii nu mai au trupuri, au numai capete și picioare care galopează și-i izbesc tîmplele, găuresc asfaltul și apoi se ridică sus, scot un vuiet și bombardează.

O ridică, o iau de-acolo, o duc într-o încăpere uriașă, cu ferestre ce privesc spre cer. Sub trupul ei culcat se mișcă marea. Se leagănă imperceptibil, e timp frumos, stă culcată pe spate într-o barcă cu fundul drept de tot, înfășurată în cearșafuri albe, și alături, și mai departe, pînă-n fundul cerului, alte paturi albe, înfășurate în pînze albe, care se leagănă pe marea calmă.

„Ține bine sticla, să nu-ți scape." Barca se leagănă, sticla se mișcă, apa e nemișcată, caracatița întinsă pe movila nisipoasă a fundului o privește prin ochiul ei. Ostia[1] lui Ghiorghis, împlîntată chiar în ochi, agită nisipul, tulbură apa, ridică violent tentaculele care se zvîrcolesc. Sticla îi scapă din mîini, îl apucă pe fratele ei de mînecă, glasul ei se prelinge pe obrazul lui ars de soare.

— De ce ai omorît-o, Ghiorghis ? Ce ți-a făcut, sărmana ?

Ghiorghis rîde de ea și barca tremură, tremură și apa, ea se clatină și se ține de el să nu cadă.

Privește prin sticlă... Pe fund apar chipuri de oameni. Chipuri bărbătești, aspre, nebărbierite, înfășurate în lințolii albe. Nici un chip n-are ochi. Ghiorghis stă acolo, lîngă ea, pîndește cu ostia... Nu au ochi, dar au glasuri. Multe din chipurile acelea le cunoaște, le identifică și apoi le înghite fundul. Un glas e alb de tot — îl cunoaște bine — se aprind reflectoare ce-l luminează, apoi se sting, și ea se-nfundă împreună cu glasurile într-un hău nesfîrșit, unde se rostogo-

[1] Unealtă de pescuit de forma unei sulițe sau unei furci.

lește, se rostogolește pînă ajunge în fața unui perete, sau în locuri întunecoase pe unde nu se poate trece, sau într-o cîmpie, unde cai, nori și paturi albe se cufundă încet și dispar. Sînt clipe cînd se ridică la suprafață, ascultă discuții, distinge cuvinte, se familiarizează cu glasurile, și apoi din nou totul dispare, și ea rămîne singură în mediul ei ploios.

— Astă-seară n-a avut temperatură.

Palma răcoroasă se așază pe fruntea ei — ah, să nu se miște, s-o țină acolo, s-o țină... vrea să le-o spună, să-i roage, dar i-au pus vată în gură, i-au pus o piatră în gură și nu poate să zică nimic. Încearcă să-și ridice mîinile, să rețină cu orice preț această prezență. A obosit. N-a putut să le ridice atît de sus și au căzut grele pe pătura cazonă. Se obosește la fel și atunci cînd vrea să-și amintească ceva. Știe că vrea să-și amintească ceva, dar obosește, obosește, și atunci cînd depune un efort mai mare ciocănele încep să-i bată la tîmple. Apoi capul ei crește și devine plat. Și-l țintuiesc, tac-tac.

— Cum te simți, fetițo ? Poți să-mi vorbești ?

Cum să vorbească cu piatra asta în gură ? Halatul alb, glasul luminos, prezența lui, pe care nu vrea s-o piardă, o ajută să-și arate cu degetele buzele.

— Buzele tale sînt amorțite și nu poți să vorbești. Stai să te-ajut.

Umedă și puțin acrișoară vata pe care-o trag, o fîșie de vată pe care o dezlipesc dinăuntrul capului ei și o scot prin gură.

„Încă puțin, încă puțin și-o să scape..."

— Hai, zi ceva, încearcă.

Se străduiește. Nu i-au scos însă toată vata.

— Haide, drăguțo, simți lingurița în gura ta ?

— ...Da.

— A vorbit.

Salonul s-a golit, nu se mai aude nici o răsuflare, salonul e imens și are tavan. Mîna șterge ușurel fruntea asudată.

— Bine, să nu mai vorbești, nu există nici un motiv să te obosești.

Privește din nou tavanul. Ce frumos e tavanul ! Nu se află sub cerul liber, nu plouă pe ea și nici marea nu se agită. Acum s-a liniștit, vrea să doarmă. N-au lăsat-o acolo afară, unde o aruncaseră.

— S-o transportăm, doctore ?

— Nu, puneți numai un paravan în fața ei, să n-o tulbure vederea tuturor acestor oameni schilozi. Acum își va reveni încetul cu încetul, va începe să vadă, să înțeleagă.

În timp ce el își retrage mîna, ea face o mișcare și i-o apucă.

„Anghele... Anghele..."
— Crede că sînteţi soţul ei.
Rămîne în picioare lîngă ea, prizonier al memoriei ei. Răsuflările se aud sacadate, inegale, greoaie.
Mîna se retrage din palma ei strînsă, pătura e ridicată pînă la bărbie, numai capul rămîne plutind deasupra, ca în toate celelalte paturi.
Rămîne nemişcată, cu ochii închişi. „Ce sînt toţi aceştia? Cine sînt toţi aceştia? De ce se află împreună cu ei?"
— Doctore, a venit un comitet de invalizi...
„Invalizi... invalizi..." O roată se învîrteşte şi pronunţă acest cuvînt, se învîrteşte, se învîrteşte şi-l spune din nou. Mai întîi roata, apoi potcoavele pe asfalt, apoi tăcere, şi-un pas care-o pîndeşte, şi-i străfulgeră în minte, un pas complet diferit de toate celelalte... Invalid. „E invalid, copilule..."
Alexandros? Nu! Nu!
Aruncă păturile şi strînge pumnii peste ochi. Un văl negru i se înfăşoară în jurul gîtului, lătratul lui Brac, limba lui umedă pe trupul ei azvîrlit, faţa încruntată a lui Alexandros printre capetele cailor... şi... „Măicuţă, măicuţă, nu-i adevărat, în sicriul acela galben nu se află bărbatul ei..." Şi copilul ei? Unde e copilul ei?

— Copilul meu! Pe Manos al meu! Manos al meu...
O înţepătură pe braţul ei şi Manos agăţat de cămăşuţa ei deschisă. Cu pumnul lui mititel îi frămîntă sînul, prinde sfîrcul în buze, îl lasă, rîde, se joacă, ia din nou sfîrcul.
— Pune ceva pe tine!
Sînul ei gol, buzele umede ale pruncului, ochii lui imenşi, verzi şi totodată roşii.
— Să dai copilului să sugă în casă, nu în curte.
Un val şi după el altul, verde şi ostil, se năpusteşte asupra ei. Vîntul se încurcă printre pomi şi izbeşte olanele, focul pîlpîie în vatră şi carafa de sticlă e goală.
— Du-te afară şi mai adună vreun lemn, nu mai trîndăvi. O să îngheţăm aci înăuntru.
Nu vrea, nu vrea. Se teme de noapte, de vînt. Nu vrea, dar în faţa ei e neputincioasă. E înşfăcată, luată pe sus, se pomeneşte afară, şi uşa se închide.
E întuneric beznă şi un vuiet acoperă totul. Vuiesc şi şuieră copacii, tufele de rogoz, valurile, nisipul. Toate lucrurile sînt negre şi-şi mişcă braţele lor uriaşe, trunchiurile se apleacă, vor s-o înşface, tufele de rogoz se cască gata s-o înghită. Casa e în spatele ei, Ghiorghena e înăuntru, în spatele ei, Ghiorghis doarme, învelit în pătura

mițoasă. Casa n-are ușă ca să poată intra. Unde să se ducă ? Unde să găsească vreascuri ? Mîinile ei caută în întuneric. I se încolăcește ceva de picioare, îngheață. Vipera care a mușcat-o pe maică-sa i se încolăcește de picioare. Nisipul se ridică, îi biciuiește brațele, fața, îi intră în gură, o înăbușă, iar șarpele se încolăcește și mai tare pe trupul ei. Un fulger luminează pinii cei înalți, o ramură uriașă se desprinde și se prăbușește pe umărul ei. Cade o dată cu ea.

Se străduiește să-și deschidă ochii, lumina o orbește și-i închide îndată. Capul ei se reazemă de ceva, de-o inimă care bate tic-tac, tic-tac, o încălzește o răsuflare. Unde se află ? Unde se află ? „Am murit și mă aflu lîngă Dumnezeu." Dumnezeu are o inimă mare, care bate tic-tac, și-o încălzește cu răsuflarea lui. Vrea să se întindă mai bine, își ridică brațele, îmbrățișează capul lui și suspină adînc.

— Și-a revenit, dă-o jos de pe genunchii tăi.

— Las-o, sărăcuța.

— Ce sărăcuța ? Nu vezi că s-a făcut ditamai femeia ? Nu poți să-i cuprinzi sînul în palmă.

Sînii ei lipiți de pieptul ce-o apasă devin dintr-odată uriași și o mînă bărbătească încearcă să-i cuprindă.

Se scoală speriată.

În fața ei sînt vînătorii. Alexandros bea împreună cu Ghiorghena, Anghelos o ținuse în brațe.

— Ți-ai revenit, fetițo ? Te doare umărul ?

Ochii lui îi sînt cunoscuți, foarte cunoscuți, sînt la fel cu ochii lui Brac. Vrea să spună ceva, să se aplece să-i mîngîie capul, care seamănă cu capul castaniu lățos al cîinelui, dar acel cuvînt o face să-și plece capul și se înroșește ca macul cînd vede sînul ce-i răsare prin ruptura rochiei.

Se acoperă cu amîndouă palmele și fuge să se ascundă în bucătărie.

I-au spus pentru prima oară femeie și-i este tare rușine. N-o să mai apară niciodată, dar niciodată în fața lor.

— Acoperiți-o, îi e frig.

Și-a ridicat singură pătura și a tras-o pe ea.

— Anunțați pe fratele ei că-i merge mai bine. Poate să vină peste două-trei zile și să-i aducă și băiețelul, o să-i facă bine să-l vadă.

A auzit totul și a înțeles că vorbeau despre ea, simte însă o amorțeală care-i înțepenește mintea.

„Pe fratele meu îl cheamă Ghiorghis, pe băiatul meu Manos, pe... Să dorm, vreau să dorm."

Lingura a rămas suspendată în aer, fiertura de grîu îmbietoare i-a lăsat în gură un gust bun și plăcut. Infirmiera i-a orînduit pernele în spate, i-a ridicat capul și după aceea a strîns paravanul.

Pînza verde decolorată, cu trandafirii complet incolori, ocupă un loc infim pe perete, și încăperea a devenit uriașă, nesfîrșită, imensă. Paturi în rînduri duble și triple, cu bărbați culcați sau șezînd, care-o privesc.

„De ce ? De ce privesc ?" Unii înghit gluc-gluc, își înghit cu zgomot saliva. Gluc-gluc. Încăperea se umple de picături groase de ploaie ce curg într-o găleată. Gîtlejul i se usucă, își înghite și ea saliva, din lingură picură supa cîte-un pic, cîte-un pic. Îi privește și ea. Nu mai poate înghiți, pune lingura jos, supa se răcește și prinde deasupra o pieliță ca o coajă.

— Nu poți mînca singură, stai să te-ajut eu.

Infirmiera o ascunde de ochii lor, ochii lor sînt înăuntru, în lingură, refuză să înghită ochii lor.

„Le e foame, oamenilor acestora, le e foame."

— Trebuie să mănînci, să prinzi puteri.

Face semn că nu și alunecă sub pături.

Paravanul rezemat de zid a fost dat uitării. Închide ochii, se preface că doarme, vrea să fie dată uitării, ca să poată cerceta acest loc ciudat în care se află.

Tavanul e foarte-foarte înalt, negru-gălbui din cauza anilor, desigur că sînt ani mulți de cînd n-a mai fost văruit. Un perete e acoperit numai de ferestre, între care se află fîșii de perete de-un

galben-murdar, ca și tavanul. Tot acest spațiu imens e ocupat de paturi. Sute ? Două sute ? O mie de paturi ? Nu știe, nu se pot număra. Între ele, mici culoare înguste și fețe bărbătești asemănătoare culcate sau stînd, îmbrăcate cu haine în dungi sau cu cămăși cazone. Stofa în dungi e de culoare kaki, de culoare kaki sînt și cămășile, și păturile, și de aceeași culoare pereții murdari și chipurile oamenilor.

Desigur, nimic din ceea ce vede nu e adevărat. Știe că nimic nu e real, numai mintea ei s-a tulburat și vede lucrurile într-altfel, ca într-un coșmar, murdare și schilodite.

Și oamenii sînt schilodiți.

Sub pături stau ascunse trupurile lor ciuntite, în fața paturilor, alături de paturi, lîngă pernele lor, rezemate, culcate, în picioare, singure, stau picioarele, picioare care încep de la pulpă, altele de la genunchi, iar altele, foarte ciudate, picioare de pitici, cu pantofii noi gata încălțați, așteaptă trupurile culcate. Nopțile le aude cum merg singure sau sar în aer pline de sînge. Atunci se aud avioanele și ordinele.

„La pămînt... Păzea, măi, o să vă reteze picioarele."

Țăcănit de mitralieră, ta-ta-ta-ta.

Încăperea se umple de zgomot, de horcăit, de strigăte de luptă, trupurile bărbătești sar din tran-

şee, se rostogolesc picioarele, cad de pe noptiere sticlele şi se sparg cu zgomot, se aprind lumini, aleargă infirmierele, se opresc lamentările şi lupta încetează.

În seara asta vremea e mohorîtă, căldura jilavă umezeşte cearşafurile, glasurile sînt sacadate, cuvintele sînt mînioase.

— Deschideţi ferestrele, o să ne înăbuşim aici înăuntru, deschideţi ferestrele !

— Linişte, stingeţi luminile, o să deschidem ferestrele.

Peretele se prăbuşeşte, pătrunde o lună galbenă răsfrîntă. Luna sună stingerea în sală.

De afară se aud paşi ritmici greoi care se apropie şi se depărtează, se apropie şi se depărtează, iar de departe se aud sunetele unui acordeon.

Schimbarea gărzii la închisoarea din apropiere. În clădirea liceului, mai departe, nemţii cîntă melodii nostalgice, duioase sub lumina lunii.

Ostia lui Ghiorghis a tulburat brusc fundul apei. N-a înţeles unde se cuibărea mînia şi cum de s-a răspîndit aşa deodată în încăperea moartă, cuprinzînd toate paturile.

„Cine sînt ăştia ? De ce sînt mînioşi ?"

I-a mai văzut acolo la răscruce, zugrăviţi pe frunzişul pădurii, pe jumătate goi, învinşi, ieri învingători, decoraţi, morţi în sicriul galben, laolaltă cu rămăşiţele pămînteşti ale soţului ei, ce mergea singur în oraşul pustiit.

„Soldaţii !" O armată schilodită, culcată cu faţa-n sus, înrobită, şi afară paşii învingătorilor, iar cîntecul lor o ocară la urechea învinşilor.

Cuvintele nu se disting, se leagă unul de celălalt, cuvinte aspre ca pietrele în mintea ei, cuvinte bărbăteşti nepronunţate de femei, născute nu din femeie, născute în organe bărbăteşti, dure, grosolane, ca şi otgoanele care trag vaporul greu dus de valuri, funie răsucită ca lanţul, care cuprinde toate paturile şi se cutremură din cauza furtunii.

Încă puţin şi-o să se rupă, o să se rupă.

Primul cuvînt, al doilea, al treilea...

Te cunosc după tăişul... [1]

De la pat la pat, din salon în salon, din clădire în clădire, pînă în celulele închisorii, unde condamnaţii la moarte stau în picioare, imnul se înalţă, biruie noaptea. Infirmierele speriate închid ferestrele.

Acordeonul s-a oprit. Nemţii stau şi pîndesc.

De unde vine acest cîntec ?

[1] Primul vers al imnului naţional grec.

4

RUPE NERVOS și altă ramură. Duce la gură degetul cel mare ce-i sîngerează și-l suge cu furie, își înghite sîngele care are un gust sălciu, își înghite saliva care e amară. Pe suprafața sticloasă a pupilei sale se reflectă, goale pînă la pulpă, două picioare ce se mișcă în apa care țîșnește cu putere din furtunul gros roșu. După aceea, picioarele se întind pe pragul văruit, să se usuce.

„Neobrăzata, pînă unde s-a despuiat ?"

Cu puțin înainte a auzit vorbă. Cu cine vorbea ? Cui îi vorbea ? Cine se uită la ea, cine o privește așa pe jumătate goală ?

Rupe cu mîinile și alte crengi. Vrea să degajeze locul, să vadă, să afle. Oricîte crengi ar rupe, nu poate vedea mai mult. Mai încolo, mai departe, pînă-n fundul grădinii, mai sînt alți pomi, alte ramuri, care-i ascund priveliștea. Abia a reușit să facă o deschizătură printre ramuri și a văzut ca prin binoclu cele două picioare. „Binoclul." Sîngele năvălește brusc și zvîcnește în jurul inimii, fața se înroșește. Intră în casă grăbit, trage sertarul de sus al comodei, scoate dinăuntru niște manșete îngălbenite, un teanc de acțiuni nefolositoare — ce le mai păstrează, ce mai speră în ele ? — și găsește binoclul în fundul sertarului.

„Cu cine vorbea ? Cine era cu ea ? Trebuie să vadă, trebuie să afle."

Lipește binoclul de ochi. Cele două picioare viguroase, trandafirii, acoperite cu stropi de apă, se mișcă încet sub nasul lui.

„Afurisita ! Afurisita !"

Răsuflarea i se taie. „Cine o privește ?" Cele două picioare se mișcă încet. Au o mișcare molcomă, ritmică, sîngele îi bate la tîmple, îi injectează ochii, tulburîndu-i. Lipește și mai tare binoclul de ochi, „și totuși trebuie să vadă, trebuie să afle". Pielea din jurul ochilor devine dureroasă sub apăsarea ramelor de os, ramele de os pătrund tot mai adînc. Rochia coboară încet-încet, trasă de mînă. Picioarele fac o mișcare bruscă și dispar sub rochie. El așteaptă. Pragul se liberează, pompa pufăie de cîteva ori puternic și se oprește, apa nu mai curge.

Mîna răsfrîntă șterge fruntea transpirată și cade jos epuizată, în cealaltă tremură binoclul. Privirea dusă, tulbure, continuă să fie îndrep-

tată spre deschizătura ce-au făcut-o degetele lui rupînd crengile.

Aproape pe neașteptate, i-a auzit pașii alături de el, sub terasă. Se ridică, intră în odaie grăbit și aruncă vraiște manșetele, acțiunile, binoclul în sertarul care se închide cu putere. Tot trupul îi este extenuat, se întinde pe divan și ia între buze o țigară. Scapără de două ori bricheta, fitilul lung și galben fumegă, țigara nu se aprinde, tremură pe buzele lui.

Ce-o să se întîmple? Trebuie să găsească un mijloc să se aprovizioneze cu țigări, au dispărut și ele, s-au golit băcăniile, s-au golit brutăriile, nu mai există nici țigări... Trage din țigară, trage din nou. În sfîrșit, s-a aprins. Fumul pătrunde în el, sîngele a încetat să mai bată la tîmple.

Nu-i este oare frig neobrăzatei, despuiată atît de tare?... Dacă nu vin la control, o să facă ea rost de tutun, răsadurile au prins și au crăpat primele frunze. Oare cîte frunze vor face și cîte țigări din fiecare frunză? E dată dracului. „N-ai grijă, o să-ți cultiv eu tutun, să vedem însă cum o s-o scoatem la capăt cu pîinea, de lipsă de țigări n-a murit încă nimeni..." A sădit tutun și răsadurile au prins, fără ca nimeni să prindă de veste.

E pricepută nimeni nu poate nega acest lucru. Femeie pricepută ce-i drept... Dar, cu cine vorbea? Pe cine a lăsat să intre în livadă? și dacă au văzut tutunul? Acum, cînd o să vină sus, o s-o întrebe. Vezi, nenorocito...

Cot, cot... cot...

Dă de mîncare găinilor. Pe lespezile curții se aud ciocănind ciocurile păsărilor care ciugulesc grăunțele. După aceea vine rîndul iepurilor de casă. Desigur că șorțul suflecat e plin cu iarbă verde. Și, sub el, picioarele ei goale.

Aprinde altă țigară. O să-i spună să îmbrace ciorapi. O să răcească, ce-o să se facă el și copilul dacă ea se îmbolnăvește? Cine o să-l îngrijească.

S-a ridicat tresărind.

— Ce faci acolo, măi?

Mîna copilului a lăsat speriată fitilul lung al brichetei, care atîrna alături de divan. Glasul, tresărirea bărbatului, l-au speriat. Buzele îi tremură, e gata să izbucnească în plîns, pieptul lui micuț scoate un oftat.

— M-ai speriat, împielițatule. Nu te-am auzit, pe unde ai intrat? Ce-ai vrut să faci? Vrei bricheta? Na, ia-o! Ce plîngi? Rușine! bărbații nu plîng.

Îl ia în brațe, îl strînge la piept. Miroase a fagure, a iarbă verde, miroase a pămînt reavăn, ca maică-sa.

— Cine era jos cu maică-ta, măi?

Clubul cărții digitale 2024

— Eu.

— Tu ?

— Da, am stropit. Eu am stropit toţi ardeii.

— Ca să ţi-i pun pe limbă cînd spui vorbe urîte ?

— Tu spui vorbe urîte.

Rîde. Îi place omuleţul ăsta care-l înfruntă, şi inima lui se uşurează de povară.

— Mano, apa e pregătită, vino să faci baie.

Nu-i place baia. Se ascunde în braţele bărbatului, nu vrea să se ducă la maică-sa.

— Stai aici. Dacă vrea, să vină ea să te ia.

Asta-i jocul lor. Ea nu-l agreează, nu-i place cînd îşi vede băiatul împreună cu el, învăţîndu-i vorbele, se străduieşte să-l aibă întotdeauna în preajma ei.

— Mano, vino, altfel n-o să te iau mîine cu mine.

Copilul sare ca o minge. Paşii lui, ce se îndepărtează grăbiţi, răsună ca nişte clopoţei veseli.

„N-o să-l ia cu ea ?" Ce i-o fi făgăduit de-a plecat atît de uşor de lîngă el ? Unde se va duce, şi lui nu i-a spus nimic ? Parcă a devenit prea independentă în ultima vreme, a început să plece cam des, o să-i interzică. Să nu uite că Alexandros nu tolerează asemenea apucături. Cît trăia Anghelos nu pleca niciodată de-acasă.

Greierii au început să cînte, se lasă noaptea, s-a făcut şi răcoare. Pe terasă scaunul singuratic se profilează pe orizont. Chiar în acelaşi loc, fără să ocupe un spaţiu mai mare, se afla şi scaunul lui. Era singurul loc de unde se vedea marea, care parcă trecea sub pini, şi, la ceasul acesta al zilei, munţii Eviei [1] se apropiau şi se înălţau deasupra lui. Anghelos începea atunci să vorbească. Vorbea fără încetare, pînă-n clipa cînd femeia îi chema la masă.

Într-un asemenea amurg l-a întrebat despre Elli. Nu-şi amintea de ea... nu-şi amintea. El însă îşi amintea, îşi aminteşte de toate.

Capul blond adolescentin al lui Anghelos respiră în ritmul pîntecelui ei ce devine tot mai rapid. Mîna ei se urcă, îi răvăşeşte părul, coboară prin deschizătura cămăşii pe pieptul lui, pe care abia acum începe să mijească puful, şi deodată, ca o pisică sălbatică ce pîndeşte pasărea, se năpusteşte asupra buzelor lui, asupra pieptului lui, asupra trupului lui fierbinte şi-l sfîşie. A durat numai o clipă, o secundă, şi-apoi, necruţători, se aruncă cu furie unul asupra celuilalt, se luptă, se sfîşie, se îmbrăţişează. Apoi, culcaţi cu faţa îndreptată spre cer, se scufundă şi pier în pămîntul îmbălsămat...

[1] Insulă din Grecia situată la nord-est de Atica.

Sudoarea curge șiroaie pe chipul lui, îi udă tot trupul, limba i se usucă și înghite sărătura propriului său corp, se rupe în bucăți, vrea să strige, să le spună că-i urăște pe amîndoi, că amîndoi, sînt niște canalii... Nu se poate mișca, nu trebuie să-și dea seama că i-a văzut. Liniștea poate să-i trădeze prezența. A încetat să mai respire. A ieșit din ascunzătoare cînd au plecat și ei.

A pîndit zile, nopți și după-amieze întregi, dar nu i-a mai văzut niciodată. A început să creadă că tot ce văzuse era numai o plăsmuire a închipuirii sale. Elli era totdeauna calmă lîngă bărbatul ei, și copilandrul neștiutor, indiferent nici nu și-a întors vreodată capul s-o privească.

Într-o seară, ca în toate serile, zăcea treaz în patul lui cînd a auzit scara scîrțîind. Cineva cobora cu grijă, încercînd să înăbușe zgomotul pașilor săi. Noaptea era întunecoasă și caldă. Anghelos dormea. Răsuflarea lui regulată era aproape ca a unui copil. Zăbrelele au mișcat de două ori. Automat, și-a plimbat degetele pe ele. Acum pașii se deslușeau clar. S-a aplecat. A văzut-o coborînd. Nu s-a gîndit la nimic, a urmat-o, știa unde se duce și s-a îndreptat într-acolo. A găsit-o așteptînd. A auzit chemarea glasului gîfîitor. Vino. Îl ascundea noaptea, îl

ascundea dorința ei, s-a apropiat de ea. A înțeles imediat că nu era cel așteptat. A început lupta. Nici el, nici ea nu scoteau o vorbă. Se tăvăleau pe jos, zgîriau pămîntul, îl durea piciorul, o dureau subsuorii așa cum îi ținea brațele întinse, rezista, nu-l voia. O voia însă el, o voia atît de tare încît, dacă ar fi fost nevoie s-o țintuiască, ar fi țintuit-o.

— Brută ! Brută !

— Stricato !

A auzit plescăitul apei în bazin, apoi scara a scîrțîit din nou și el a început să rîdă.

Cu cît rîdea și se auzea pe sine, cu atît hohotele de rîs deveneau mai puternice. Rîsul lui ce se auzea tot mai tare răsună în toată curtea, pătrunse în casă și-i trezi pe toți.

— Tu ești, Alexandre ? Ce-ai pățit ? Ești beat ?

Strigă sora lui deasupra terasei.

O aude, se străduiește să nu mai rîdă, dar îi e cu neputință. Rîsul devine un fel de sughiț ce-l înăbușă.

Țigara i-a ars buzele. Scuipă furios, se scoală furios, iese pe terasă, coboară în grădină să respire aer curat. E o seară caldă, întunecoasă și apăsătoare, nu se simte nici o adiere și nici vuietul mării nu se aude. Se duce în fundul grădinii

să vadă dacă mlădițele de tutun au dat și alte frunze.

Din furtunul roșu mai picură încă stropi mari de apă. Strînge cîțiva în palmă și-și apasă fruntea pe ea.

„E mult de cînd nu s-a mai dus la Atena, e mult... Dacă s-ar duce mîine? S-ar duce poate și la Asimina... Sînii mari ai Asiminei, cerceii ei înzorzonați, de care nu se desparte niciodată..."

S-a lăsat puțină răcoare, e posibil chiar să adie vîntul... Din casă nu răzbate nici un zgomot. Manos, înfășurat în halatul lui de baie colorat, o așteaptă pe maică-sa să-l îmbrace și să-i dea de mîncare. Trage cu degetul o ață, pe care-o înfășoară cu grijă pe celălalt deget.

Cu gîndul aiurea, își reazemă fața pe-o perdeluță, o perdeluță de fileu, îngălbenită de vreme, avînd țesută pe ea un amoraș grăsuliu înaripat, cu o ruptură la mijlocul pîntecelui. Un ochi e acoperit de fileu, cu celălalt privește nestînjenită prin gaură. Chiparoșii imobili din fundul grădinii lasă din cînd în cînd puțin spațiu liber, prin care se vede zidul înalt al împrejmuirii și culorile felurite ale bucăților de sticlă înfipte pe ea, cînd soarele se lasă spre asfințit. Rodiile au devenit mai închise la culoare și îndoaie crăcile sub povara lor.

Acolo își așază el de obicei vergelele unse cu clei. Păsările înfometate se așează pe ele să ciugulească rodiile căscate și sînt prinse în capcană. Urăște aceste capcane, le distruge și le spală cu apă; se pare că și el și-a dat seama că ea e făptașul, pentru că tot îl înjură pe mut, spunînd că, dacă-l prinde stricîndu-i vergelele, nu scapă viu din mîna lui... Dă din umeri... E puțin transpirată, nemișcarea asta o înspăimîntă. De mică nu-și mai amintește o asemenea acalmie. Nici marea nu se aude, nici chiparoșii nu se mișcă. totul a încremenit, n-are putere să se dezlipească de geam, de perdeaua ce-i vîrstează chipul. Totul — peisajul, casa, ea însăși — a devenit o masă uniformă.

— Mi-e foame, mamă.

Pleacă anevoie de lîngă geam. Vede ghemul colorat înfășurat pe degetul copilului și mecanic începe să-l desfacă. Se întunecă din ce în ce mai mult. Nu închide fereastra, nici nu aprinde lumina. Amorașul abia se distinge pe geam. Manos a mîncat și-și freacă ochii. Îl ia în brațe, îl duce în pătuc, trage obloanele, schimbă fitilul candelei, se apleacă și-l sărută, lasă ușa întredeschisă. Casa s-a cufundat toată în întuneric.

„Unde este oare el?"

Iese și se așază pe treapta bucătăriei. Noaptea e bîntuită numai de umbre. Altădată, la ora

asta, se aprindeau luminile în centrul satului. De la acest loc vedea trei globuri luminoase şi întotdeauna, cu aceleaşi bătăi de inimă, număra — mă iubeşte, nu mă iubeşte, mă iubeşte — de parcă ar fi fost cu putinţă să apară şi-un al patrulea glob care s-o dezmintă. Acum nu mai e nevoie de lumini, ce să întrebe?

„Ce face oare el?" Trebuie să pregătească masa. Dar ce face oare? N-a venit încă în casă, nu se aude nici pe afară, nu i-a spus că merge în sat. Ce dracu face? Cînd îi pierde urma, e neliniştită, îl simte în spatele ei.

S-a întors brusc. În deschizătura uşii, doi paşi în urma ei, i se profilează statura înaltă. Capul îi ajunge aproape de tocul uşii şi pare agăţat de sfoara legată pentru uscatul rufelor.

Spînzurat!

„Măicuţă!" Vocea nu i s-a auzit, a fost înghiţită de tremurul lăuntric ce-o frămîntă, întoarce capul, ca să evite confirmarea imaginii apărute în spatele ei. Îşi opreşte respiraţia ca să-i poată desluşi răsuflarea şi ca să se poată încredinţa că bărbatul ce stă acolo e viu. Inima îi bate cu putere, bate atît de neregulat şi de puternic încît poate fi auzită pînă departe în acea tăcere imobilă. Nu distinge nimic altceva decît acest sunet, şi atunci respiraţia ei reţinută ţîşneşte cu un zgomot surd şi greoi, ca mugetul unei vaci.

Vrea să se întoarcă să privească, dar nu îndrăzneşte. Încetul cu încetul, respiraţia i se normalizează, inima nu se mai aude, tăcerea nopţii se odihneşte în bezna de nepătruns.

Cum să se ridice? Cum să treacă pragul uşii? Trupul lui spînzurat sau proptit în picioare îi închide calea. „Nu e cu putinţă, mi s-a părut, nu era nimeni în spatele meu, de vină e această imobilitate, nu era nimeni, acum şi să vreau nu pot vedea, nu pot distinge nimic în bezna asta, poate şi uşa să fie închisă." Vrea să-şi dea curaj. să se ridice de-acolo, poate, dacă vrea, să coboare treptele şi să intre în casă prin partea cealaltă, prin sală, mai poate să-l strige pe bărbat şi să se încredinţeze că se mai află în grădină sau în beci, nu i-a auzit sigur paşii, dar e posibil... Fluieratul ei i se pare străin, parcă ecoul lui vine de departe, dar cîinele l-a auzit şi urcă treptele scării două cîte două. Îşi vîră degetele în blana lui şi, fără să vrea, întoarce capul. O lumină palidă ce vine din odăile interioare luminează deschizătura uşii. Caută să găsească trupul care a speriat-o atît de tare. Numai sfoara de uscat rufe atîrnă în deschizătura ei.

„O să mă certe că nu i-am aprins lampa, nu-i place de loc să facă el treaba asta. Cînd oare a aprins-o?"

Intră în casă, trage obloanele şi pune cratiţa pe mangal. Se apleacă, suflă în cărbuni, suflă din nou. Cărbunii încinşi îi luminează chipul, luminează slab şi bucătăria. Pune mecanic pe tavă două farfurii, două linguri, ia şi pesmeţi din dulap.

„Se vor sfîrşi şi aceştia. Ce-o să ne facem cînd se va termina şi ultimul sac de făină ?"

Fumează culcat pe divan, cu Dick şi cu Liza la picioare.

— Fumezi mult, tată.

O urmăreşte cum pune masa. Nu răspunde. „Tată." E caraghios să-l cheme aşa. Ce i-a venit să-i ceară să-l cheme „tată" ?

În ziua aceea s-a bucurat cînd a auzit-o zicîndu-i aşa. Avea cozile lăsate pe spate, rochia ei roz era numai flori, o fetiţă mică ce cînta într-una.

A tras masa aproape de cămin, a pus farfuriile, s-a dus încă o dată înăuntru şi a adus vinul. Părul strîns, legat în jurul capului, rochia, neagră închisă pînă-n gît, şi obrazul fără zîmbet. Nu mai e o fetiţă. Un obraz sever de femeie care şi-a uitat identitatea. N-a mai văzut-o niciodată cu părul despletit, cu braţele goale, a uitat să mai rîdă. Numai glasul nu i s-a schimbat. Armonios, mîngîietor, cu inflexiuni profunde... „...Glasul ei

pătrunde în mine ca o seară de august. Mă linişteşte, mă întăreşte..."

Lui îi vorbea tăios, în monosilabe, nu şedea niciodată cu el de vorbă. Îndată ce terminau de mîncat, îi spunea : „Sînt foarte obosită, o să spăl mîine vasele, mă duc să mă culc".

„Stai într-o seară şi cu mine. Stai să mai schimbăm o vorbă, să ne treacă vremea." Îşi încleşta buzele, nu i-a cerut. Uneori nu mai rezista orelor nesfîrşite ale nopţii ; ieşea şi pleca în sat.

Sta de vorbă numai cu plutonierul de jandarmi, juca cu el table şi tot de la el afla ce se mai petrece în sat.

— Coane Alexandros, mai bine să nu ieşi din casă seara tîrziu. Uneori nemţii trec şi pe-aici, şi-au amplasat nişte baze la Maraton şi satul nostru se află în drumul lor. Dacă te prind într-o noapte, nu ştii ce ţi se poate întîmpla... Lasă că şi-ai noştri au început să facă nişte lucruri ciudate... O să-ţi povestesc altă dată, cînd m-oi convinge.

Casa se afla la un kilometru depărtare de sat. N-a mai plecat seara de-acasă.

— Să duc cîinii jos înainte de mă culc ?

— Lasă, o să-i duc eu.

În fiecare seară aceeaşi întrebare stereotipă, în fiecare seară acelaşi răspuns stereotip. După

aceea : „Noapte bună, tată, noapte bună".

O auzea închizînd uşa ei cu cheia şi vorbind băiatului dacă era treaz. Îi vorbea ceasuri întregi, îi spunea poveşti, cîntece de leagăn. Glasul copilului nu se auzea, poate că vorbea singură. În tăcerea nopţii — chiar şi cînd vîntul bătea cu putere şi cînd marea gemea — distingea fiecare mişcare a ei. Acum şi-a scos rochia, apoi ciorapii şi cămaşa, acum şi-a îmbrăcat cămaşa de noapte... De multe ori stingea candela şi deschidea fereastra. Şedea ceasuri întregi în faţa ferestrei deschise şi privea marea.

La ce se gîndea în timpul acesta ?

Iar el sta singur, prizonier al auzului său, prizonier al prezenţei femeii, în tovărăşia numai a cîinilor săi, cărora le mîngîia aspru burţile plecat asupra lor, le şoptea cuvinte mîngîietoare, şi-şi apropia obrazul de boturile lor ca să le simtă căldura răsuflării.

5

ASCULTA. Asculta ploaia. Auzul e unul din simţurile omului şi aparţine fiecărui om în parte. Văd, miros, pipăi...

„Cum e cu putinţă să aud ?"

Şi gîndirea e ceva personal, e cu neputinţă ca altul să gîndească în locul tău.

„Aud, gîndesc, exist..."

Toate acestea sînt tulburi, cenuşii, necercetate, poate că aparţin unei lumi de vis şi de coşmar, poate însă că provin şi de altundeva, din lumea necunoscută a celuilalt tărîm, dîndu-ţi iluzia vieţii omeneşti obişnuite.

Cu toate acestea aude. Plouă. Ploaia intră de pretutindeni, prin cele două ferestre care dau spre mare, prin fereastra ce dă spre curte şi prin uşa boltită a sălii. Intră şi prin hornul căminului. Căminul e stins, totul e îngheţat. Nemişcat, cufundat în zgomotul monoton şi umed al ploii, deschide ochii. Pătura ce-l acoperă e cenuşie, lumina de la ferestre cenuşie, obiectele amputate

— aşa cum le prinde ochiul prin răritura păturii — sînt cenuşii şi întunecate. Deasupra şi în jurul casei oricît de mult s-ar strădui totul e apăsător, cenuşiu, şi ud de ploaie.

„Poate că aşa e moartea. Nemişcare, lumină tulbure şi ploaie."

O simte cum pătrunde încetul cu încetul prin pătură, cum îi găureşte pielea, cum îi găureşte oasele. Nu face nici o mişcare să scape. Rămîne nemişcat, cu ochii deschişi, convins că aceştia nu mai recunosc nimic, de vreme ce nu mai e nimic de văzut.

O cicatrice profundă pe tavan, un cîrlig negru fără umbră, o legătură de usturoi care atîrnă în gol...

Îi clănţăne dinţii, i-e frig.

„Mi-e frig..."

Fără să-şi dea seama, fără voia lui, i se mişcă piciorul. Degetul cel mare caută neliniştit, parcă adulmecă, se mişcă uşor, ridică cearşaful îngheţat, merge mai jos, mai departe, caută... caută... Pretutindeni acelaşi frig. „Dacă vorbesc, mai ales dacă vorbesc, atunci înseamnă că sînt viu."

Vrea să strige, să şoptească doar atît : „Irma, aport, Dick..." Glasul lui e îngheţat înlăuntrul trupului, e cu neputinţă să-l dezgheţe ca să poată ieşi, dar degetele, toate cinci împreună, caută, strigă, imploră cîinii, cîinele, măcar unul din

toţi aceştia care stau ghemuiţi totdeauna la picioarele lui, să audă, să vină, să lingă cu limba lui fierbinte glasul lui mort şi să-i scoată din haos trupul care se tot afundă... se tot afundă...

„Nu mă lăsaţi, mă afund... pier... pier..."

Se agaţă de primul cuvînt care scapără în el : potaie, voinicule, ştrengarule — şi de alte cuvinte — încăpăţînatule, invidiosule... Se agaţă, se ţine de ele, vin unul după altul cuvinte tainice, drăgăstoase, pline de duioşie, aşa cum le şoptea cîinilor.

„Camera miroase a cîine."

Mama, sora şi cumnata lui, toate femeile aveau aceeaşi preocupare. „Camera miroase a cîine."

Îmi place la tine în cameră, aci pulsează viaţa, mi s-a făcut scîrbă de civilizaţie.

Nu-şi întoarce capul să vadă cine a intrat cînd s-a deschis uşa. A auzit cuvintele şi a ridicat agale capul, gata să contraatace.

A întîlnit ochii mari visători ai celui mai tînăr dintre fraţi, care se întorsese bărbat în toată firea. Timp de cincisprezece ani, cît fusese plecat, nu-l văzuse şi nici nu întrebase vreodată cum îi merge. Anghelos era frumos, Anghelos studia, Anghelos era binecrescut, Anghelos era mîndria familiei.

La sosire nu s-a dus să-l întîmpine. A plecat la vînătoare şi s-a întors cînd s-au terminat

ospeţele şi urările de bun-sosit. Uşa s-a deschis brusc şi i-a spus :

— Îmi place la tine în cameră.

Răspunsul i s-a oprit pe vîrful limbii. Fratele său sta aplecat peste Irma şi-i zicea ceva. Avea să-i dea ea răspunsul. Priveşte o dată la el, o dată la căţea, şi zîmbeşte. Măseaua de aur din fundul gurii înăspreşte linia buzelor. Aşteaptă.

Irma nu e ca ceilalţi cîini. E sălbatică, nesupusă, neîmblînzită. Îşi devora întotdeauna puii după ce-i năştea. O ţinea întotdeauna în lanţ, dar la vînătoare n-avea pereche. Aducea vînatul viu şi-l înşfăca înainte ca ceilalţi cîini să-l adulmece. Nu se apropia nimeni de ea, nu se împrietenea cu nimeni, semnul ce-l avea pe nas era din cauza muşcăturii ei.

Cu ochii mijiţi, priveşte spre fratele său cum vorbeşte cu căţeaua. Se apleacă s-o mîngîie. Zîmbetul devine batjocoritor, hohotul de rîs e gata să se năpustească o dată cu Irma, care mîrîie. Botul ei tremură de jur împrejur, nasul se încreţeşte şi apar colţii ascuţiţi.

„Acum să vedem !"

— Hai, fetiţa, hai, fetiţa, stai frumos...

Mîna lui neştiutoare, blîndă, mîngîietoare atinge ceafa, freacă în chip de joacă capul. Căţeaua se culcă, geme mulţumită, îi arată pîntecele, îi caută mîngîierea.

Rîsul şi observaţia ironică au fost date uitării, a rămas uitîndu-se la mîna aceea ce continua să mîngîie căţeaua.

— Ce frumos cîine de vînătoare, Alexandre ! Unde l-ai găsit ?

Ochii lor s-au întîlnit. Sînt luminoşi. Albaştri ai unuia, verzi ai celuilalt.

— Ştii, Alexandre, că ai ochii verzi ? De ce se spune că-i ai cenuşii ?

Rîd. Doi copii care rîd. Iubesc cîinii, iubesc ochii lor, se îmbrăţişează cu afecţiune.

— Bine-ai venit, Anghele.

...Anghele... Anghele...

Piciorul lui singuratic, dezvelit, a încetat să mai caute. Degetele răşchirate, uscate, se lungesc pe perete, se prind de el curbate, ca picioarele uriaşe ale unui păianjen care-şi înghite victima. Firul prins de tavan se lungeşte încet, ameninţător, spînzurînd de capul lui, alb, gata să-şi sfîşie victima, pîndeşte păianjenul. Victima sa se află tot acolo, nemişcată, moartă, şi se scufundă mereu în zgomotul ploii nesfîrşite. Sus, într-un colţ al tavanului, stă întinsă pînza ţesută cu răbdare şi o gîză cu aripi galbene-aurii se prinde de ea, două-trei legănări — uţa-uţa — dau semnalul morţii.

Culcat pe fînul proaspăt cosit cu trei pui de bufniţă pe burtă, Alexandros urmăreşte păian-

jenul. Ceilalți copii se joacă afară. El stă ascuns în hambar ca să apere puișorii.

— Sînt păsări ce poartă ghinion, omoară-le, ce le-ai adus aici ?

El îi iubea. Erau aidoma unor omuleți naivi cu ochii lor rotunzi și mergeau legănîndu-se caraghios cînd se luau după el ca niște cățelandri. Îi hrănea cu musculițe și firimituri, făcînd din cele două degete ale sale un cioc ascuțit și grijuliu, ca al mamei lor. Îi creștea pe-ascuns de ceilalți și puișorii înțelegeau acest lucru. L-au trădat frații săi, de aceea stă acum lîngă pui, departe de joacă, de teamă ca cei mari să nu-i gonească sau să-i omoare.

Îndată ce fluturele s-a prins de pînză, păianjenul atîrnat de fir s-a năpustit ca piatra ce țîșnește din praștie. Picioarele i se agățau de-o scară invizibilă și-l ridicau repede. A ajuns la pînza străvezie, și acolo, sub privirea băiatului culcat, s-a petrecut fapta cea mai îngrozitoare, cea mai inadmisibilă. Fluturașul a fost despicat în două, aripile s-au desprins de trup și picioarele crude și amenințătoare ale păianjenului au înghițit victima neștiutoare. Numai două minute. Pînza s-a golit, fluturașul a pierit, insecta cu inima albă ce picura urzeală, atîrnat tocmai de inima lui, sta din nou la pîndă. Urmărea păianjenul și pieptul lui gîfîia atît de repede

încît păsările s-au mișcat speriate. Una din ele a mers mai sus și a scos un țipăt scurt.

— Stai liniștită !

A prins-o și a ținut-o strîns în palme. Păianjenul aștepta nemișcat, o pată cenușie în gol. Așteptarea îl înfuria pe băiat. Era o așteptare calmă, hotărîtă, care te făcea să uiți de ea. O altă insectă se apropie de pînza păianjenului. Un gîndac urît mirositor. Ori de cîte ori îl vedea, Alexandros obișnuia să-l strivească cu piciorul de făcea crț-crț, și mama lui se supăra și-l certa pentru acest obicei, deoarece gîndacul mirosea tare urît. E prima dată cînd nu vrea ca gîndacul acesta să moară.

Capcana asta înseamnă o moarte nejustificată.

— Nu, nu înainta, o să cazi în capcană.

Insecta de culoare verde înaintează cu mișcări încete, încă puțin și va fi prinsă.

Alexandros strînge palmele, le strînge tare și simte cum îi bate inima între ele. Păianjenul se repede, insecta verde se leagănă, inima îi palpită în mîini. Sare în sus, păsările alunecă, și atunci, în acea clipă îngrozitoare, descoperă că inima puișorului pe care-l ținea în palme a încetat să mai bată.

Cu brațele desfăcute, cu gîtlejul uscat, cu lacrimile ascunse îndărătnic în spatele pleoapelor — băieții nu plîng, nu plîng — a văzut-o pe

Vera apropiindu-se şi rezemîndu-şi capul de umărul lui.

— Ce-a păţit puiul nostru de bufniţă, Alexandre ?

Acest cuvînt neînsemnat „al nostru" l-a salvat, numai Vera a crezut că un păianjen urias, cu picioare şi inimă albă, a coborît şi-a sugrumat puiul în faţa lui. Împreună cu ea s-au dus şi l-au îngropat, şi toată vara i-au împodobit mormîntul cu toate cioburile de sticlă colorate pe care le găseau pe cîmp. În acest scop au spart şi lampa albastră. Au mîncat bătaie, dar au strîns toate cioburile lucitoare şi au făcut din ele o candelă strălucitoare, bătătoare la ochi, ce lucea de departe şi le arăta locul unde puiul de bufniţă îşi dormea somnul de veci. Vara a luat sfîrşit într-o dimineaţă. Urmau să plece de pe insulă. S-au sculat dis-de-dimineaţă, s-au urcat pe stîncă, şi de-acolo au văzut deodată cît de mult se mărise locul pe care-l împodobeau, ar fi încăput şi ei doi culcaţi sub covorul multicolor şi lucitor pe care-l făcuseră. „Nu trebuie să-l vadă nimeni în afară de noi doi, Vera, va fi secretul nostru."

Vera a murit de difterie la vîrsta de unsprezece ani. În vara următoare a găsit cimitirul lor cultivat cu grîu, nu mai rămăsese nici o bucăţică de sticlă colorată. A rămas fără secret. A rămas singur.

În seara furtunii, în cîrciuma lui Vasilena în faţa vinului rubiniu, în faţa focului purpuriu, revăzuse braţele speriate ale Verei încolăcite de gîtul lui Anghelos.

— Şi-a revenit, dă-o jos din braţele tale...

Crescuse deodată şi devenise femeie. Era a lui şi i-o luau. Niciodată n-a mai regăsit în Eleni ceva din copilăria lui, s-a încredinţat că nu era „a lui" şi i-a dat-o.

„Ia-o, Anghele, unde o să mai găsească alt bărbat ca tine..."

Au rămas singuri, el şi ea, singuri în acest cimitir urias, fără morţi adevăraţi, fără moarte adevărată, cu moartea violentă prin execuţie tipărită pe frunte, nevinovaţi şi vinovaţi pentru toate morţile...

I-a spus să facă nişte scovergi. S-a supus fără să crîcnească. Ce s-a întîmplat apoi ?

Bucătăria duhnea a untdelemn şi deschisese fereastra să iasă mirosul şi fumul. După aceea şi-a spălat mîinile şi a auzit-o mergînd la copil.

„I-o fi dus scovergi."

Aşezate frumos în strachina mare de pămînt, presărate cu scorţişoară, scovergile răspîndeau o aromă îmbietoare. A mîncat una. Au prins de veste şi cîinii. S-au adunat în jurul lui, privindu-l

drept în ochi și dînd din coadă, în timp ce stomacurile lor goale chiorăiau de foame. Așa cum mergeau lucrurile, ar fi murit repede de foame. Învățați să mănînce cîte-o pîine întreagă muiată în untdelemn, era cu neputință să reziste numai cu resturi din fierturi de verdețuri și cu un amestec de tărîțe și de mălai, care, vedea foarte bine, nici pe acestea cumnată-sa nu voia să le dea drept hrană cîinilor.

— Acum hrănești cîinii, dar peste cîtva timp o să murim noi de foame...

Mănîncă scovergile și cîinii gîfîie în fața lui, scot limba, le curg balele ca atunci cînd auzeau împușcătura și adulmecau aerul gata să se năpustească asupra vînatului. A aruncat o bucată în aer și toți cinci s-au repezit s-o prindă. A pus cîinii la rînd, a tras un scaun, s-a așezat pe el ținînd strachina între picioare și-a început să-l cheme pe fiecare pe nume. Boturile n-aveau timp să se deschidă, înghițeau pe nerăsuflate aluatul prăjit și se deschideau din nou, nerăbdătoare, înfometate și umede.

N-a auzit-o venind, a văzut-o o dată cu lumina. Ținea într-o mînă lampa ce-o aprindeau numai în timp de furtună și cu cealaltă ferea lumina. Avea obiceiul să ferească lumina pînă și în casă, deoarece camuflajul continua să fie sever.

A așezat cu grijă lampa pe măsuță și atunci l-a văzut.

— Ce faci acolo ?

Nu răspunde, continuă să arunce scovergi cîinilor.

— Dick, acum e rîndul tău !

Ca o sfîrlează a trecut printre cîini, s-a repezit la el și a tras de strachină. El a strîns-o mai tare între picioare.

— Nu ! Nu le mai da.

— Pleacă !

Trage cu furie de strachină, vrea să i-o ia, să i-o smulgă. El desface deodată picioarele, strachina cade și se sparge cu zgomot, cîinii se reped asupra scovergilor risipite, se repede și ea în genunchi, încercînd să le strîngă, să le smulgă gurilor înfometate și i se aude țipătul ascuțit în lumina albă a lămpii, cînd gura înfometată, căreia i se smulge hrana, îi sfîșie mîna. Își ține mîna, își înăbușă glasul, rămîne nemișcată, în genunchi, sudoarea curgîndu-i șiroaie pe față. Își înalță capul. O clipă ochii lor nu mai există. Încremeniți, scînteind, scoțînd flăcări, nu privesc, se pregătesc să iasă din orbite, să se încaiere.

— Ești mulțumită acum ?

Îi aude vocea, e vocea unui străin. Se scoală agale, îi întoarce spatele, intră în casă.

— Stai !

Se oprește. Spinarea e neagră, lumina cade asupra ei necrutătoare.

— O să moară dacă-i lăsăm nemîncați.

Trupul fără chip, nemișcat, tace.

— Vorbește odată ! Spune ceva !

— Am copil.

Pe jos n-a mai rămas nici urmă de scovergi, limbile sîngerează pe hîrburile de pămînt, ling untdelemnul.

Ușa s-a închis cu zgomot.

„...S-a dus la băiatul ei..."

S-a ridicat și el, a luat lampa, a chemat cîinii și i-a legat în curte. Singura armă pe care a păstrat-o e pușca lui Anghelos. A scos-o din lada în care se păstra mazărea furajeră, a luat cinci gloanțe și s-a reîntors în curte.

Lumina, și mai puternică în bezna nopții, a atras în jurul ei toate insectele, care au înnegrit sticla.

Prima împușcătură a făcut să se zguduie geamurile, urletul colectiv al cîinilor a acoperit-o pe cea de-a doua, la a treia împușcătură tot satul, în picioare în spatele ușilor, ascultă cu luare-aminte și aude pasul greoi al nemților apropiindu-se, forțînd brutal ușile, împușcînd.

În urechile ei împușcătura răsună ca un ecou al coșmarului nesfîrșit. Pe patul dublu, băiatul se joacă cu Brac, îi împodobește urechile cu panglici de hîrtie, cea de-a doua împușcătură în curte le zgîndără amintirile și se repede să-l salveze — ce să salveze ? — pe cel lovit.

Mîinile se apucă de balustrada scării, picioarele sînt vlăguite, nu mai suportă elanul trunchiului, coboară cu mîinile, mîinile devin picioare, e un animal fără picioare și fără mîini care se rostogolește pe trepte ca să ajungă la timp.

A treia, a patra împușcătură. Lampa pentru timp de furtună întunecă noaptea, rănește lespezile, sîngele roșu curge aburind, și în zăpușeala prevestitoare de furtună, în picioare, cu pușca îndreptată spre ea, așteaptă ucigașul.

Deschide brațele, devine o țintă, se clatină, în mintea ei scapără ceva și strigă : „Lumina ! Lumina ! O să vină nemții..."

Dick urlă, țeava puștii se întoarce, trupul lui cade greoi peste celelalte, devenite fîntîni arteziene fierbinți, din care sîngele țîșnește fără întrerupere pe lespezi.

Inutilă fără cartușe, pușca descrie o curbă în aer și azvîrlă departe lampa, gîzele pîrjolite, ultima ei sclipire, care sfîșie noaptea și-i cufundă pe toți în întuneric și în ploaia care începe să cadă fără încetare.

Țăranii, nemișcați în spatele ușilor închise, ascultă. Fulgeră, iar tunetele acoperă pașii.

— Vor veni ? Nu vor veni ?

Pe măsură ce noaptea se apropie de ziuă și ploaia se întețește, se duc la culcare, se întind în paturile lor și fețele lor neliniștite se luminează de fulgerele care pătrund prin perdelele negre ale camuflajului.

La Manettas în curte a trăsnit. Au văzut flacăra.

— Le-a luat foc casa...

— Au fost nemții acolo...

— De acolo s-au auzit împușcăturile.

— Acum nu se mai aude nimic.

— Nimic. Au tăcut și cîinii.

...Nu se aude nimic.

Copilul a adormit cu picioarele încrucișate pe spinarea lui Brac.

Îl acoperă cu o cuvertură moale și-și scoate hainele, care sînt ude leoarcă. Își stoarce cozile și apoi le desface încet să se usuce, candela sfîrîie și umple odaia de umbre.

Nici un gînd nu mai există în mintea ei „Ai scăpat, Brac, ai scăpat", spune și repetă, fără ca vorbele să aibă vreo noimă. Degetele repezi și iscusite despletesc părul.

E o tînguire sau un geamăt ?

Lipește capul de peretele despărțitor. „Plînge. I-a omorît, și acum îi bocește." Îi lăcrimează și

ei ochii, strînge și ea pumnii și, deodată, fără să vreă, izbucnește în hohote de plîns.

Din cealaltă cameră s-a auzit trupul prăbușindu-se greoi pe pat, apoi un oftat și apoi tăcere.

Plouă fără încetare, fără milă, ploaia mistuie totul.

6

NICI UN CHIP nu vrea să se mişte, toate sînt pictate pe fondul întunecat al ploii, cerul a coborît atît de jos încît te înăbuşă, şi pădurea se cufundă sub greutatea lui. Nu vrea să privească pădurea, în pădure sînt oameni spînzuraţi, nu-i cunoaşte dar ar muri de frică dacă i-ar privi cum atîrnă acolo...

Bufniţa o priveşte drept în ochi ; din clipa în care a văzut-o în cuibul ei, sub olanele roşii ale hambarului, cu ochii ei sticloşi rotunzi pironiţi în ochii ei, ştia că trebuie să se întîmple ceva ; oricît ar fi de obişnuită să audă şi să vadă pasărea asta, nu se poate deprinde cu ea. „De ce, Eleni ? Uite ce frumoasă, deşteaptă şi mîndră e ! Strămoşii noştri din antichitate ştiau ei ceva cînd considerau pasărea asta drept simbol al înţelepciunii. Cînd eram copii, Alexandros adusese acasă trei pui orfani de bufniţă, să-i fi văzut ce blînzi şi drăguţi erau, mîncau din mîna lui, dormeau cu el şi se luau după el ca nişte căţeluşi..."

Eu nu-i iubesc, nu-i iubesc. După-amiază, în timp ce-o privea, a descoperit că privirea lui îi era cunoscută, era convinsă c-o mai văzuse. Cînd ? Cînd ?... Ochii sticloşi, nemişcaţi ai lui Alexandros, ochi de mort aţintiţi asupra ei, ţinînd hîrtia aceea pentru care a răvăşit toată casa s-o găsească, în timp ce ea bocea lîngă trupul celui drag. Şi altă dată a mai privit-o aşa, în seara în care şi-a omorît cîinii. Ţinea puşca goală îndreptată spre ea. Nu-i era teamă de armă, ci de ochii aceia, care erau nemişcaţi, lucioşi, imenşi, la fel cu ochii de bufniţă, prevestitori de nenorocire.

Şedea pe terasă. Învăţătoarea abia plecase. Se luaseră cu vorba şi uitaseră că era timpul sosirii autobuzului. Învăţătoarea plecase grăbită să nu dea ochii cu Alexandros, care dintr-o clipă în alta urma să se întoarcă de la oraş. Autobuzul nu se făcuse încă auzit. O urmăreşte cum se depărtează pe cărăruia cenuşie, şi singurătatea ei creşte. Pelaghia dă lecţii băiatului. Pelaghia e singurul ei prieten. Silueta ei subţire se profilează pe fundalul mării, acum se află pe movilă, peste puţin n-o va mai vedea, îndată ce va dispare din cîmpul ei vizual, contururile se vor şterge şi ele, şi din nou marea va acoperi tot spaţiul. Satul nu se vede de pe terasă, în faţa casei se termină pădurea cu pinii înalţi. Marea s-ar fi strecurat lesne

printre trunchiurile lor, dar rădăcinile tufișelor de rogoz sînt uriașe și dunele de nisip acoperă orizontul din față. Spre stînga, la o depărtare de cinsprezece metri de zidul grădinii și aproape vizavi de terasă, se află hambarul. Altădată era folosit ca grajd, acum se depozitează fînul. Vreo două sute de metri mai departe e teascul. De acolo, mergînd spre stînga, începe drumul ce duce spre sat. Celălalt drum e poteca pe care a pornit învățătoarea, o cărare îngustă, nisipoasă ce pare că se înfundă în mare. Iluzia optică pe care-o produce o ascunde de ochii oricărui străin și țăranii merg pe-aici adesea, cînd circulația e interzisă sau cînd vor să evite o întîlnire nedorită. Tocmai de la movila care pare să marcheze capătul potecii începe stufărișul. Acolo, dacă nu cunoști bine terenul, te pierzi sigur. În acel loc s-au întîmplat de multe ori accidente, deoarece pămîntul devine deodată clisos, te înfunzi în el, fără să fi bănuit măcar că pajiștea asta verde, cu leandri și stuf, e de fapt o mlaștină. Acolo, la locul cel mai primejdios, țăranii lăsau alimentele pentru partizani. Eleni făcuse multe seri de caraulă. Cînd pleca în scopul acesta, îmbrăca cizmele înalte ale lui Anghelos, și Brac o însoțea, părtaș tăcut la acțiunile ei. Cînd se întorcea acasă, dezbrăca cizmele în hambar și intra desculță prin portița din dos. Alexandros n-a bănuit-o nicio-

dată, o credea încuiată în camera ei, și cînd se ducea la culcare era sigură că n-o s-o mai cheme. Într-o seară, cînd a auzit-o, s-a sculat neliniștit să vadă ce s-a întîmplat. I-a spus c-a auzit gălăgie în coteț și s-a dus să vadă ce e. I s-a părut firesc. Nu, pe Eleni n-o suspecta, numai pe învățătoare n-o prea înghițea, ideile ei i se păreau foarte avansate... „Te rog, Eleni, mai puține relații cu învățătoarea, prea știe multe."

Ea nu răspundea. Așa se petrecea întotdeauna: el vorbea, ea tăcea.

Pelaghia, Alexandros, bufnița, spînzurații, ninitul, toți nemișcați o urmăresc pe întuneric. Nimeni însă nu e real, nimeni nu vrea să-i vorbească, s-o ajute...

A stat încă multă vreme pe terasă, așteptînd autobuzul. Se părea c-o să izbucnească furtuna, căci marea devenea tot mai agitată. Pe munții din față scăpărau fulgere și bubuitul lor ajungea deasupra pădurii înăbușit și fără vlagă. Pădurea era în așteptare. Era semnul cel mai sigur că avea să izbucnească furtuna. Copacii muți, tufele de rogoz cu urechile ciulite, nisipul unduind din cauza spinărilor tîrîtoarelor ce se ascundeau în el. Peste cîteva clipe, deodată, ca la un semnal, va începe totul să se clatine, să șuiere, să vrea să se smulgă din pămînt. Se uită din nou spre hambar, pasărea se află tot la locul ei, e neli-

niștită și zgribulită, simte furtuna. Acum nu se mai uită la ea.

O sfredelesc două picături groase și croncănitul păsării ce i se încolăcește automat între brațe. „Afurisită să fii, blestemato, afurisită să fii..." Intră-n casă. Desigur că Pelaghia a apucat să ajungă acasă la ea. Autobuzul nici nu s-a auzit, nici nu s-a văzut. Se uită la ceas. Ar fi trebuit să vină de cel puțin o jumătate de oră. Începe în grabă să tragă unul după altul obloanele. Pînă să termine, s-a făcut leoarcă de apă, ploaia cade acum șiroaie, cu putere, pădurea freamătă, marea s-a năpustit asupra uscatului, tunetele se aud deasupra casei, undeva pe aproape trebuie să fi trăsnit, lumina a orbit-o, bubuitura și cutremurul s-au produs aproape simultan. Lîngă ea tremură cîinele și Manos țipă. Îl ia în brațe, îl liniștește. Haide... Cogeamite băiatul, în loc să mă încurajezi, mă sperii. Băiatul își înghite lacrimile, coboară din brațele ei, o apucă de fustă.

— A trăsnit, mamă ?

— Da.

— A căzut iar pe platanul din piața satului ?

— Poate. Acum mergem în odaia noastră.

Se spune că platanul cel mare, pe jumătate ars, pe jumătate verde, apără satul de trăsnete, de atunci de cînd a fost despicat tot de-un trăsnet. Uriașul buștean ars a rămas în picioare și

el, atrage în măruntaiele lui toate trăsnetele. Îndată ce un lăstar de pe jumătatea vie începe să se dezvolte, e tăiat fără milă, ca să nu atragă trăsnetele și astfel să piară în întregime copacul lor iubit.

Desigur că a căzut iar acolo. Băiatul are dreptate. Blana lui Brac se zbîrlește, se bagă sub pat, i-e frică. Ceasul bate orele nouă. Autobuzul n-a apărut încă. E prima dată cînd a întîrziat atît de mult și e de pe-acum vremea cînd circulația e interzisă. Vor îndrăzni să vină, sau au poposit într-un alt sat și se vor întoarce mîine dimineață ? Manos n-o lasă să plece de lîngă el, îi dă să mănînce în pat și se culcă îmbrăcată lîngă el. Să mai aștepte, de bine de rău, încă puțin. Dar dacă vin și ea nu-i aude ? Deschide ușa camerei, ascultă cu atenție. A bătut orele zece, copilul a adormit, ploaia continuă să biciuiască obloanele cu aceeași putere, pădurea parcă vrea mereu să se smulgă din rădăcini și casa se luminează toată de scăpărările șerpuitoare ale fulgerelor. Așteaptă în zadar, nu vor veni. Și totuși...

Se scoală, ciulește urechile. I s-a părut că a auzit poarta scîrțîind, aude acum și numele ei. Cu neputință, ar fi auzit mașina, și cu vremea asta cîinoasă cine-i nebun să umble pe drumuri ? Și totuși aude clanța porții. Cineva strigă și

numele ei. Se ridică în picioare, coboară cît mai mult fitilul lămpii și deschide cu grijă ușa sălii.

...Eleni !... Eleni !...

E vocea Pelaghiei.

— Tu ești, Pelaghia ?

— Deschide repede, pentru numele lui Dumnezeu.

„Ce se petrece ? Doamne, ce se petrece ?" Bine că băiatul e sus, altfel s-ar fi gîndit la o nenorocire. „Nu cumva Alexandros ?"

Deschide ușa, distinge doi-trei oameni. „Cine sînt ? De ce le-am deschis ?"

Vocea Pelaghiei o liniștește.

— Repede, intrați în casă, repede. Ajută-ne, Eleni, avem cu noi pe cineva grav rănit.

Le face loc. E năucă. Pelaghia știe foarte bine că această casă nu-i potrivită pentru asemenea lucruri. Cum de nu s-a gîndit la Alexandros ?

— Nu te teme, Eleni, cumnatul tău n-o să vină astăseară.

— De unde știi ?

— O să-ți spun mai pe urmă.

— S-a întîmplat ceva ? A pățit ceva ?

— Nimic grav.

Au adus pe rănit în sală, l-au culcat pe divanul lui Alexandros, medicul și Panaiotis l-au dezbrăcat, au întrebat-o dacă are să le dea rufărie

de corp uscată și un cearșaf pe care să-l taie în fîșii pentru bandaj. A adus mai întîi cearșaful, pe urmă a tras sertarul comodei și a scos un schimb al lui Anghelos. Cînd a mișcat rufele în sertarul închis, a izbit-o mirosul de levănțică și de smirnă, care i-a produs deodată greață — așa mirosea corpul lui Anghelos. „Doamne, Dumnezeule, nu pățise niciodată așa ceva." Le-a dat rufăria, i-a ajutat să-i bandajeze rănile și l-a îmbrăcat ea singură. Atîta timp la spital, învățase să îngrijească de răniți. Cînd i-a pus capul pe pernă, a observat cît de palid îi era chipul, să fi jurat că e mort. S-a uitat neliniștită la doctor.

— Nu trebuie să se miște, cel puțin douăzeci și patru de ore, și nici să-l transportăm prea departe nu putem. O nouă hemoragie i-ar fi fatală.

— Dar mîine, doctore, cumnatul meu se va întoarce și în nici un caz nu trebuie să-l găsească aci, nu simpatizează de loc mișcarea...

A intervenit Pelaghia.

— Nu te neliniști, nu va veni cîteva zile, a fost arestat împreună cu alții.

— Care alții, spuneți-mi, la urma urmei, ce s-a întîmplat ?

— După-amiază, la orele cinci, au oprit autobuzul, au dat jos toți pasagerii și le-au ordonat să-i îngroape pe spînzurați ; cumnatul tău, refuzînd să îndeplinească ordinul, a fost transportat

cu mașina la Atena pentru anchetă, pe ceilalți i-au lăsat să plece și s-au întors mai adineauri.

„Pe spînzurați ? Pe spînzurați ? Care spînzurați ?“ Nu-și poate imagina scena, aventura lui Alexandros n-o preocupă. Pelaghia mai zice ceva, o aude, dar n-o înțelege, imaginea spînzuraților e mai puternică decît oricare alta.

— Au luat ostateci pentru acțiunea de sabotaj de alaltăieri. I-au spînzurat pe loc, la marginea șoselei, băieții au coborît să-i dezlege, acolo a fost rănit Dimitris.

Bărbatul tînăr care respiră lîngă ea se cheamă Dimitris. Pentru a doua oară, mirosul de levănțică îi produce greață și se îndepărtează încet de lîngă el. I-a simțit mișcarea și deschide încet ochii. Se străduiește, să-i zîmbească, îi zîmbește și ea.

— Dormi, odihnește-te, n-o să te supere nimeni.

Toți sînt rupți de oboseală, le așterne de dormit în cameră și spune Pelaghiei să se culce lîngă băiat. Ea o să-l vegheze pe rănit, nu i-e somn în noaptea asta, îi e cu neputință să doarmă.

— Urmărește-i pulsul, doamnă Eleni. Dacă vezi că slăbește, trezește-mă, dacă e bun, lasă-l să doarmă, dacă vrei, dă-ne și ceasul tău deșteptător, trebuie să ne întoarcem la casele noastre înainte de orele șase, nu știi ce se poate întîmpla, dacă fac o razie și nu ne găsesc, ne pot suspecta. Adevărat, cînd se crapă de ziuă ?

Le-a dat ceasul și-a adus candela în sală, a acoperit-o, nu mai e de loc lumină, rămîne nemișcată în întuneric cu degetele pe încheietura mîinii lui. Tac-tac-tac... Toată atenția îi e îndreptată într-acolo. Tac-tac-tac. Nimic, nici un obraz nu e adevărat, toate sînt zugrăvite, nu, nu vrea să-i vadă pe spînzurați. „Doamne, Dumnezeule, i s-a oprit pulsul.“ Nu, a greșit, îl aude tac-tac-tac, se apleacă mai mult ca să-i audă respirația ; levănțica încălzită de trupul lui miroase ca vara cînd o arde soarele arzător al amiezii... Toate astea sînt minciuni, adevărul e vara, o vară violetă, cu soare cald și copiii care o strigă : „Eleni !... Eleni !“ Și alți gîndaci aurii aci ! Fugi... fugi... Eleni !...

7

BANCHETA e de scîndură vopsită cafeniu. O mobilă de ocazie, de calitate proastă, ordinară, cu noduri pe scîndură și din cînd în cînd cu zdrelituri. Dacă-ți freci palma cu putere pe ea, mai mult ca sigur că o așchie o să-ți intre-n carne. Pe suprafața ei două adîncituri, nu știi dacă le-a făcut greutatea trupurilor sau dacă așa a modelat bancheta tîmplarul. În orice caz, aceste adîncituri sînt binevenite pentru cei ce stau pe ea. Cei ce se așază de fapt nu se așază, ci se prăbușesc pe ea și simt nevoia să se cufunde. Cele două picioare din față ale banchetei, la punctul unde ajung picioarele oamenilor ce stau pe ea, sînt pline de zgîrieturi. Zigzaguri nervoase, linii superficiale, cicatrice adînci, toate din cauza tocurilor de la pantofi care se freacă pe ele, se lovesc și se zbat. Bordura de jos a peretelui de jur împrejur, înaltă de-un metru, e tot cafenie, la fel ca și ușile, plină de zgîrieturi ca și bancheta. Litere, ideograme, cifre, desene ab-

stracte, pe care le-a făcut o mînă nervoasă, pe care le-a scris o așteptare nesfîrșită, pe care le-a imortalizat o trecere deznădăjduită. Numai clanțele ușilor sînt albe și lucitoare. Ele reflectă lumina palidă a lămpii, care mai mult întunecă coridorul decît îl luminează. Becul nu are mai mult de 25 de lumînări putere și, așa cum e înșurubat în tavanul înalt și prăfuit, ai impresia, dacă te uiți la el mai mult timp, că în acel loc tavanul formează o gaură care absoarbe complet lumina. Lumina asta, care de fapt nu e lumină, face ca lucrurile să se miște în mod invizibil, să-și schimbe locul, dacă însă fixezi cu atenție un obiect, acesta încetează să se miște și, încetul cu încetul, se pierde din cîmpul tău vizual. Toate ușile pe partea stîngă, una lîngă cealaltă, încă una puțin mai la dreapta, în spatele banchetei, și ușa aceea mare, care ar fi trebuit să despartă coridorul în două, nu mai poți s-o numești ușă, pentru că nu mai are canaturi, ci numai lada cafenie, care-ți confirmă că exista cîndva acolo o ușă care despărțea în două acest spațiu imens, pe unde circulă, alunecă și pier o puzderie de chipuri. Pe toate ușile, cu excepția celei care nu are canaturi, sînt bătute în cuie tabele cu litere. Literele sînt negre și nu spun nimic. Semnele sînt și ele negre. Singurul semn cunoscut e crucea încîrligată, celelalte sînt necunoscute, ca și lite-

rele. Literele A, O, M, sînt cunoscute, dar pe lîngă celelalte, adică cele cunoscute, devin și ele necunoscute și nu poți citi nici un cuvînt.

Prin care ușă va intra oare ?

„Voi intra, nu voi intra..." Încearcă să ghicească, ca pe vremea cînd, fetiță fiind, pomii, frunzele, pietricelele albe sau negre, depinde ce alegea, deveneau niște Pitii — întemeindu-și speranțele pe un da sau un nu, considerate drept preziceri adevărate : „Dacă se va deschide mai întîi ușa asta și apoi cealaltă, voi..."

Ușile se închid, se deschid, chipurile nu sînt chipuri, n-au ochi, n-o privesc, n-o văd, ea nu e acolo, nu urmează să intre prin nici o ușă.

Alături de piciorul ei, care lovește ritmic piciorul de lemn al banchetei, stă nemișcat un alt picior. L-a observat și mai înainte. E un picior mort care a fost lăsat în papuc și a cărui unghie murdară și ruptă la vîrf iese din ciorapul care poate era negru cîndva, dar acum s-a decolorat de prea mult spălat și îmbrăcat. Gaura e mică, dar unghia iese în întregime și se pare că tot piciorul e murdar, ținînd seama de unghia care e murdară și plină de noroi, în timp ce ciorapul deasupra e curat. Cineva care privește de departe ar putea să le confunde picioarele, pentru că fustele negre li s-au unit și nu se distinge din care ies picioarele.

Mișcă puțin piciorul ei stîng, îl apropie de cel străin. Dacă cineva ar putea crede că aceste două picioare diferite ies de sub aceeași fustă, ar fi foarte comic. Zîmbește, se distrează singură.

De cîte ceasuri așteaptă aici ? Gonește imediat gîndul acesta. Aci nu există ceasuri. Cînd a intrat pe poarta larg deschisă, păzită de două santinele, și-a arătat cartea de vizită. I-au spus să urce. Cel puțin, așa i se pare că i-au spus, să urce, și din clipa în care s-a aflat în coridorul cel lung, a încercat de repetate ori să-și arate din nou cartea de vizită, să facă pe cineva să se intereseze de cele scrise pe carea ei de vizită. Nimeni nu se uită la ea, nimeni n-o bagă în seamă, și toate ușile prin care încearcă să intre rămîn închise. O mînă indiferentă, uneori nervoasă, o împinge înapoi, de cele mai multe ori automat, fără să-și dea seama de prezența ei. La un moment dat, cînd a văzut locul liber pe banchetă, s-a dus și s-a lăsat să cadă pe ea. O să stea acolo atît cît trebuie ; cînd aștepți și mai ales cînd trebuie să aștepți, noțiunea de timp dispare.

Lumina la fel, uniformele la fel, pașii asemănători, numai acel du-te-vino e diferit. La un moment dat, coridorul se umple pînă la refuz, latura care nu are uși nu se mai vede din cauza chipurilor, după aceea o voce le smulge de pe perete și le duce la capătul celuilalt coridor,

unde dispar. Cîteva se opresc în fața peretelui care alunecă și se deschide — există acolo o ușă care nu e ușă — și apoi, cu o mișcare hotărîtă, violentă sau de fugă, intră înăuntru și dispar pentru totdeauna.

Nu are nici o dorință să intre acolo înăuntru, deschiderea aceea neașteptată în perete o sperie.

Urmărește și vede ce se petrece în jurul ei, dar se străduiește să nu se gîndească la nimic, nu vrea să se gîndească la nimic, toate astea i se întîmplă altcuiva. Nu vrea să se gîndească nici la motivul pentru care a venit aci. Și-a petrecut noaptea la Spitalul Invalizilor, aștepta cu nerăbdare ceasul să se întoarcă în sat, a plecat tîrziu de la casa mătușii Maria, care i-a făcut rost de cartea asta de vizită și a intrat acolo. „Să faci pe proasta, auzi ? pe proasta", așa i-au spus invalizii, care se pricepeau la de-alde astea. Ea nu face pe proasta, se simte proastă aci înăuntru, mintea i s-a golit cu totul și urmărește absentă cele ce se întîmplă. „Au oprit autobuzul, i-au dat pe toți jos ca să-i coboare pe cei spînzurați și să-i îngroape la marginea șoselei. Împreună cu ei era și Alexandros. Pe el l-au luat cu ei, a fost singurul pe care l-au luat pentru anchetă." Știrea i-a fost adusă o dată cu partizanul rănit, pe care l-au ascuns în puț. A doua zi i-au spus că trebuie să încerce să-l vadă, trebuie să-l vadă cu orice

preț, dacă Alexandros vorbește, satul lor va fi trecut prin foc și sabie.

Răspunderea ce i-o dau e mare, în casa ei se află un om muribund, acasă se află copilul ei, și soarta întregului sat depinde de ea. Ce să facă ? Ce trebuie să facă ? Ascultă cu atenție, memorează cuvintele unul cîte unul, pleacă să execute întocmai cele ce i-au spus. Răspundere — numai cuvîntul acesta are noimă și trebuie să fie demn de el. În tot acest timp își controlează cu de-amănuntul faptele, le verifică, n-a făcut nici o greșeală și a ajuns pînă în strada Merlin[1], unde se află Alexandros. Acum nu-i mai rămîne decît să-l vadă și să-i spună că nu trebuie să vorbească. „Nu trebuie să vorbească ?" Dar unde i-a stat mintea în tot acest răstimp ? Cum de nu s-a gîndit din prima clipă ? De ce a ascultat și s-a supus ca o hipnotizată ? De ce a venit aci ? Alexandros nu poate spune nimic, Alexandros nu știe nimic. Ce să spună ? I-au întins o cursă, da, o cursă, și ea a căzut în ea. Au adus-o și pe ea aci, au închis-o și pe ea aci înăuntru. De ce ? Chibzuiește. Deodată, mintea ei începe să funcționeze febril și să cugete la două și trei lucruri deodată. A intrat aci, dar acum trebuie să iasă, trebuie să se întoarcă înapoi și să le spună

[1] Stradă din Atena unde se afla sediul Gestapoului.

că Alexandros nu poate vorbi, pentru că nu știe nimic. „Știu totul, totul, nu te uita că fac pe prostul." Șiretlicuri ca s-o sperie, ea îl cunoaște cel mai bine dintre toți. Dac-ar fi bănuit că are legături cu organizația, i-ar fi arătat el. Nu tolerează asemenea lucruri. Dar dacă știa ceva și într-adevăr făcea pe prostul ? Nu, de vreme ce-a ajuns pînă aci, trebuie să stea și să încerce să-l vadă. Dar cînd o să-l vadă, ce-o să-i spună ?' nu se gîndise nici la asta. „Sînt oare atît de proastă ? cum de-am pornit și am venit fără să pregătesc ceva în capul meu ? Nu mai știu ce-i cu mine, mai bine să caut să-mi adun gîndurile." Cînd a ridicat capul, a văzut pironit asupra ei ochiul acela. Un ochi rotund, roșu, puțin bulbucat, înconjurat cu o piele solzoasă. Întregul obraz are o culoare cadaverică — de vină poate să fie și lumina galbenă — ca o rană veche, ca o roșie putrezită, dar seamănă mai mult cu o pătlăgică vînătă stricată.

„O să se gîndească cineva să stropească ? Două zile fără apă, și pepenii s-au dus dracului. Anul ăsta au încolțit mai de timpuriu, m-am grăbit să-i sădesc... Ce dracu mă privește ăsta așa ? Ce vrea ochiul lui ațintit așa asupra mea ? Nu, nu se uită la mine, întotdeauna cînd mă duceam pe plajă să-l ajut pe Ghiorghis, credeam că peștii lui mă privesc cu reproș. După două-trei mișcări convulsive, peștii mari roșii rămîneau nemișcați pe nisip, la suprafața ochilor lor se forma o pielicică tulbure și nu mai vedeau. Ei nu vedeau, ăsta vede." Reușește anevoie să vadă cui aparține ochiul acesta. Așa cum stă ațintit asupra ei, n-o lasă să privească în voie. Capul bărbatului ajunge pînă la lada din ușă. Ușile sînt înalte, la fel de înalte ca tavanurile. „Eu nu ajung nici pînă la mijlocul ușii, desigur că el mă întrece cu două-trei capete." Poartă un costum albastru, poate negru sau cenușiu-închis, nu e cu putință să spui despre o culoare că e tocmai asta și nu alta, dar dunga, la fiecare doi centimetri o dungă, e mult mai închisă și rigidă. Pe pîntece se îndoaie, se pierde undeva și reîncepe deasupra stomacului, pierzîndu-și continuitatea. Îți dă impresia unei tăieturi transversale.

A simțit cotul alături de ea împungînd-o, dar a crezut că e întîmplător. Fără să-și ia ochii de pe costumul bărbatului, e atentă la mișcarea progresivă a cotului care aproape că i se bagă în coaste. Acum e sigură că acest contact are o semnificație tainică, femeia ce stă alături de ea vrea să-i comunice ceva și se face că n-a înțeles nimic, în timp ce se apleacă agale și-și îndreaptă fusta, apropiindu-și cît poate mai firesc obrazul de femeie. Urechea ei se află aproape de buzele celeilalte. Acum o să-i spună ceea ce vrea.

Cotul se retrage încet, mîna vine în față și caută în sacoșa care e rezemată de genunchii ei, apucă o hîrtie, o scoate cu zgomot, o deschide cu zgomot și degetele prind două-trei stafide.

Cu aceeași indiferență aruncă în gură stafidele și începe să mestece, mototolind hîrtia. Cuvîntul pe care l-a rostit abia s-a auzit, dar s-a auzit.

— Fii atentă !

„I-a spus să fie atentă. La ce să fie atentă ?"

— Vrei ?

Acum îi vorbește direct. Îi oferă stafide. Întinde mîna să ia ; atingerea mîinilor ei îi confirmă complicitatea.

— Mulțumesc.

— Pentru puțin. Fii atentă la ăsta, te privește de-un ceas.

Ia o stafidă în gură, mestecatul e ceva material, nu e numai un gest automat, mestecatul confirmă existența, trezește.

De la etajul inferior, poate din pivniță sau de pe stradă, se aude zgomotul trepidant neplăcut al unei mașini care a fost pusă în funcțiune. Nu al unei mașini oarecare. Zgomotul acesta are ceva ascuțit, pătrunzător, și vibrațiile pe care le produce se repercutează în chip de convulsii în stomac.

— Au început.

Așa a șoptit : au început. Ce-au început ? Trebuie să fi început ceva îngrozitor o dată cu trepidațiile și zgomotul care urcă pîn-acolo sus. O cuprinde deodată un sughiț, nu poate înghiți bobul de stafidă, pe care-l monfolește în gură, îi simte dulceața, dar gustul lui e sălciu și saliva amară picură în stomac. Iată o constatare. Pe limbă — dulce și sălciu ; în stomac — amărui. Ajunge. Nu mai vrea să se gîndească la nimic, vrea să pună capăt oricărui gînd, care-i va produce îngrijorare și teamă. Cuvintele plutesc, cuvintele nu au sens, nu se preocupă de sensul cuvintelor, le-a înlocuit de multă vreme cu gesturi, cu acțiuni. Tot ce nu devine acțiune rămîne suspendat în aer, nedefinit, se pierde într-o ceață și uită de el. Realitatea, aceasta e esența. Care e realitatea ? „Dă-ți seama, Eleni, de realitate, privește lucrurile așa cum sînt, o să trăiești alături de el, sub același acoperiș, de el depinde viața ta și a copilului tău. Fiul tău o să aibă nevoie de el." Care e realitatea ? S-a străduit să înțeleagă. Cuvintele nu au conținut. Realitatea avea un alt nume, se chema Alexandros. Dacă acesta dispare, realitatea se va chema altfel.

„Dacă el dispare..."

Din nou o să se încurce în cuvinte și în miile lor de înțelesuri. Realitatea în această clipă e femeia care stă alături de ea și bărbatul care-i

amintește de un pește și o mobilă mare inutilă. Îndată ce va pleca unul din doi, realitatea va fi alta. „Ce mi-a venit acum să mă gîndesc la toate astea ? Ce sens au ? întotdeauna îmi frămînt așa creierul pentru lucruri care nu ajută la nimic. Mai bine să plec de aci, să văd unde pot să-l găsesc și să-i spun că nu trebuie să vorbească nimic... Același lucru, iarăși, dacă nu știe, el nu știe nimic..."

— Atenție... se uită la tine... au început...

„Bobul de stafidă e sălciu și amărui, vreau să scuip."

Atenție !

„De ce mă privește ?"

— Au început !

„Ce ? Ce ? A mai spus — acest cuvînt l-am izgonit, n-am vrut să-l aud, se lovește însă de pereți, se face ghem, ca mingea pe care o arunci și-ți vine înapoi singură — a mai spus : *schingiuirile.*

El nu știe, eu însă știu ! *Știu.*

De aceea mă privește, a înțeles că știu. Vreau să scuip, vreau să-mi fac genunchiul să nu mai tremure, vreau să întreb femeia pe cine schingiuiesc, ce legătură are acest sfredel, care zguduie temeliile, cu inima noastră, ce legătură are cu noi, cu cei pe care-i schingiuiesc. Pe undeva pe-aci trebuie să existe un closet, una din aceste

porți trebuie să ducă la un asemenea loc, trebuie neapărat să existe un asemenea loc, pentru că nu mă mai pot ține. Nu-mi dădusem seama că am de multă vreme nevoie să merg la closet, acum nu mai pot să mă stăpînesc, îmi tremură genunchii de efort, o să mă ud leoarcă, o să mă fac de rușine. Mi-am văzut mîna pe clanța albă în clipa cînd am apăsat-o ca să intru. Cînd m-am ridicat în picioare ? Cînd m-am aflat în fața ei ? Deasupra capului meu un număr, nu e desigur 00, dar ce importanță are ? poate că ei folosesc alte numere, iar eu nu mă mai pot stăpîni. Deschid !

Un spate întors spre mine și un glas care strigă ceva. Închid repede ușa. M-am speriat, m-am speriat tare de lumina necruțătoare care era acolo înăuntru, de spinarea fără chip, de glasul necunoscut. M-am întors la locul meu. Bancheta era goală, femeia plecase, coridorul gol, plecase și el, m-am aflat deodată singură, au pierit cu toții și m-au lăsat singură. Rămîn nemișcată, nehotărîtă, o mie de gînduri, o mie de idei îmi trec deodată prin minte : au luat-o cu forța de acolo, au înșfăcat-o, o să fac pe mine, m-au lăsat singură ca să mă tortureze, o să mă tortureze pentru că știu. Toate ideile se bat laolaltă în capul meu. Ce să fac ? Am căzut în capcană, ca musca în globul acela rotund. În partea de jos există o

deschizătură prin care tocmai a intrat, dar celelalte fețe, mult mai luminoase, o atrag și încearcă să iasă pe-acolo. Se lovește de sticlă, se zbate pe firul incandescent și pînă la urmă se omoară singură. Pe unde să ies ? Care din toate aceste uși duce spre ieșire ? Doamne, de ce i-am ascultat ? de ce m-am supus lor și am venit aci să mă las prinsă în cursă ? Nu știu unde-l țin pe el, dar chiar dacă aș fi știut, nu m-aș fi dus să-l găsesc. Să plec, trebuie să plec ! Merg în vîrful picioarelor, nu trebuie să mă audă. Scîndura e veche și scîrțîie. Mă opresc, ascult cu atenție, mai fac un pas, podeaua scîrțîie la fel, am chiar impresia că sunetul durează mai mult, ca arcul care revine încet-încet la poziția lui inițială. Sfredelul sapă temeliile, prin urmare e cu neputință să se audă zgomotul pașilor mei, încep să alerg, nu-l mai aud, clădirea continuă să trepideze. Mă opresc la capătul coridorului. Nimeni. Ce s-a făcut bărbatul care striga numele și apoi pleca tîrînd după el trupurile celor pe care-i strigase ? Și femeia care ședea alături de mine ? A înghițit-o pămîntul ?

Nu mi-am dat seama cum m-am oprit în fața acelei uși, care nu era ușă, și prin care nu voiam să intru. Și totuși am stat în fața ei, de acolo a ieșit brațul și m-a tras înăuntru. Cînd s-a închis, m-am pomenit într-un spațiu minuscul, cenușiu ca uniforma soldatului foarte înalt pe care nu îndrăznesc să-l privesc, simt însă cum cobor, parcă ne înghite pe amîndoi străfundul pămîntului și, pînă să-mi dau seama că mă aflu într-un ascensor și să-mi pun întrebarea unde mă duce, se oprește, mă împinge afară și dispare înăuntru în perete, ca mai înainte.

Fac cu grijă cîțiva pași, e aproape beznă aci, merg puțin spre dreapta ca să evit gaura, de unde mîna poate să mă înșface din nou, dar chiar dacă nu mă mai înșfacă, ce importanță are, de vreme ce sînt închisă într-o pivniță întunecoasă. Caut pe pipăite în geanta mea, găsesc cartea de vizită, o strîng în palmă, poate că ea mă va scăpa. Încetul cu încetul, ochii mei se deprind cu întunericul, mă aflu din nou într-un coridor, numai că acesta e foarte îngust, ca un tunel, și în fund se ivește o licărire de lumină, parcă cerul se află în jos și toate lucrurile au fost răsturnate. În locul în care mă aflu, în locul în care stau, dușumeaua trepidează, desigur că mașina aceea care te asurzește se află chiar sub mine. Fac, ezitînd, cîțiva pași, înaintez spre locul unde licărește lumina, dar mă dau brusc înapoi. E un puț luminos, din nou globul cu musca, nu vreau să cad înăuntru și să mor. Mai bine să mă întorc la ascensor, poate că din întîmplare m-au luat, poate

că mă duc sus. Pipăi peretele, încerc să-l găsesc prin pipăit, nu se distinge nimic pe peretele zgrunţuros pe care-mi rănesc palmele. Nu l-am auzit cînd a sosit, a sosit însă şi a vărsat un monstru cu mai multe răsuflări, cu mai multe braţe, care mă împing toate laolaltă, mă ridică toate laolaltă şi mă duc spre gaura puţului. Numai cînd am ajuns în faţa lor am văzut că nu era o gaură, ci trepte, am început să cobor alergînd ca o nebună, ca să evit contactul mîinilor, ca să evit răsuflările care mă ard, ca să nu fiu călcată în picioare, aşa cum mă aşteptam, pentru că eram prima ce cobora. Simt în spate tăvălugul care înaintează, care coboară, care mă va strivi. Cînd am ajuns pe palier, picioarele mele continuau să se mişte în ritm sacadat şi, cînd am reuşit să-mi îndrept pasul şi să merg, am înţeles că monstrul care m-a împins şi-a schimbat direcţia, adică a mers pe-un drum opus celui pe care am alergat eu. Mă întorc să văd. Sînt vreo zece bărbaţi — cum de-au încăput în ascensorul în care abia am încăput eu cu soldatul ? Zece bărbaţi cu capetele plecate, legaţi de mîini, un snop de bărbaţi legaţi de mîini, care înaintează toţi o dată, şi mersul lor seamănă cu mersul unui animal mare schilodit. Inima nu-mi mai bate. M-am temut de ei ? răsuflarea lor m-a scîrbit ? Mi-e ruşine, aş vrea să merg cu ei. Ce să fac împreună cu ei ?

Cine sînt ? Gîndul îmi trece prin minte cu iuţeala fulgerului. Cei anchetaţi. Trebuie să fie şi Alexandros printre ei. Nu mai încape un al doilea gînd, trebuie să-i ajung. Tîrziu. Dispar la cotitura coridorului, şi cînd ajung acolo, nu mai e nimeni. De aci şi mai departe coridorul devine şerpuitor. Se încolăceşte, se descolăceşte, nu ştii unde începe, unde se termină, dacă se termină undeva. Un urlet, fără îndoială că e un urlet şi că zgomotul care se apropie e zgomot de paşi, mă retrag, mă retrag, în spatele meu e peretele. Îl împing, vreau să intru în el, vreau să mă ascund în el, vreau să devin perete. Acel lucru ce se apropie e cu neputinţă să-l mai fi văzut, e cu neputinţă să mi-l fi închipuit. Unghiile mi se frîng de perete, nu mă dor, se frîng, dar nu mă dor, aşa cum nu mi se aude nici vocea. Strig, urlu, dar nu se aude nici cel mai slab sunet, se stinge undeva înainte de-a ieşi din mine, ba poate că iese din mine, dar nu mai sînt om, am devenit o umbră. Umbrele nu simt durere, n-au glas, umbrele sînt nevăzute, dar umbrele văd, pentru că eu văd ! Văd acel lucru care se apropie. Două picioare — nu tocmai — două picioruşe scurte cu pantaloni lungi, cu un trunchi aproape bărbătesc şi deasupra, perfect rotund, gol, lucitor, un cap uriaş, un balon, un pepene crescut la umbră, albicios, cu vine groase. În mîinile lui mici ca de

copil ține un bici. Plesnește din bici, din vîrful lui picură ceva, înaintează și rîde, dar ceea ce ajunge la urechile mele nu e rîs, ci un grohăit necunoscut, al unui animal necunoscut. Mugetul, grohăitul, lucrul acela îngrozitor se tot apropie. Nu, nu, nu vreau să-l văd mai de aproape. Închid ochii, împing peretele, împing picioarele, picioarele mi se lipesc de țărînă — Doamne, scapă-mă, Doamne, în ce iad m-ai coborît ? Ceva umed mi-a stropit fața, nu deschid ochii, simt prezența — bărbatului ? monstrului ? animalului ? — alături de mine, așa cum simt și faptul că se îndepărtează. A trecut mai departe. A trecut și nu m-a văzut. Sînt o umbră. Inconștient, mîna mi se ridică la obraz să șteargă picătura. Mîna, obrazul, inima îmi îngheață. Lichidul acesta vîscos și lipicios e sînge. Sînge. Mîna-mi rămîne în aer, mi-e scîrbă de acest sînge, mi-e rușine, mi-e frică, cu ce să-mi șterg mîna și obrazul ? Rămîn nemișcată și stigmatul se usucă pe mine. Cărui om schilodit, cărui erou necunoscut aparține acest semn care a venit pînă la mine ? Cum a picurat pe mine ? Din bici, din vîrful biciului, picura sînge. Simt cum parcă m-atinge sinistra împletitură, trebuie în orice chip, cu orice preț să plec de-aici. Mă gîndesc, încerc să refac în mine drumul pe care l-am străbătut, să mă întorc acolo de unde am pornit. Cu neputință. Îmi vin în minte coridoare, numai coridoare, parcă întreaga clădire e făcută numai din asemenea galerii lungi, înguste și întunecoase. Și totuși trebuie să ies. O frică mai mare decît însăși frica e cu neputință. Cînd mintea te-a făcut să treci prin toate caznele iadului, trupul încetează să-ți mai tremure, creierul devine o rază ascuțită ce caută nebunește să găsească crăpătura prin care va scăpa. Fac un pas înainte. E de vină pasul meu ? Zgomotul mașinii se oprește brusc. O tăcere mai grea decît zgomotul face ca totul să încremenească și inima mea se aude ca bătaia unui orologiu stricat. Acolo, în fund, se deschide o ușă, sau ceva asemănător, și lumina se revarsă ca un incendiu. O lumină albă, atît de albă încît îți întunecă ochii. Din lumina aceea albă ies umbrele. Umbre uriașe, înfricoșătoare, trupuri fără capete, mîini singure, spinări gemene, brațe drepte, și toate acestea, în lumina albă, aidoma fluturilor pîrjoliți, se zvîrcolesc, gem, se frîng în două, se prăbușesc la pămînt și, deodată, pier în întuneric, deoarece s-a închis ușa, și acum se aude și mai clar plînsetul și vaierul ce se tîrăște pe pămînt.

Fie ce-o fi. Ies din colț, din adîncitura peretelui, în sfîrșit de acolo unde mă ascundeam, și alerg în direcția opusă, tocmai acolo unde am văzut lumina și pe cei schingiuiți. În fața mea sînt trepte, le urc, și alte scări, acestea coboară,

nu le vreau, mă învîrt de jur împrejur, caut să găsesc o altă scară. Iat-o ! O scară de marmură — nu sta, nu sta, urcă, nu te uita la sînge, urcă ! mă urc, și mîinile se prind ca și picioarele de trepte, fără să le mai fie scîrbă și fără să se gîndească la eroi și la alte asemenea lucruri neînsemnate, mîinile murdare se șterg cu furie de fusta curată și se agață de balustradă, care de la un anumit punct e neagră și aurie, cu trepte albe strălucitoare și bine spălate. Sus stau cele două santinele. Stau cu spatele spre scară. Mă opresc. Nu trebuie să mă vadă în halul ăsta. Scuip — am scuipat, acest lucru îmi face bine, îmi dă curaj — în poalele cămășii și-mi curăț fața, îmi șterg în același mod și mîinile. Voalul negru îmi acoperă părul, nu se vede că s-a despletit. „Doamne, ajută-mă. Anghele, ajută-mă." Îmi face bine că m-am gîndit la el în clipa asta, „fetițo, nu te-ncovoia stai dreaptă". Fac tot ce pot ca să stau dreaptă. Urc pînă sus. Cele două santinele se întorc ca niște mașini automate și mă aflu deodată față-n față cu ele. Țin în mînă cartea de vizită. Le-o prezint. O ia unul, o dă celuilalt fără să scoată un cuvînt, apoi spun ceva și mă privesc.

— Unde e ieșirea ?

Al cui e glasul acesta ? Am auzit pe cineva care a spus : „Unde e ieșirea ?" ; n-am mai auzit un asemenea glas, a fost ca și cum ar fi plesnit o coardă, ceea ce produce un zgomot puternic, pentru că nu mai urmează să se audă din nou.

— *Ja ! Ja !*

Nu cred că-mi arată într-adevăr ieșirea, urmez însă mîna întinsă și merg într-acolo. Am trecut și prin fața altor soldați și santinele, încă unul, poate doi, nu-mi amintesc, s-au uitat din nou la cartea mea de vizită.

Înaintez, înaintez. Pe trotuar sînt mii — așa mi se pare — mii de femei adunate. Îmi ațin calea, se strîng în jurul meu, întreabă, întreabă, întreabă, „nu știu nimic, nu știu nimic, ce vreți de la mine ?" Spun asta în sinea mea, cuvintele mele nu au putere să iasă afară și să se facă auzite.

— Lăsați-o, n-o vedeți că e ca un cadavru...

— E mînjită cu sînge pe obraz, se vede c-a fost bătută...

Automat, mîna mea se îndreaptă spre obraz și femeile se învîrt în jurul meu nebunește, urcă, coboară, zboară, întind brațele spre mine, mă înăbușă. Să respir, vreau să respir, depun un ultim efort să scap de ele, mîinile mele însă dau de gol, mă prăbușesc în gol și glasul care a ieșit de data asta s-a auzit în afara trupului meu.

Mi-au ridicat trupul. Am simţit lucrul acesta, l-au ridicat sus, foarte sus şi apoi nimic — femeile, zgomotul şi lumina au pierit. Cred că, în sfîrşit, am murit. Am suspinat adînc. Aşa fac morţii. Suspină adînc şi adorm.

8

SUFERI? Suferi mult? Întrebare idioată. Oricît ai suferi, tot nu pot să-mi dau seama.

Cînd am auzit împuşcătura, am crezut că glonţul s-a înfipt în mine, după aceea am văzut sîngele, obrazul desfigurat, noroiul şi sîngele, ochii şi pietrele, vedeam şi nu înţelegeam... Mă străduiam să mă gîndesc la ceva şi nu puteam, în mintea mea se perindau lucruri indiferente, nejustificate, şi simţeam în mine un gol tot mai mare, tot mai mare... Nu ştiu dacă am suferit atunci, cred că dacă suferi foarte mult, atît de mult încît mintea ta nu e în stare să accepte această suferinţă, încetezi să mai suferi. La fel se întîmplă şi cu spaima...

— Metafizica durerii.

— Nu înţeleg ce vrei să spui, dar nu vreau să uit fraza asta, îmi place. Îmi place pentru că mă asculţi şi-mi răspunzi, am obosit să vorbesc numai cu mine însămi şi să rămîn întotdeauna fără răspuns. Ai spus „metafizica durerii?“ N-o

să uit. Aşa-mi vorbea şi Anghelos, spunea lucruri pe care nu le puteam înţelege, le prindeam, le spuneam şi le repetam în sinea mea, le frămîntam în mintea mea, şi după multă vreme le spuneam din nou, ca să fiu sigură că nu le-am uitat. Cînd le spui şi le tot spui, se întipăresc în tine şi pînă la urmă le găseşti o explicaţie. De multe ori, după multe zile, îi explicam sau îi spuneam : ştii, cred că aşa te-ai gîndit cînd ai spus...

— Vrei să-ţi repet ceva din cele ce-mi spunea şi eu învăţam pe dinafară ? Nu-mi place cînd cineva îşi bate joc de mine. Nu te văd în bezna asta, dar îţi disting glasul. Ai devenit dintr-o dată glumeţ, ai şi uitat de durere. Ţi-am părut atît de caraghioasă ? Nu spune nimic, nu-mi plac minciunile, de aceea nu-mi trag mîna dintr-a ta. Îmi place c-o ţii atît de strîns, dar n-o să-l trădez niciodată pe Anghelos, să ştii asta. Poate că, fără să vrei, încerci să te pui între mine şi el. N-o să te las. Îndată ce te vei face mai bine, vei pleca de-aici şi nu te voi mai vedea...

A scos din buzunar lanterna şi a aprins-o. A închis ochii orbit. A tras pătura, l-a acoperit pînă la gît, a acoperit şi paharul cu o farfurioară, să nu cadă ceva înăuntru, s-a uitat la termometru, l-a scuturat şi l-a pus din nou alături de el. Umbra ei, mărită excesiv, se profilează pe pietrele

galben-roşcate şi întunecă muşchiul din care picură necontenit stropi de apă.

— Trebuie să te ducă în altă parte, rănile merg bine, dar aici poţi să capeţi o pneumonie.

— Te temi, Eleni ?

Lentila plimbă umbra ei de pe piatră-n gol, apoi luminează violent chipul ei. Nu închide ochii, îi deschide şi mai tare, ca să n-o trădeze şi să se închidă singuri. Obrajii scofîlciţi, fruntea îndărătnică şi tinerească, buza de jos arcuită. Greutatea părului accentuează şi mai mult graţia gîtului.

— Nu te mişca, te rog, Eleni, stai aşa o clipă. Nu vreau să uit expresia de acum a chipului tău.

Lentila se îndreaptă brusc în jos.

— Stai bine acoperit, îndată ce pot, voi reveni.

Lumina cercetează cu atenţie peretele neregulat, de care atîrnă scara de frînghie. Se scoală greu, genunchii parcă s-au umflat şi se îndoaie anevoie, toată greutatea trupului o trage în jos, e evident efortul pe care-l face să se ridice, se scoală totuşi în picioare, apucă scara, o imobilizează şi începe să se caţere pe întuneric. În cercul de lumină pe care-l formează gura puţului vede masa amorfă a trupului ei, glasul ei răsună schimbat şi de departe. „Strînge scara imediat după ce mă urc, orice s-ar întîmpla, oricine ţi-ar vorbi, să nu răspunzi, să nu te mişti.

numai prin mine vei primi veşti, de la nimeni altul..."

A ajuns sus, s-a încredinţat că el a legat scara şi s-a îndreptat cu acelaşi pas obosit spre portiţa de scîndură. A dat la o parte piatra care o ţinea închisă şi soarele care a izbit-o drept în faţă a făcut-o să se dea brusc înapoi. Uitase că era ziuă. Şi-a pus palma streaşină la ochi şi a ieşit. Pămîntul uscat. Trebuia să stropească, a tras de manivelă şi automat a dat s-o oprească. Zgomotul motorului l-ar fi înnebunit acolo jos. N-a oprit-o însă, grădina trebuia udată, nici un obicei nu trebuie schimbat. Cureaua neagră începe să se-nvîrtească, o pufăitură puternică umple grădina de zgomot, apa curge cu putere din ţeava roşie. Mişcările sînt automate. Sapa deschide un şănţuleţ, închide un altul, distanţa de casă se tot scurtează, cu cît se apropie de casă sapa rămîne mai mult timp ridicată în aer, maşina zumzăie, apa se revarsă, picioarele intră-n pămînt. Un bolovan văruit lîngă izma înflorită. Se aşază, se prăbuşeşte pe el, lasă sapa din mînă, lasă apa să se reverse, ar dori să-şi abandoneze întregul trup oriunde, să scape de el. E ostenită, tare ostenită.

Priveşte poarta împrejmuirii. S-a cojit, rugina se vede pete-pete peste tot şi zincul a început să se găurească.

Vopseaua verde s-a uscat de tot, a uitat cutia deschisă, începuse să vopsească poarta în ziua în care l-au arestat pe Alexandros. Se vedea pe alocuri vopseaua proaspăt întinsă cu pensula strălucind în soare. Panaiotis îi spusese c-o să vopsească el poarta, un pretext ca să-l vadă şi pe Dimitris, dar apoi şi-a schimbat părerea, a spus că legătura o va ţine Pelaghia, pe ea n-o s-o bănuiască nimeni, ea continua să meargă la casa familiei Manetta din două în două zile, pentru lecţii...

— O să-mi dai şi mie lecţii, Pelaghia?

O singură carte şi ea şi băiatul ei, dar mai grăbită ea decît băiatul.

„Mă înspăimîntă memoria ta, Eleni, sugi ca buretele..."

„...Cu memoria pe care-o ai..."

Pelaghia nu cunoştea cît de neputincioasă îi era memoria, nu ştia cît de mult o chinuieşte, credea că memoria şi voinţa sînt totuna. Voia să înveţe, citea şi învăţa. „Învăţ" nu înseamnă „îmi amintesc"... Trebuie să vopsesc uşa asta, găurile astea se pot mări, şi dacă cineva îşi pune ochiul acolo să ne spioneze, să ne vadă... Puţul nu se vede de loc de-afară. N-am de loc memorie, uite, de-atîta vreme mă străduiesc să-mi amintesc ceva în legătură cu poarta, cu oxidul de miniu, ceva ce are legătură cu Anghelos.

Ce ? Care ? Îşi strînge tîmplele în palme, apasă de-o doare, vrea să-şi amintească. Ce legătură are Anghelos cu această clipă, cu poarta ? E sigură, foarte sigură, că aci, în acelaşi loc, la aceeaşi oră, izma răspîndea un parfum tot atît de puternic : curgea şi apa, se gîndea la ceva asemănător ca şi-n clipa asta, şi Anghelos era lîngă ea, poate alături de ea, poate că s-a aplecat şi a sărutat-o pe gît, poate că i-a spus ceva în glumă sau ceva foarte important. Ce ? ce i-a spus ? Ce-a făcut ? Imposibil, memoria n-o ajută cu nimic. Capul a căzut dintre palme, s-a prăvălit în jos. „Pe ce se sprijină viaţa asta, Doamne ? Dacă nu mai găsesc prezenţa lui Anghelos e ca şi cum nu l-aş fi cunoscut niciodată, cu fiece zi ce trece se şterge cîte ceva şi pînă la urmă nu voi fi trăit de loc, nu voi fi cunoscut nimic..." Împleticindu-se, merge o dată înainte, o dată înapoi, vrea să intre în casă — casa e goală, goală ! N-o aşteaptă nimeni înăuntru, Anghelos a plecat ; se întoarce înapoi, se îndreaptă spre puţ, acolo o pîndeşte memoria ei cea nouă, nu, nu, n-o doreşte pe asta. Piciorul intră în şănţuleţul cu apă, frigul o dezmeticeşte, se îndreaptă din nou spre casă, pantoful ud lasă o urmă umedă, celălalt nimic — n-am picior, şi de la Alexandros nici o veste — urcă treptele, scoate amîndoi pantofii în faţa uşii, sala e plină

de lumină, urăşte această lumină, închide repede ferestrele una cîte una, din ultima năvăleşte înăuntru parfumul caprifoiului. Mintea i se frămîntă din nou, de data asta o să-şi amintească... A durut-o muşcătura, cînd şi-a făcut-o ? Urmele dinţilor ei s-au învineţit pe pielea mîinii... Pe comodă fotografia mărită a lui Anghelos, cu Manos în braţe. „Stai, Anghele, nu te mişca, apăs declanşatorul !" „Stai, Eleni, nu te mişca, nu vreau să te uit." O să mă uiţi... o să mă uiţi. „Trebuie să vină să-l ia pe Dimitris, s-a restabilit aproape complet acum". Muşcătura doare, doare mult, stă în faţa oglinzii, o freacă, oglinda se vrîstează din cauza unei ploi bruşte, chipul din faţa ei s-a tulburat, imaginea obrazului se stinge pe retină.

„Ce-ai, fă, de plîngi iarăşi în faţa oglinzii ? Zice că nu plînge, de parcă eu sînt chioară şi nu văd". Ghiorghena nu era chioară, dar eu aveam nevoie de-un sprijin, doream o prezenţă, doi ochi care să lăcrimeze cînd mă privesc, care să se uite la mine cu duioşie. Îi spuneam : nu plîng, nu plîng, nu voiam să le fie milă de mine... Aşa plîngeam şi pe umărul lui Anghelos noaptea, vărsam lacrimi blînde şi duioase, el credea că gustul sărat al pielii sale se datora sudorii, nu bănuia prezenţa lacrimilor mele.

Se străduieşte să găsească aievea o asemenea noapte, o asemenea clipă, îşi concentrează întreaga existenţă într-un ceas oarecare şi iese de-acolo sfîşiată de nesiguranţă şi poate de iluzia unei astfel de clipe... şi acum o să-l ia şi pe el, o să-l pierd şi pe el, şi n-o să rămînă nimic, nici măcar felul în care mă priveşte. În întuneric se uită mereu la ea... Sînt zece zile de cînd trăieşte alături de el şi s-a învăţat să desluşească privirea lui în semiobscuritate, aşa cum a învăţat şi atingerea mîinii sale. Prima zi i-a luat întîmplător mîna, era fierbinte din cauza temperaturii, îi umezea buzele, îi ştergea fruntea, s-a apucat de mîna ei şi n-o mai lăsa, de parcă viaţa lui ar fi depins de ea. Această mişcare a devenit un obicei, cînd şedea lîngă el îi căuta mîna şi cînd o găsea răsufla uşurat şi şoptea: spune-mi ceva. Atunci îi vorbea de toate lucrurile din trecut, de pădure, de Ghiorghena, de fratele ei, de mare. Într-o zi şi-a dat seama că evită să-i vorbească de Anghelos şi de aceea a început să-i vorbească numai despre el. În timp ce-i vorbea, simţea mîinile şi ochii lui asupra ei şi se străduia să nu-i fie. ruşine, să nu-i treacă prin minte vreo idee care să risipească căldura prezenţei sale... Acum însă venise timpul să plece, din clipă în clipă putea să se întoarcă Alexandros, era căutat de jan-

darmi, şi temperatura care i s-a urcat în seara următoare a convins-o că Dimitris trebuia să plece de lîngă ea. S-a speriat cînd l-a găsit aşa fierbinte, s-a aplecat şi cu buzele i-a căutat fruntea — aşa făcea şi cu băiatul ei — braţele lui s-au ridicat şi s-au încolăcit în jurul mijlocului ei. N-a făcut nici o mişcare, nu s-a tras înapoi, fierbinţeala lui o simţea bătînd la tîmplele ei. Au rămas aşa, legaţi prin răsuflările lor, o veşnicie, stropii de apă picurau unul cîte unul şi se auzeau căzînd în fundul puţului. ca nişte pietricele. Portiţa de deasupra rămăsese deschisă, era lună plină, lumina ei pătrundea cu discreţie, luneca lin şi neforţat pe piatră, pe muşchi, pe colţuri, şi desigur că noaptea luminoasă se reflecta sus în apa bazinului. Între noaptea cea adevărată şi reflectarea ei, suspendaţi de dorinţa lor bruscă, stau nemişcaţi, siguri că orice mişcare, orice cuvînt poate declanşa un mecanism care să-i azvîrle afară or să-i prăvălească în fundul puţului. Cît a ţinut asta? O durea mijlocul din cauza efortului de a ţine trupurile lor îndepărtate unul de celălalt. Cînd a înţeles că nu mai poate rezista, şi-a sprijinit mîinile de pămînt, la dreapta şi la stînga gîtului lui, şi s-a ridicat uşor. Şi-a desfăcut şi el braţele.

— Să mă ierți, Eleni, te-am obosit, mi-e frig, parcă tot trupul meu arde.

L-a acoperit bine cu păturile, i-a dat buzele, i-a spus :

— Încearcă să dormi, trebuie să anunțăm din nou doctorul, poate că trebuie să pleci mai repede, aci te paște pneumonia.

Nu l-a auzit răspunzînd, poate că nici nu i-a răspuns.

Nu se scoală să aprindă lampa, aproape s-a întunecat, vuietul mării se aude monoton, de departe se aude și ghionoaia...

Cînd zgomotul mașinii a pierit, s-a prăbușit pe scaun, mai stă încă pe el și nici nu-i trece prin cap să se ridice. Trupul lui Alexandros se cufundă și mai mult în întuneric, care în colțul acela e și mai dens, trupul abia i se distinge pe divan. Ușa se profilează deschisă pe fundul cerului, la fel și silueta cîinelui, care stă drept, ireal, din cauza nemișcării. Pe măsură ce timpul trece, respirația bărbatului se aude mai tare, devine ritmică, poate c-a adormit. Respirația ei e necunoscută în odaie. Brațele nemișcate pe fusta de culoare închisă ard, ustură dar nu se mișcă, le lipsește curajul. Agale, își îndreaptă privirea spre chibritul care s-a aprins o clipită și apoi s-a stins, reflectînd în ochii ei liniile colorate ale covorașului. Țigara produce o pată

luminoasă în întunericul care acum e total și descrie din cînd în cînd un semicerc, de la gură coboară spre pîntece și apoi revine spre gură, la urmă rămîne nemișcată acolo, aprinzîndu-se și stingîndu-se pe loc. Desigur, mîna a obosit făcînd această mișcare, capătul ars se va lungi și va cădea fierbinte pe fața lui arzîndu-l. Amîndoi gîndesc la fel, nimeni nu se mișcă, nimeni nu vorbește. Care din doi va face începutul ?

Cînd a sosit, cînd l-au adus — l-au adus ? i-a adus ? — a deschis chiar ea ușa. Auzise motorul automobilului, l-a auzit oprindu-se în fața porții. S-a repezit să deschidă. Niciodată nu și-a închipuit ce fel de mașină s-a dus să primească.

A deschis. În fața ei Alexandros, negru, nebărbierit, murdar. Desigur, ar fi alergat să-i ureze bun sosit, să-l sărute, dar picioarele i-au rămas țintuite de prag, i-a fost cu neputință să se miște. Împreună cu el trei nemți, unul din ei ofițer — pe ăsta îl cunoaște — mai în urmă încă unul. Ce caută toți ăștia ? L-au adus sau i-a adus ?

Gîndurile trec prin minte cu atîta repeziciune încît ți-e cu neputință să le controlezi ; mai tîrziu, cînd te gîndești din nou la cele ce ți-au trecut prin cap, au dimensiuni nedefinite, ca de la clipă pînă la veșnicie.

Prin minte i-a trecut: „i-a adus pentru Dimitris". A avut tot timpul să-l urască și imediat să-și schimbe părerea, „nu e cu putință, el nu știe", și face eforturi să-i zîmbească.

Scrumul țigării se lungește, o să cadă și-o să-l ardă.

Voia să i se arunce în brațe, să-i spună „m-am întors, ți-am dus dorul". Ochii ei aidoma ochilor fiarei în spatele genelor negre și apoi, deodată, copilărești, plini de bunătate.

S-a temut de nemți. Ce altceva? N-a apucat să-i vorbească; a vorbit celălalt, „primul a vorbit celălalt, și l-a amintit, e von Herber".

— Bună ziua, doamnă, complimente de la mătușa dumneavoastră. Vă restituim soțul.

Face un pas înapoi, se dă înapoi să treacă, se dă la o parte ca să arate că el nu e soțul ei.

„...Vă restituim soțul..." E obosit, foarte obosit, ar fi vrut să-și rezeme capul pe genunchii ei. O vede cum se dă la o parte supărată. „Cretină!" Rîde. „Bună ziua, Eleni. După cum vezi, m-am întors."

— Bine-ai venit, tată.

Von Herber se uită o dată la el, o dată la ea. A subliniat cuvîntul „tată".

„Dinadins l-am chemat tată."

„Va să zică nu e soțul ei..."

Trec prin fața ei, unu, doi, trei, patru. Mai e încă unul, dar acesta a rămas în picioare lîngă mașină, o mașină uriașă cu culori amestecate, galben și verde, o mașină de campanie. Ofițerul se întoarce și-i spune ceva. Soldatul salută, bate din călcîie, se urcă în mașină, se așază la volan. Ce va face, va demara? Și ceilalți? Oare ceilalți vor rămîne acolo?

Ochii lui Alexandros se întîlnesc cu ai ei, pun și ei aceeași întrebare, numai o clipă, așa i-a părut cel puțin, apoi cu un gest le arată drumul, urcă el mai întîi, ceilalți îl urmează.

„Ce trebuie să fac? să mă duc cu ei? să mă duc la Dimitris? cum să mă duc la Dimitris? Trebuie să afle că..."

S-au oprit pe terasă, o privesc toți patru. Cu neputință să se ducă la puț.

Se urcă, deschide singură ușa, oferă scaune. Cămașa lui Alexandros e plină de pete, pata aceea pe guler seamănă cu sînge uscat. „L-au schingiuit?"

— Să mă duc să încălzesc apă, tată, desigur că vrei să te speli și să te schimbi.

„Trebuie să aflu dacă l-au schingiuit."

— Pregătește ceva pentru oaspeții noștri.

„Oaspeții noștri... De ce-i numește pe dușmani prieteni? I-a adus?"

Von Herber și-a scos chipiul și-și trece încet degetele prin părul blond, nu-i scapă nici o mișcare a lor, le urmărește și privirea.

Ei doi... ei doi... Acum își amintește. Abia acum își amintește, nici soț, nici tată, cumnat, desigur, cumnatul ei. Doamna Maria îi explicase în amănunțime, îi murise soțul, poate chiar că-și pusese capăt zilelor... Ei doi... și ea nu-i o fetiță, așa cum i se păruse, ci o femeie puțintică la trup, dar plină de voință.

Îi plac mult relațiile de familie complicate, academicianul acesta francez, Mauriac, e uimitor.

— Cunoașteți pe Mauriac?

Se adresează lui Alexandros.

— Cum i-ați spus?

— Mauriac, scriitor francez, a scris un roman extraordinar, se cheamă *Cuib de vipere*. Vorbește despre o familie ai cărei membri sînt ca șerpi, șerpi încolăciți, care formează un ghem.

— Noi n-avem asemenea scriitori, domnule colonel, francezii sînt oameni stricați.

Rîde tare, dinții lui von Herber sînt albi strălucitori, rîde și Alexandros, cînd rîde stropește.

„Cuib de vipere... cuib de vipere", pune șervețelul alb și scrobit pe tava de argint, așază ibricul pe foc, are năut prăjit proaspăt, o să vadă cum o să le placă cafeaua lor. A scos și

paharele cele bune de cristal, a luat carafa de apă.

— Mă duc să scot puțină apă rece, vin imediat.

„S-a dus pentru apă, ce-a făcut atîta timp la puț, apa a fiert, s-a evaporat, cît pe-aci să se dezlipească fundul ibricului, ce face acolo jos?"

— Eleni! Ce faci acolo?

„Nu-mi dau seama cum am făcut asta, nu-mi dau seama cum s-a întîmplat. Am spus că mă duc să aduc apă. Un prilej ca să-l încunoștiințez. Puteam să-i strig de sus. Am coborît. Gura mi-era mută, l-am îmbrățișat numai, l-am îmbrățișat atît de strîns, încît atunci cînd limba lui îmi sorbea răsuflarea, am crezut nu că mă sărută, ci mă topește în sinea lui, și-am vrut să-l împing, și era să cădem amîndoi în apă... Poate că și-a dat seama.

— Iartă-mă, Eleni.

— Fii atent, a venit Alexandros, împreună cu el sînt și niște nemți, o să-ți arunc jos scara de frînghie.

Numele meu răsună în toată grădina, carafa e goală, capul îmi vuiește și o nebunie dulce îmi cuprinde întregul trup, care e gata să cînte.

— Eleni!

Am dus apa, am făcut cafeaua, mi-a spus să pregătesc mîncarea, am pregătit-o. Nici Alexan-

dros, nici ei, nici sfîrşitul lumii n-ar fi putut să mă trezească. Simţeam atingerea înflăcărată a limbii sale pe buze, pe cerul gurii, în sînge, şi tremuram, tremuram toată de fericire. Nu m-am gîndit de loc la Anghelos, nu pot să-mi dau seama cum de nu m-am gîndit la el nici o clipă...

„S-a întors cu apa, a făcut tot ce i-am poruncit, nu ştiu cum a îndeplinit poruncile mele; parcă şi-a pierdut deodată minţile, zîmbea tot timpul, parcă ar fi vorbit cu o fiinţă nevăzută, cu o fiinţă necunoscută, nu ştiu de ce nu mi-am închipuit că vorbea cu Anghelos, nu m-am gîndit de loc la Anghelos în acea clipă, von Herber se uita la ea, şi ochii lui erau injectaţi. Stai şi serveşte, i-am strigat de parcă ar fi fost o slujnică, nu s-a arătat de loc supărată."

„Eu serveam, serveam în picioare. Îi slujeam pe toţi stăpînii mei, aş fi putut să slujesc tuturor stăpînilor de pe faţa pămîntului, ca să găsesc un ceas, încă un minut, să mă mai duc acolo jos. Acolo jos era un loc luminos, înflorit, cu un soare uriaş, cald, şi clopote, clopote multe...

De ce sună clopotele?

Ei le-au auzit, eu auzeam clopotele mele, Alexandros s-a ridicat în picioare.

— Se întîmplă ceva, bat clopotele-n sat.

— Ce se-ntîmplă?

Ne privim între noi. Foc? Nemţii? Partizanii?

Mirosul focului pătrunde în casa-ntreagă".

Prima s-a repezit ea.

Foc! Foc!

Coboară în fugă scările, deschide uşa, se pomeneşte cu ţeava mitralierei în faţă, şoferul stă cu degetul pe trăgaci, îl împinge ca să poată trece, el îndreaptă ţeava cu hotărîre asupra ei, von Herber urlă, întoarce ţeava în altă direcţie, fumul ne usturä ochii, coborîm cu toţii orbeşte, ieşim afară, o urmăm. Focul a zbucnit în hambarul cu fîn şi acum e în toi. Cretinul ăsta desigur că dormea la volan, s-a trezit o dată cu noi din cauza clopotelor. Cum o să ferim pădurea de foc? Dacă ia foc doar un singur pin, o să ardem cu toţii ca şoarecii. Von Herber întreabă, „sabotaj" spune celălalt şi toţi deodată îşi scot revolverele şi le îndreaptă spre teascul de ulei. Tocmai din direcţia aceea au apărut şi ţăranii. Armele sînt îndreptate asupra lor, focul se îndreaptă spre noi, Eleni se află între ei şi noi. Cînd şi-a dat seama de acel lucru ce se putea întîmpla şi care desigur s-ar fi întîmplat, dacă nu şi-ar fi deschis deodată braţele şi n-ar fi strigat lui von Herber:

— Nu! Nu! Nu sînt partizani, sînt ţăranii care au venit să stingă focul.

Între ei focul, între ei ordinul, țăranii nemișcați, degetele pe trăgaci.

— Von Herber ! Ajutați-ne !

Ea poruncește, el dictează mai departe cuvintele ei, armele intră în teacă, se reped cu toții asupra focului. Pompa de apă lucrează fără-ncetare, cazmalele, sapele, fără-ncetare. Bufnițele orbite zboară sus cu aripile arse, un pin uriaș se apleacă, dacă se prăbușește, focul se va întinde pretutindeni. Pompa s-a oprit brusc, s-a rupt cureaua, cineva trebuie să meargă s-o repare. S-a repezit furioasă, a dat la o parte bărbatul ce se-ndrepta spre puț, l-a depășit și a dispărut în fundul puțului. În două minute, zgomotul mașinii s-a auzit din nou, apa a reînceput să curgă. A ieșit de-acolo de jos cu părul despletit, mînjită de sînge, cu fața plină de zgîrieturi. N-a lăsat nici un bărbat s-o ajute, nu încredința nimănui puțul ei (într-adevăr puțul ei, numai ea îl face să funcționeze).

S-a înserat. Focul s-a stins, țăranii s-au retras, von Herber a cerut apă, s-a spălat, a spus : „Doamnă, mă bucur c-am fost aici cu soldații mei și v-am ajutat, sper să nu mai aveți nevoie de noi". I-a luat mîna, i-a lăsat-o. „Sper însă să vă revăd". Cu gîndul aiurea, și-a frecat mîna, era murdară și julită, nu i-a răspuns.

După aceea au auzit mașina, încetul cu încetul s-a lăsat întunericul. Un pițigoi a început să cînte, mai departe altul, noaptea s-a umplut de sunete. Țigara s-a stins pe buzele lui, respirația se aude regulat, o fi adormit.

S-a ridicat încet de la locul ei, a pus pe el o pătură, a închis ușa terasei pe dinafară și pasul i s-a pierdut în grădină. Felinarul s-a aprins grăbit de trei ori deasupra puțului și după aceea nimic, numai zgomotele naturii surde, înăbușite.

9

L-AU LUAT. În sfîrşit, l-au luat. Mergea singur, era desigur slăbit, dar a umblat tot drumul singur fără să fie ajutat, aşa i-a spus Pelaghia.

Cînd s-a întors împreună cu Alexandros — nu se putea altfel, ca să-l îndepărteze de casă, a plecat cu el la Atena — a găsit puţul pustiu. Fusese uitat numai un pieptene. L-a privit, îi era necunoscut şi era murdar, l-a aruncat.

Niciodată în trecut nu-şi auzise paşii în casă. A coborît în grădină ca să-i înăbuşe pămîntul, nu-i place acest sentiment al golului pe care-l produce ecoul paşilor ei. Nu ştie nici ce să facă. Există o mulţime de treburi, dar nu ştie cu ce să înceapă. Se aşază brusc pe pragul de piatră şi priveşte cu gîndul aiurea trandafirul primăvăratic, e plin de flori, primăvara s-a statornicit de-a binelea, peste cîteva zile va fi vară. E de-acum vară, soarele arde deasupra capului ei.

Alexandros a rămas în sat, iar copilul la fratele ei, nimeni nu ştia dacă totul se va desfăşura bine cu plecarea lui Dimitris.

„S-a terminat şi povestea asta." Şi-a sprijinit mîinile de genunchi ca să se ridice, trupul îi este greu şi ostenit. „Cînd o să primesc vestea c-a ajuns cu bine în munţi, mă voi linişti, n-o să mă mai gîndesc la el." Merge mai departe, rupe cîteva frunze îngălbenite de la o muşcată, îşi desface puţin gulerul, căldura a început să se simtă, zgîrie cu unghia vopseaua verde a porţii. S-a uscat de tot. S-a dus şi ea.

„S-a dus şi ea, s-a dus şi el." Punerea pe acelaşi plan a lui Dimitris cu poarta nu-i face nici o impresie. Cînd a început să strige „foc, foc", şi i-a văzut pe nemţi alergînd împreună cu Alexandros, cînd mai tîrziu s-a convins că ascunzişul lui Dimitris nu fusese descoperit, zbuciumul ei să-l vadă plecat a crescut atît de mult încît nu l-a mai considerat ca ceva al ei, ci ca un pericol ce-i pîndea pe toţi înăuntru în puţ. „Să plece, trebuia să plece de-aci, dacă mai rămînea, putea să-l descopere Alexandros, sau să-l trădeze altcineva şi atunci focul cel adevărat ar fi izbucnit în casa lor." Ideea focului o urmăreşte şi-l îndepărtează pe Manos. Cel puţin să salveze copilul.

La ce bun să se mai gîndească acum la toate astea? El a plecat. Fraza răsună la fel ca pașii ei, creind un gol în jur.

Alexandros va mai zăbovi, prilej să facă o baie și să se spele pe cap. Strînge crengi uscate și le așază sub cazanul spălătoriei, pe care-l umple cu apă, trage albia și aruncă un chibrit aprins. Crengile uscate se aprind imediat. Le privește cum ard și alcătuiesc mii de forme ciudate. O frunză se desprinde și cade la picioarele ei. Se apleacă și o ia în mînă, o privește cu luare-aminte, fără să se gîndească la nimic, mișcările îi sînt mecanice. Întinde frunza uscată între palme și, cînd se fărîmițează, o aruncă dezgustată. În timp ce încerca s-o netezească, frunza a început să se descompună, luînd forma unei mîini scheletice. Unei mîini...

Nu-și putea lua ochii de la mîna aceea. „Rudele tale sînt oameni cu vază. Trebuie să te duci la ele, o să te ajute să intri înăuntru și să-l vezi, trebuie să-l vezi înainte de-l anchetează."

Dimitris în puț, Alexandros la Merlin, tot satul cuprins de îngrijorare. Trebuie să se ducă. „Oameni cu vază."

Urcă scările, e întuneric, miroase a mucegai și praf, mirosul nu se potrivește cu imaginația ei.

A înfășurat cu grijă vălul negru în jurul pălăriei, pe care a agățat-o de cuier alături de-un

chipiu de militar. „Oameni cu vază", nu-i cunoaște, privește din nou chipiul, poate că unul dintre ei e și general.

În salonul cel mare e mai multă lumină, mătușa Maria stă în balansoar, nu poate fi altcineva. Anghelos i-o descrisese de nenumărate ori și ea le trimisese de nuntă douăsprezece lingurițe de argint cu monograma ei „M.M." gravată pe ele. Cînd l-au botezat pe Manos, s-a gîndit că și el are aceeași monogramă „M.M." — îi plăceau lingurițele.

Nu-și amintește ce i-a spus, ce răspuns i-a dat, s-a așezat cu grijă pe marginea unui scaun, deoarece observase că tapiseria de mătase e crăpată peste tot, și-ar fi putut să crape și mai mult sub greutatea corpului ei.

Și celelalte scaune erau tapisate cu aceeași mătase. Decolorată din cauza anilor, nu-ți puteai da seama dacă a fost vreodată aurie sau verzuie, dar floricelele desigur că trebuie să fi fost roz, un roz foarte pal, dar roz, unele dintre ele se vedeau noi-nouțe, mai ales în partea superioară a spătarului, aproape acolo unde începe șnurul de pasmanterie, care acum e cu totul decolorat. Pe-o măsuță cu rotile e așezat un imens samovar de argint, recunoaște monograma și zîmbește. E singurul lucru cunoscut pe care l-a văzut aci înăuntru. Servitoarea împinge mă-

suţa, o duce în faţa mătuşii Maria, ceaiul curge din samovar şopotind ciudat, bătrîna doamnă ţine cu o mînă ceaşca, cu cealaltă... Atunci a văzut mîna cealaltă şi nu-şi poate lua ochii de pe ea. E aşezată, mai bine zis înfiptă, în braţul negru şi lucios al balansoarului. O cracă neagră, şi pe ea lipită o frunză uscată, roasă la vîrfuri, legată cu verigi de aur. Trei verighete. Una peste cealaltă, trei bărbaţi, unul deasupra celuilalt, trei schelete, unul peste celălalt... O frunză nemişcată, o frunză de viţă mănată, plină de pete ruginii, de răni uscate, şi fructul închircit, o viţă tăiată pe butuc. I-au dat ceaşca cu ceaiul fierbinte, n-a îndrăznit să ceară zahăr, zaharniţa e plină de cuburi de zahăr — draperiile de catifea roşie cu fundele încreţite mai lasă încă să pătrundă puţină lumină.

Bea o înghiţitură de ceai neîndulcit, are un miros puternic şi lasă în gură un gust sărat-amărui, mai bea o înghiţitură, încearcă să-şi amintească cînd mai avea ceaiul exact acelaşi miros şi acelaşi gust... Cînd ? cînd ?... Bătrîna doamnă, covorul cu desenele, draperia de catifea roşie... Acum o să intre ofiţerul. Din spatele draperiei roşii o să se audă cîntecul de jale al femeii, ofiţerul va alerga spre ea, vor ieşi îmbrăţişaţi şi vor începe să cînte împreună.

Mama ei plîngea în hohote, unchiul care venise din America îşi ştergea ochii cu o batistă în carouri de culoare închisă, cei doi cîntau acolo sus şi ea era tare mică, se ridicase în picioare ca să vadă şi mama ei o luase în braţe.

Oare acest lucru se întîmplase vreodată ? Nu-şi aminteşte, crede că da.

Draperiile nu s-au mişcat, s-a deschis însă uşa cu pătrăţelele de oglindă şi a intrat ofiţerul. Tac-tac, au răsunat puternic călcîiele, după aceea, umbrind întreg samovarul, s-a aplecat şi a sărutat mîna doamnei, nu aceea, cu verighetele, ci cealaltă, şi apoi o dată, de două, de trei, de şapte ori călcîiele au răsunat din nou pe florile galbene ale covorului. Numără în sinea ei, în salon sînt şapte oameni, opt cu mătuşa Maria şi cu ea nouă.

Draperiile nemişcate, nu s-a auzit nici cîntecul. Se întunecă din ce în ce mai mult, în curînd va trebui să plece, deoarece riscă să piardă ultimul autobuz, dacă-l pierde o să se ducă la Spitalul Invalizilor, desigur c-o s-o găzduiască pentru o noapte.

În salon numără umbre. Ofiţerul vorbeşte pe şoptite cu mătuşa Maria, o privesc, desigur că discută despre cazul ei. Toţi ceilalţi tac. Cine sînt ceilalţi ? Servitoarea intră cu o lampă, odaia se luminează puţin cîte puţin, umbrele se

lungesc, se scurtează, şi cînd pune lampa pe masă alte umbre, unele scurte, altele lungi, se profilează pe perete şi pe covor. Ofiţerul s-a sculat în picioare, a scos o carte de vizită din buzunar, a scris ceva pe ea şi, cu o mişcare bruscă, a acoperit cu trupul lumina, proiectînd pe perete umbra-i uriaşă, aproape înfricoşătoare, şi atotputernicia-i militară.

L-a auzit pocnind din călcîie, i-a văzut braţul — umbra de pe perete seamănă cu braţul lui Caraghiozis care se lungeşte — parcă ar fi arătat-o pe ea, şi s-a sculat mecanic în picioare.

— Colonelul von Herber a avut amabilitatea, Eleni, să-ţi dea un permis de intrare la Comandatură ; cu el o să-l poţi vedea pe cumnatul tău. Colonelul e un om distins, o să se ocupe personal de chestiunea aceasta. Bine că avem asemenea prieteni.

„Von Herber... von Herber..." Vrea să fugă, vrea să plece, dar picioarele îi sînt parcă de plumb, rămîne nemişcată, strivită sub umbra lui uriaşă.

— Apropie-te şi mulţumeşte prietenului nostru, Eleni, ce stai aşa, ca pierdută ?

S-a apropiat, a întins mîna, a simţit în palmă cartea de vizită tare, nu putea să scoată nici un cuvînt. Şi-a ridicat doar capul şi l-a coborît imediat, singurul lucru pe care a apucat să-l

vadă a fost pasărea neagră brodată pe pieptul lui.

Se dă înapoi, se dă înapoi, spune la revedere, la revedere.

— Să vii împreună cu Alexandros, vă aştept...

Neamţul a rămas în picioare, spune ceva, mătuşa Maria rîde, gura i s-a deplasat, gura îi era zugrăvită şi mereu îşi schimba locul. Acum s-a oprit la un colţ al obrazului şi-o înspăimîntă. A nimerit uşa, s-a răsucit şi şi-a înşfăcat din cuier pălăria. Chipiul nu mai era acolo. Coboară scările pe întuneric şi cînd lumina electrică s-a aprins brusc — a trecut de ora şapte, s-a dat drumul la lumină, am pierdut autobuzul — s-a împiedicat şi cît pe-aci să cadă. Acum îşi aminteşte că a lăsat uşa de la intrare deschisă, cînd a ieşit alergînd...

Crengile s-au ars, apa s-o fi încălzit, o încearcă cu degetul şi după aceea îşi desface cozile. Îşi priveşte părul despletit, care îi ajunge pînă la coapse. Cît ar vrea să scape de această povară, de această greutate, „păr mai frumos ca al tău n-am văzut", ce importanţă mai are acum părul ei, îi dă numai de lucru şi-o oboseşte. A închis uşa spălătoriei, a proptit în ea cîţiva butuci grei şi a înfăşurat de multe ori în jurul cuiului sfoara cu care se-nchidea pe dinăuntru.

Nu se simțea niciodată în siguranță cînd făcea baie și aștepta întotdeauna să nu fie el acasă.

Apa din albie s-a revărsat, trupul plutește deasupra, oboseala descrește, devine plăcută, ar dori să se topească în ea. Picioarele se lungesc în apă, capătă o formă ce-i este necunoscută, trupul neîmplinit ca al unei fete — sămînță rea și nerecunoscătoare, parcă te hrănim cu buruieni și nu zici să pui și tu puțină carne pe tine, să te-mplinești, să devii femeie — „sînt slabă și rea, Anghele... prostuțule, prostuțule..."

Numai sînii i-au crescut, s-au împlinit, și, așa cum îi împinge apa în sus, se văd rotunzi și trandafirii... Se bucură, nu știe de ce se bucură de aceste rotunjimi frumoase, aproape străine, închide ochii, se întinde în întregime, voluptuos, cuprinsă de acea senzație de lipsă de greutate și de imaterializare a trupului. Amintirea lui Dimitris îi vine deodată în minte. Ca s-o gonească de pe goliciunea ei se ridică, deschide ochii. Prin crăpăturile ușii a pătruns deodată înăuntru o lumină puternică, de parcă cineva ar fi stat pe dinafară și ar fi împiedicat-o. „E cineva afară." Sîngele îi injectează ochii, își acoperă sînii cu mîinile, își aduce părul în față ca să se apere, iese din apă și ia prosopul. Se freacă repede, nervos, și-și pune în grabă rochia.

Umblă fără zgomot, pășind în vîrful picioarelor goale, se apropie de ușă și dă la o parte butucii, rezemîndu-i încet de perete, la fel de ușor desface și sfoara. O să deschidă brusc ușa și-o să-l prindă pe cel ce era afară. Cu palma rezemată de ușă, o împiedică să se deschidă. Dacă e mutul, treacă-meargă, dar dacă e el? Mai bine să se prefacă că n-a înțeles nimic. Dacă e el!... E îmbujorată de frecuș, de rușine, de mînie. Dacă e el, ar dori să-l omoare. Palma ei continuă să țină ușa, împiedicînd-o să se deschidă. Să mai aștepte puțin, să-i dea timp să intre în casă. Își împletește agale cozile, ușa se deschide încet-încet, scîrțîind. Un nouraș a acoperit o clipă soarele și apoi iar l-a descoperit. În curte nu-i nimeni.

— Alexandre...

Din casă nu răspunde nimeni.

Trebuie să fi fost cu siguranță un nor. Se îndreaptă spre scări, încheie pînă sus nasturii rochiei, încheie sandalele, scoate o buruiană dintr-un ghiveci, strînge de pe jos un ciob de sticlă și-l aruncă cu zgomot în celălalt colț al curții, umezeala părului îi dă fiori prin toată șira spinării.

„Trebuie să mă duc la Gheorghis să aduc băiatul, casa mi se pare pustie fără el, și apoi e altceva cînd îl are pe Manos lîngă ea."

Stă pe terasă, marea răspîndește lumina în valuri-valuri ; la cotitura potecii, lîngă teasc, a apărut silueta lui Alexandros.

„Iar l-am bănuit pe degeaba, numai mie îmi trec gînduri rele prin minte, lui nu."

Rămîne locului, îl așteaptă, din cozi picură stropi de apă, cînd a deschis poarta, i-a strigat :

— Ai și venit, tată dragă, n-am pregătit încă mîncarea.

A spus-o cu un glas vioi.

Se uită la ea, o cercetează.

— Du-te-n casă să te usuci, vremea asta e periculoasă, o să răcești. Fă-mi o cafeluță, o s-o beau în grădină.

S-a așezat sub bolta de viță, nu făcea încă umbră, frunzele erau îmbobocite, nu crescuseră încă, și în acest loc bătea întotdeauna vîntul. Și-a șters cu dosul palmei fața asudată, alergase mult, îl durea piciorul și nu era prima dată cînd simțea senzația aceea ciudată de sufocare, acea oprire a respirației ce-i imobiliza plămînii și-i dădea senzația de sfîrșeală și totodată de asfixie. „O să-mi treacă cu cafeaua." Cînd m-apucă starea asta ? I se pare că la Merlin și-a dat pentru prima dată seama, nu, în autobuz, cînd le-au poruncit să îndeplinească acea treabă respingătoare și el a refuzat.

„Am refuzat... eu am refuzat..."

Nu-și închipuise niciodată unde avea să-l ducă acel refuz, și camera — ce cameră ? — celula era minusculă, o așa-zisă cameră cu un pat de lemn, o pătură cazonă găurită, plină de pete, și-o așa-zisă fereastră.

Se sufoca, se sufoca acolo înăuntru și mereu se apropia de fereastră ca să respire, dar, pe măsură ce se apropia, fereastra se îngusta, se micșora, devenea o crăpătură de care trebuia să-ți lipești gura ca să răsufli, să-ți lipești ochiul ca să vezi afară... Afară începe să se crape de ziuă, lumina zilei se reflectă pe zidul din față, zidul e înalt și văruit, cînd soarele se înalță și cade asupra lui perpendicular, se umple de cicatrice. Distinge orele după petele zidului, după culorile care se succed pe el, deoarece suprafața lui nu e netedă, are niște mici ieșituri invizibile care fac umbre, niște umbre circulare, lungi și înguste, încîrligate, și fiecare din ele îmbracă și-o culoare a sa proprie, albastră, galbenă, roșie, ca sîngele proaspăt, și altele roșu-închis, ca sîngele închegat. Gîndul despre sînge... cînd i-a venit gîndul despre sînge ? În orice caz, nu atunci prima dată, mai tîrziu, a picurat în el și s-a închegat...

Stătea din nou în fața ferestrei ; oricît ar fi evitat-o, tot acolo se ducea, ca musca neputincioasă să scape de lumină. Toată noaptea pîndea cu ochii deschiși suprafața aceea îngustă și lungă,

să vadă dacă se albește, să se încredințeze că se face ziuă, că s-a făcut într-adevăr ziuă și că e adevărat că el se află aci întemnițat, uitat de toți, părăsit... Părăsit... Părăsit. Știa întotdeauna că e singur, dar e o siguranță insuportabilă, un metru pe unu și doi, lumina de-o palmă lățime și un zid nesfîrșit care-l desparte de toată lumea. „N-am pe nimeni, pe nimeni..." Dick, Brac, Mano... „Omulețul, omulețul..." Vrea să plîngă : „Bărbații nu plîng, Mano..."

„Ea..." Răsuflarea i se taie din nou. „Ea n-o să facă nimic, nu poate să aștepte nimic de la ea."

Genele negre în jurul ochilor, mirosul respingător al florilor, trupul în descompunere al celuilalt... „Sînt mamă !" Împușcăturile pe tîmpla lui, cîinii zăcînd în propriul lor sînge închegat, împroșcăturile pe perete, tot sînge și ele. Împroșcăturile pe perete. Vrea să le vadă, să le revadă, să se încredințeze că nu e sînge. Întunericul din cameră e încă dens, dar crăpătura se decolorează, afară desigur că se face ziuă. Aprinde o țigară, așteaptă, ce așteaptă ? Zgomotele. În clădirea asta zgomotele nu încetează aproape niciodată.

Jos în curte vin și pleacă motocicletele, se aud zguduituri, crede că de multe ori a auzit urlete și apoi imediat împușcături. Totul însă e confuz, nu poate confirma nimic, celula în care a fost închis e situată foarte sus, poate chiar pe terasa

casei. Dacă e pe terasă, atunci acest perete din față trebuie să fie urias, un perete care nu știi de ce l-au construit, deoarece nu aparține desigur nici unei clădiri, e un perete fără rost, singuratic, înalt, și tocmai în spatele lui — și acest lucru te convinge că nu e peretele vreunei clădiri, ci o împrejmuire monstruos de înaltă, de șapte și poate chiar de zece metri înălțime — apare vîrful unui chiparos, tot atît de absurd de înalt ca și peretele. Mucul țigării îi frige buzele, îl scuipă, scoate altă țigară, o repune în buzunar. Ce-o să facă cînd i se vor termina și astea ? Își lipește obrazul de fereastră — de această așa-zisă fereastră — se străduiește să ghicească ora pe perete — i s-a luat ceasul împreună cu toate celelalte obiecte pe care le avea la el — ce oră poate fi ? Desigur, soarele n-a răsărit încă, iată-l că răsare, s-a luminat brusc vîrful chiparosului și s-a schimbat culoarea peretelui, din albăstruie a devenit aproape trandafirie. S-a auzit între timp zgomot de pași, de pași soldățești, de bărbați îmbrăcați cu poveri grele, și îndată peretele s-a transformat în ecran, și pe el s-au profilat puști întinse, umbre prelungi de bărbați băgate una într-alta și cu armele înfipte în ei. Vrea să se aplece, să vadă, obrazul i se zgîrie de rama de lemn negeluit a ferestrei. Așchiile îi pătrund în obraz, dar nu le simte, vrea să vadă, trebuie să

vadă. Umbrele dispar de pe perete, pașii se îndepărtează, în locul umbrelor — pete roșii uriașe de sînge cald... de pe frunte îi picură stropi înghețați, duce mîna la gît. Se înăbușă ! se înăbușă !

— Ce-ai pățit, tată ?

Mîna ei pe fruntea lui.

— Ești transpirat și rece, nu te simți bine ?

Respiră greu, dă mîna jos de la gît.

— Nu, nu, nimic, dă-mi puțină cafea.

Bea o înghițitură, bea două, simte ochii ei neliniștiți ațintiți asupra lui.

— Bună cafea, javrele, găsești de toate la negru, de toate...

Încă o înghițitură, respirația îi este acum normală, lumina dulce și clară pe frunzele tinere.

— Te simți mai bine ? Ce-ai pățit ?

— Nimic, du-te și pregătește de mîncare.

Urcă îngîndurată scara.

Am fost nedrept, s-a interesat, s-a dus la mătușa Maria, dacă nu era ea, n-ar fi venit von Herber... Ciudate lucruri, ciudate."

Se oprește pe ultima treaptă de sus, îl privește zîmbind.

— Să-ți fac și-o salată ?

— Fă ce vrei.

Corsajul rochiei e ud, dedesubt sînul rotund...

— Și să te duci s-aduci băiatul, Eleni, auzi ? Să te duci s-aduci băiatul.

10

CLĂDIREA e veche, ștearsă, cenușie. Ziua e umedă, nemișcată, mută. Foarfeca a rămas deschisă pe marmura albă ; alătături, strîns împletite, cele două cozi. Capul îi e gol, mîinile coafezei apucă șuvițele părului și le țintuiește. Tot capul îi este găurit. Ideile trec prin el și se pierd, se perindă imagini și rămîn. Închide ochii, îi redeschide, în față clădirea cenușie cu o singură fereastră deschisă, singura fereastră deschisă într-un șir nesfîrșit de ferestre închise. Cînd o vor închide și pe-asta înseamnă că operația s-a sfîrșit și că băiatul a fost culcat în pat.

Ziua e nemișcată, orele nemișcate, coafeza mută. Lucrează de multă vreme, i-a tăiat părul și n-a spus „păcat, doamnă, ce păr frumos aveți", n-a spus nimic, poate ca să nu-și schimbe părerea singura clientă care a deschis ușa prăvăliei ei umile — totul, scaunele, măsuțele, halatul ei, sînt cenușii, o culoare tristă, numai marmura e albă, are și ea pete, dar predomină albul, cozile reflectă

pe ea nuanţe aurii. Pe lampa cu gaz fierbe apa, gazul miroase şi aburul înceţoşează şi mai mult atmosfera. A dat jos apa fiartă, a vărsat în ea apă rece şi a început să spele jalnicele rămăşiţe ale părului ei, iar după aceea să-i prindă capul în ţinte.

Nu s-a mişcat de loc în tot acest răstimp, Şi totuşi ceva s-a mişcat şi şi-a schimbat locul, adică nu şi-a schimbat într-adevăr locul, a crescut, nu, s-a amplificat — acesta e cuvîntul potrivit, umbra stîlpului s-a amplificat. La început abia de se zărea o umbră pe trotuar, în clipa asta descoperă c-a început să se caţere pe zidul spitalului în direcţia centrului ferestrei deschise.

„Cînd va ajunge sus, mă voi ridica şi mă voi duce, îndată ce va atinge pervazul, îndată ce se va răsfrînge pe pervaz, aşa cum s-a răsfrînt şi de marginea trotuarului, mă voi ridica şi mă voi duce..."

Umbrele sînt ca rădăcinile, cresc şi nimeni nu le vede, însă cresc. Urmăreşte umbra, pare nemişcată, mai are încă timp. Oglinda cea mare din faţa ei n-o văzuse, adică nu-şi dăduse seama că era o oglindă, din prima clipă izolase pe suprafaţa ei acea porţiune de clădire pe care-o priveşte. De cîteva ori imaginea fusese desigur acoperită de volumul coafezei, care s-a interpus între clădire şi ochii ei, aburul i-a tulburat cîmpul

vizual şi o dată sau de două ori crede că ceva a trecut prin faţa ei, o bicicletă sau o pasăre, ceva în orice caz trecător şi nedefinit. Cînd însă i-a prezentat cealaltă oglindă, cea mică, învîrtind-o de jur împrejurul capului, să-şi vadă noul chip, şi-a dat deodată seama că şi cealaltă din faţa ei era tot o oglindă şi că figura care se apleca o dată cu ea, să urmărească umbra stîlpului, nu era decît ea însăşi, schimbată, transformată, o necunoscută cu chipul nedefinit, care-şi părăsise vechea înfăţişare în cele două cozi ce zac pe placa de marmură, alături de foarfeca desfăcută.

„Coşmar." Se străduieşte să se trezească, îşi trece mîna prin părul tăiat.

— O să stricaţi coafura, doamnă, păcat.

„Şi asta face parte din coşmar", ca şi mîna ei ce se mişcă de la păr la portofel şi numără miile.

— Trei mii cinci sute, tuns, spălat şi coafat.

Trei mii cinci sute, exact suma pe care-o primise Gheorghis cînd vînduse bucata de pămînt, la moartea mamei. Trei mii şi jumătate, o să le punem la trapeză, e zestrea fetei.

Trapeza [1], Sfînta Trapeză din altar, şi sub faţa de masă brodată zestrea ei. Cînd mergeau la

[1] Joc de cuvinte: *trapeză* în limba greacă înseamnă *masă* (aci sfînta masă din altar) şi totodată *bancă* (instituţie de credit).

biserică, se apropia întotdeauna de altar și se străduia să ghicească în ce loc anume se află depusă zestrea ei. Zestrea ei, trei mii cinci sute, în bancnote mari îngălbenite, au acoperit cu valoarea lor exactă tăiatul părului. Coafeza a învelit cozile într-o hîrtie și i le-a dat.

— Acum o să vă pieptănați mult mai ușor, să vedeți.

Dintr-odată a devenit vorbăreață.

Pachetul din mînă atîrnă greu, n-a simțit niciodată părul drept o povară pe umeri. Îi e frig la gît așa descoperit cum e, are impresia că e goală.

Asfaltul e stricat, piciorul i-a intrat de două ori într-o gaură, ar fi putut să-l scrîntească așa cum s-a îndoit brusc cînd a auzit fereastra închizîndu-se.

„S-a sfîrșit, au închis-o." Cotește, aleargă, acesta e spatele spitalului, trebuie să ocolească tot perimetrul lui ca să ajungă la intrare și după aceea să urce două etaje, să parcurgă coridorul nesfîrșit și să străbată încă o dată aceeași distanță ca să ajungă la camera unde l-au dus, unde trebuie să-l fi dus. Dă, Doamne, să fie în viață copilul !

Se oprește gîfîind, două spinări în uniforme verzi îi blochează intrarea, trebuie să-i dea la o parte, să treacă printre ei, e cuprinsă de panică.

Să plece, să plece imediat, Nu, trebuie să intre. Ușa se eliberează, cele două spinări se apleacă în fața biroului de informații. Își face curaj și intră alergînd, urcă treptele două cîte două — pentru cine au venit aci ? pe cine caută ? — elanul i se frînge pe coridorul lung, merge normal, încetul cu încetul pasul se face mic, în fața penultimei uși bate pasul pe loc, se oprește și privește numărul : 217, celălalt e 218, aci trebuie să intre. N-a apucat. Au ieșit ei, sînt numeroși, printre ei cineva vorbește, nu se vede cel care vorbește, e ascuns de ceilalți, se pare că e foarte mic de statură și nu se vede, toți se apleacă spre el și toți sînt îmbrăcați în alb, desigur că și el e îmbrăcat în alb, nu se distinge altă culoare, glasul pe care-l aude e calm, obișnuit, un glas citind comunicate, indiferent și obiectiv, un glas ce-i informează pe alții.

Un pătrățel alb, celălalt negru, al treilea roșu. Fiecare pătrățel negru înseamnă că-i semn rău, fiecare pătrățel alb că-i semn bun, întrebările se opresc la al treilea — la acela nu se gîndise — acesta nu prevestește nici de bine, nici de rău, pătrățelele refuză să-i facă o prezicere.

Grămada albă se desface ca o floare, o floare uriașă, exagerată, și dinlăuntrul ei iese bărbatul ce vorbea — avea dreptate, e foarte mic de statură — ceilalți se dau la o parte, îi fac loc să

treacă, se dă și ea la o parte — el; el trebuie să fie marele chirurg despre care i s-a vorbit — nu se poate da mai în spate, e peretele, ochii ei îl țintuiesc, îl cercetează, îl despoaie. A înțeles și el, se oprește în fața ei, glasul indiferent și obiectiv e înlocuit de-un alt glas, de-un glas expresiv, prietenos, ce insuflă curaj.

— Nu cumva sînteți rudă cu micuțul nostru ?

A spus „nostru", îl privește, îi privește și pe ceilalți, nu poate să răspundă, dar „nostru" înseamnă toți. Întinde mîna, o apucă pe-a ei, mîna lui e caldă, e vie.

— Totul va merge bine, e nevoie numai de răbdare, l-am salvat.

Limba lui Brac mulțumește și mîngîie, nu există exprimare mai adevărată, se apleacă să-i lingă mîna, își dă la timp seama de necuviință, — necuviință, fapta cea mai eroică — i-o sărută, nu spune nimic, nu poate să scoată nici un cuvînt.

— Stai lîngă el, ai grijă de el, mai bine să nu se miște primele ore.

Floarea cea uriașă și-a închis petalele, s-a deschis o ușă și-a înghițit-o !

Încă doi pași și intră în camera 218, o împinge mirosul eterului. Patul alb, cearșaful alb, infirmiera albă, dar nu vede decît o mînuță și mîna ei care-i ia pulsul.

„Mano, Mano, puiul meu..." Cuvintele acestea le rostește în sinea ei, dacă le-ar spune cu glas tare, s-ar transforma în hohote de plîns.

Pulsul a fost luat, infirmiera are un chip și-i vorbește.

— Își revine, peste puțin va fi complet treaz. Sînteți rudă cu micuțul ?

Nu i-a spus al „nostru", așa că a putut să răspundă :

— Da, sînt mama lui.

— Foarte bine, stați lîngă el, trezirea o să-i producă și un fel de agitație, aveți grijă să nu se miște prea mult.

Mirosul de eter e puternic, o amețește, acest miros îi este insuportabil de cunoscut, i-e teamă c-o s-o adoarmă, a și amețit, în loc de un pat vede o puzderie, aude glasuri bărbătești și gemete.

— Vă e rău ? Să deschid fereastra ? băgați însă de seamă să nu se dezvelească micuțul. Foarte bine, o să vă obișnuiți, de altfel peste puțin mirosul o să dispară, stați aci lîngă el, vi-l încredințez, pentru că avem încă multă treabă.

S-a așezat acolo unde i-a spus infirmiera, a vîrît mîna sub cearșaf și i-a apucat încheietura, începe să numere... 62, 63, 64... respirația devine mai regulată, cearșaful se mișcă ritmic deasupra pieptului, ochiul urcă încetul cu încetul de la piept la gît, ajunge la bărbie, la obraz.

În sfîrșit a îndrăznit, i-a văzut chipul, vrea să se repeadă la obrăjorul lui scump. Nu, nu, băiatul nu trebuie să se miște. Se ridică în picioare, îl privește, și lacrimile curg șiroaie, tăcute.

E foarte cald, căpșorul lui e asudat, îl șterge ușurel cu batista, își șterge și lacrimile, se așază din nou cu mînuța lui într-a ei. Căldura e insuportabilă, pe fereastră nu intră nici cea mai mică adiere, parcă n-ar mai exista vînt, nici înăuntru, nici afară, bluza îi este umedă, lipită de corp, „de vină e stofa, iar s-a lipit de mine". Bobițele albe pe fondul cenușiu te amețesc ; unde se află ? undeva pe partea dreaptă a corsajului firul se destrămase și forma ca un ochi, se uita numai la el, încercînd să nu vadă motocicletele care circulă de jur împrejur, în sus și în jos, ca turbate, sudoarea curge șiroaie pe tot trupul ei — apă ! — ia sticla și bea un pahar, apoi încă unul, și încă unul. Parcă n-ar fi băut nimic, i-e sete, buzele îi sînt uscate, saliva în gură are un gust amar, mai bea un pahar, pune sticla pe noptieră ; oricît ar bea, nu poate să scape de amăreală, să-și stingă setea...

Apa curgea fără-ncetare, soarele ardea, sudoarea te uda leoarcă, soldații se răcoreau turnîndu-și căldări mari de apă, se bălăceau în apă, care devenea mocirloasă, apa curgea înspumată din ambele guri, glonțul străbătu brațul bărba-

tului și se opri pe soclul de marmură al fîntînii, urletul și împușcătura se auziră aproape concomitent, sîngele curse ceva mai tîrziu, bărbatul care se apropiase să bea n-a apucat să-și dea seama ce se întîmplase. *Raus ! Raus !* Cu patul puștii e împins spre noi. Ne-am dat seama : cine va îndrăzni să bea va muri. Apa curge, motocicletele stîrnesc praful, ridică nori de nisip, gura mi se usucă, sudoarea curge murdară pe noi, sîngele curge din braț. Mișcările lui Panaiotis sînt agere. Rupe cămașa în fîșii, bandajează strîns rana, ia șorțul unei femei, înfășoară brațul, petrece legătura de gîtul bărbatului, îl sfătuiește să tacă. Soarele fierbinte bate chiar deasupra capetelor noastre, bărbații se despoaie, femeile se așează pe jos, sînt mai bine de șase ceasuri de cînd ne-au adunat aci.

Mi-e sete. Un ochi printre picățelele rochiei — nu mi-e sete, trebúie să trăiesc. Țesătura asta se lipește, bine că băiatul și Alexandros au scăpat.

Au golit pe rînd toate casele, toți sînt prezenți, lipsesc foarte puțini, telegrafistul — lipsește spionul — țiganul și familia sa au șters-o la timp — lipsesc și partizanii. Desigur că ei au comis acțiunea, din fericire au reușit să plece. Casa noastră e departe de sat, izolată și ascunsă, n-au văzut-o, slavă Domnului.

Cînd au reuşit să-i adune pe toţi ? Abia apucase să intre în brutărie, în spate o coadă pînă după colţ, nici n-a înţeles că s-a petrecut ceva. Cînd a auzit strigătele, s-a gîndit că iar se terminase făina, de aceea plecase şi ea o dată cu ivirea zorilor. Cine apucă. Aveau dreptate oamenii să strige, suflete puţine în sat, era clar că făina se dosea. Strigătele s-au transformat în vociferări, apoi în tînguire şi apoi s-a aşternut liniştea. A tăcut întreaga turmă, au încetat şi şuşotelile şi hohotele de plîns, fiecare încerca să-şi identifice omul şi apoi cu paşi mici, nesimţiţi, fără să dea prilej la bătaie sau la îmbrînciturі, se apropia de el. „L-ai văzut pe tata ? da, acolo. Maria, fie-ta e cu învăţătoarea, unde ? unde ? lîngă băcan ; da, da, am văzut-o".

Dacă cineva ar fi putut să vadă această îngrămădeală de deasupra, ar fi zis că e un muşuroi de viermi care se zvîrcolesc fără să se mişte din loc. După ceasuri întregi, familiile s-au adunat la un loc, ea a rămas singură, fericită că e singură ; orice s-ar fi întîmplat, orice le-ar fi făcut, copilul era în siguranţă, îl avea pe unchiul lui — şi trebuie să-i recunoască acest lucru, îl iubeşte pe băiat — lor însă ce-o să le facă ? — Ce-o să ne facă ? Nu ştiu. Ce s-a petrecut, o acţiune de sabotaj ? Poate. Unde-o să ne ducă ? Cine ştie ! Iau ostateci, iau muncitori, îi iau şi-i împuşcă. Pe

cine o să ia ? Pe şefi. Cine sînt şefii ? sînt patrioţii, partizanii. Îi cunoşti ? Nu, nu, nu-i cunoaşte nimeni, nimeni... Panaiotis a legat braţul rănitului. Pelaghia a strîns fetele în jurul ei, buzele ei şoptesc mereu, le insuflă curaj. Am încercat să mă apropii de ea, mi-a făcut semn să nu mă apropii, să stau singură. Pe patrioţi ? nu-i cunosc nici eu, eu sînt aci, dar nu cunosc pe nimeni... Membrii organizaţiei nu sînt aci, nu e nici Dimitris, nu-i nici Manos, eu sînt aci pentru toţi.

Glasul care s-a auzit era isteric. Din ce gîtlej a ieşit ? un glas isteric a ieşit dintr-un gîtlej, din măruntaiele mulţimii, şi apoi a tăcut imediat, l-a înăbuşit o mînă, un pumn, motocicletele motocicletele s-au înmulţit, au intrat toate în acţiune, toate odată se învîrtesc în jurul mulţimii, strîng continuu cercul, mulţimea se strînge, se îndeseşte, se îmbrînceşte, toţi încearcă să meargă spre centru, cei ce sînt în centru se înăbuşă, vor să iasă spre margini, în timp ce motocicletele se învîrtesc roată tot mai aproape, tot mai aproape, strîng cercul, îl ating, glasurile nu mai sînt reţinute, le acoperă zgomotul infernal al maşinilor, mîinile se frîng, se unesc, se apără, protejează, şi cercul se face tot mai mic, cei ce sînt în centru se înăbuşă din lipsă de aer, se zbat să iasă de-acolo, se ciocnesc de cei ce nu cunosc asfixia, de loviturile

aripilor de fier, de focul pe care-l împroașcă asupra lor motocicletele.

Părinții strigă, soarele a coborît și mai jos, se află deasupra capetelor noastre și ne pîrjolește, mă aflu în centru, vreau să ies din centru, împing cu tot trupul înspre margini, brațele, pieptul, picioarele mele luptă. Aproape reușesc, mi se face loc, e loc acolo unde mașinile înfierbîntate și îmbătate împroașcă moarte și foc. Încă un pas și-am ajuns. Brațul care mă trage înapoi nu suferă împotrivire, mă străduiesc să mă eliberez, vreau să mușc, întorc capul furioasă...

Sfîntă Fecioară ține-mă și nu mă lăsa să cad jos, oprește-mi glasul să nu-mi cuprindă sufletul, ține-mi mîinile să nu-i îmbrățișeze gîtul, picioarele... Sfîntă Fecioară, ce lumină albastră au ochii lui, nu-i mai văzusem niciodată ziua... Sînt alături de el, în brațele lui, întreg satul e acolo, și eu în brațele lui, întreg satul orbit, înnebunit de spaimă, și eu în brațele lui. Ochiul alb clipește pe pieptul meu, încerc să înțeleg. „Ce caută aici ? Sfîntă Fecioară, ce caută aici ? Măiculiță, pentru el au venit, pe el îl caută, el a făcut... Nu ! Nu ! Ochiul se stinge, rochia s-a sfîșiat, glasul îmi spune : „Ce cauți aici ?“ S-a lăsat tăcere, o tăcere bruscă și absolută. Motocicletele, glasurile, respirațiile s-au oprit, glasul

meu a răsunat ca o piatră într-un puț uscat. „Ce cauți aici ?“

Se uită cu toții la mine ? Nu se uită la mine, îl privesc pe neamț. A coborît dintr-o mașină neagră, sînt și alții cu el, dar aceștia nu prezintă importanță, se vede de-ndată că el e șeful. Alături de el un chip ciudat, un bărbat fără obraz, o cîrpă neagră i-l ascunde... o mască... omul cu masca...

Trebuie să fi spus pe șoptite, aproape în sinea lor, dar erau mulți, un sat întreg, și s-a auzit ca o bubuitură surdă.

„Au venit pentru el, numai pentru el, oare omul cu masca îl cunoaște ?“

Nu îndrăznește să privească în spatele ei, orice mișcare ar putea să-l trădeze, nici nu-l simte în spatele ei, își duce mîinile la spate, îl caută.

— Nu privi de loc îndărăt, Eleni.

„Nu privi îndărăt, nu privi îndărăt... Moarte, chipul tău înseamnă Moarte.“ Cunoaște aceste clipe, cunoaște cuvintele acestea, le-a mai auzit... Unde ? Cînd ? N-are timp să se gîndească acum, dar orice s-ar întîmpla acum, n-o să întoarcă capul. Ordinul s-a auzit venind din cafenea, instalaseră un megafon în cafenea.

— La dreapta împrejur !

S-au întors cei din rîndul întîi, cei din rîndul doi, mulțimea compactă. În fața ei numai doi-

trei bărbaţi; e singura femeie din primul rînd, aşa cum i-a aliniat ordinul. În cafeneaua din faţă, îndărătul hîrtiilor albastre de camuflaj, se zăresc umbre, parc-ar fi oameni mulţi adunaţi acolo în spate şi se străduiesc să vadă. Desigur că sînt, unii au ieşit şi la uşă. Nu sînt nemţi, mai curînd ţărani. Cine sînt? Au fost aduşi şi alţii din satele vecine? Nu mai poate vedea. Şeful, ceilalţi şi omul cu masca înaintează spre ei. Simte masa de oameni dîndu-se înapoi cu toţii odată, face şi ea un pas înapoi.

— Să nu mişte nimeni!

Ordinul vine iarăşi prin megafon, numai că ei se apropie mereu, sînt aproape în faţa ei acum. „Cine poate fi ăsta? dacă se repede deodată şi-i smulge cîrpa de pe faţă, o să-l vadă toţi... dacă va fi însă recunoscut, poate c-o să turbeze şi mai mult, mai bine să stea liniştită." Face eforturi să-l recunoască din priviri; dacă-l cunoaşte, va ghici cu siguranţă cine e. Îl priveşte cu toată atenţia, îl cercetează, ochii se îndreaptă şi ei mereu spre ea, o privesc numai pe ea. Coboară privirea — dungile costumului... nu reuşeşte să se gîndească ce-i amintesc, deoarece e sigură că aceşti ochi îi cunoaşte... da... da, nu-i sînt necunoscuţi, pînă să se uite din nou la ei simte mîna care-o trage uşurel înapoi, face loc, trec mai departe de ea, automat se formează un culoar, mulţimea s-a împărţit în două. „Dimitris e tot în spatele meu? Nu voi întoarce capul", cercetează în faţa ei, nu-l vede, atunci trebuie să fie în spate, şi aceştia înaintează. Tăcerea, acest fel de tăcere seamănă cu respiraţia celui ce trage să moară, cu horcăitul celui ce-şi dă sufletul, nimeni nu se mişcă, nimeni nu vorbeşte, dar şi-aşa, dacă încetează horcăitul, înseamnă moartea. Şi deodată izbucneşte un tînguit, un bocet colectiv. Grupul îşi continuă încet şi chinuitor drumul prin mulţime, acum vede batista legată numai din spate, dar ochii aceluia cercetează, îşi pironeşte privirea asupra celui în faţa căruia se opreşte şi cel pironit răsuflă greoi, sudoarea îngheaţă pe el, fiori îi furnică trupul, e gata să urle, nu sînt eu, sînt nevinovat, urletul însă nu apucă să iasă din gîtlej, privirea se strămută, şi atunci se aude un oftat de uşurare, în timp ce altă răsuflare devine gîfîitoare.

„Acest ochi roşu... ochiul de peşte... şi dungile costumului..." Vrea să strige tare, să strige cu bucurie: nu vă temeţi, nu e de prin partea locului... nu e... glasul i se stinge în sinea ei, mîna omului negru se ridică pentru prima oară şi arată pe cineva în mulţime. Mişcarea se face automat, cel ce bănuieşte că mîna îl arată pe el se dă la o parte, astfel încît degetul pare că se lungeşte, că devine uriaş, monstruos, ajungînd pînă la ultimul bărbat aflat la coadă, care rămîne nemiş-

cat, indiferent, sigur că degetul nu-l arată pe el. Şi totuşi mîna nu se mişcă, rămîne înţepenită într-acolo. Doi soldaţi se supun ordinelor lui, se înfundă în mulţimea de oameni, se apropie de omul nemişcat, îl înşfacă de braţe şi-l duc cu ei. Nici un protest, numai uimire, îi priveşte surprins cum îl iau pe sus — se grăbesc, nu-l lasă nici să meargă — pare că se amuză, întoarce capul cînd spre unul, cînd spre celălalt, şi atunci cînd îl depun în faţa şefului face o mişcare de salut şi-i zîmbeşte ca un copil.

Tăcerea a devenit surdă, ca în pădure înainte de izbucnirea furtunii, mai întîi înţeleg rădăcinile şi păsările cerului care se ascund şi deodată totul începe să se clatine, să se tînguie, să se zbată cu furie.

Şeful întreabă ceva, interpretul traduce, bărbatul e atent, mîinile, degetele i se mişcă cu repeziciune dar nu se aude nici un răspuns.

— Spune !

Mişcă din nou degetele, mai repede, mai nervos de data asta.

La fel de nervos şuieră şi cravaşa neagră pe carîmbii cizmelor ce acoperă picioarele.

— Fă-l să vorbească.

Celălalt bici de culoare cafenie, împletit ca o cosiţă, lasă o dungă pe obrazul bărbatului, sîngele ţîşneşte o dată cu strigătele ce izbucnesc.

E mut ! E mut, nu poate să vorbească !

A doua, a treia şfichiuire, îşi apără faţa cu mîinile, genunchii ating pămîntul, trupul e zguduit de convulsii.

Atunci s-a întîmplat ceea ce s-a întîmplat, nimeni n-a oprit-o, nimeni n-a reţinut-o, s-a năpustit asupra lor, s-a prăbuşit pe trupul mutului şi-a urlat : nu ! nu ! e mut ; e mut din născare.

Băiatul nu l-a văzut, n-avea de unde să ştie că băiatul ei era acolo în faţa cafenelei şi vedea totul, nimeni nu ştia că fusese ridicat şi Alexandros şi copilul, şi că-i lăsaseră în cafenea pentru că plutonierul de jandarmi garantase pentru ei. Dac-ar fi ştiut, dac-ar fi putut să-i treacă prin minte, n-ar fi făcut niciodată nebunia aceea. Dar nu ştia, nu ştia, şi Alexandros n-a reuşit să înşface copilul şi să-l reţină în clipa cînd, văzînd-o pe maică-sa plină de sînge şi în genunchi în faţa nemţilor, s-a năpustit ca scos din minţi... şi motocicletele care porniseră motoarele n-aveau ordin să nu intervină cînd un copil se mişcă şi tulbură ordinea, ordinul spunea categoric : „Îndată ce careva — nu se stabilea — mic, mare, femeie, copil — se mişcă sau încearcă să fugă, motocicletele îl vor strivi !"

Şi l-au strivit.

„Copilaşul meu, copilaşul meu, eu te-am omorît, eu te-am nenorocit !"

S-a mişcat ! — nu trebuie să se mişte, a spus doctorul — se ridică în picioare, îi priveşte chipul, i se mişcă buzele, sînt uscate şi crăpate, îşi înmoaie batista în apă şi i le udă, limba lui suge apa.

Trăieşte, se încredinţează de acest lucru acum cînd îi vede buzele mişcîndu-se, limba însetată. Se apleacă asupra lui : „Mano, băieţaşul meu, copilaşul meu, mă auzi ?"

Nu, nu te mişca. Îi udă din nou buzele, ele beau din nou, apoi scoate un oftat prelung, care împrăştie în jurul ei miros de eter, o clipă i s-au deschis şi ochii. Acum nu-i mai poate vorbi, îi udă mereu buzele, ştie că nu-i poate vorbi fără s-o înece hohotele de plîns.

A trecut un ceas ? cîteva ceasuri ? cîteva zile ?

— Ce-ai făcut cu părul tău, mamă ?

Rîde, rîde într-una. Infirmiera o împinge uşor.

— Ieşiţi puţin afară, doamnă, v-a ameţit eterul, o să stau eu lîngă băieţaş.

O îmbrăţişează, o sărută. M-a întrebat ce-am făcut cu părul meu, zău că m-a întrebat !

— Da, da, vă cred, mîine o să vă tot vorbească, ieşiţi acum puţin afară.

Rîsul ei răsună pe coridorul lung, îl aude şi ea. Pe tabelă scrie *tăcere*. Opreşte rîsul, dar în sinea ei mai aude rîsul hohotind.

11

E UN AMURG din acelea purpurii, ciudate, care sfîşie norii şi prevestesc vînt. Pe alte meleaguri e iarnă, aci însă e toamnă fierbinte. Ţine sub braţ şezlongul şi priveşte peisajul din faţa ei, muntele e aproape diafan, marea de-un roşu-liliachiu, o pînză albă aminteşte un porumbel. Îşi strămută privirea agale spre copiii care se joacă pe nisip şi gesturile repezi ale băiatului ei îi confirmă că e în curs de desfăşurare acelaşi şi mereu acelaşi joc de-a războiul. S-a plictisit să-i tot vorbească, să-i tot spună cît de barbar e jocul lor, s-a plictisit să-i tot amintească... Copiii nu-şi amintesc, iar vîrstnicii uită...

A desfăcut şezlongul, l-a potrivit, voia să-i urmărească şi s-a întins pe el. Un cîrlionţ i-a căzut pe frunte, l-a dat pe spate. S-a obişnuit cu părul scurt. Pe cer culorile s-au estompat, soarele se pregăteşte să apună, din purpurii norii au devenit trandafirii, apoi albi, apoi străvezii ca un voal subţire.

Vălul diafan al cerului
garoafele amurgului...

Nu-şi aminteşte mai departe versurile, aparţin unui mare poet[1], Dimitris îi recita numai versurile acestuia. De mult timp n-a mai primit veşti de la el. Ultima dată cînd l-a văzut, nu, penultima, era în ziua aceea de neuitat cînd Manos s-a ridicat din pat şi...

Un nor s-a zdrenţuit, de parcă o mînă supărată l-a sfîşiat în bucăţi şi l-a aruncat.

A început jocul, Manos aleargă ţinînd în mînă un băţ de care atîrnă o zdreanţă. Un steag imaginar, desigur.

„Steag. Steaguri, mii de steaguri."

Aşa a aflat, aşa a înţeles.

Dis-de-dimineaţă l-au sculat, nu mai puteai să-l ţii în pat, voia să-şi scoată cămaşa de noapte, să se îmbrace, în sfîrşit. L-a spălat, l-a frecat, n-a putut să-l îmbrace. În cele trei luni cît a stat în ghips a crescut de nu-ţi vine să crezi ochilor. A stat lîngă ea, îi venea pînă la umăr.

— Cum de-ai crescut aşa ? te-ai făcut un bărbat în toată firea !

Cum de-a crescut aşa ? n-a împlinit încă opt ani.

Lui Manos nu-i mai pasă că nu se poate îmbrăca, e foarte mîndru de noua lui statură. Că-

[1] Kostas Varnalis (poezia *Urgisiţii).*

maşa i-au despicat-o la mîneci, era o chestie de zile, dar pantalonii cu neputinţă să-i îmbrace.

— O să merg în oraş să-ţi cumpăr o pereche nouă de pantaloni.

S-a pregătit, s-a întors să-l mai privească o dată.

— N-o să întîrziu prea mult, puiule, şi... să stai cuminte !

Vremea era cam rece. Era devreme şi magazinele desigur că nu se deschiseseră încă, dar avea de mers cel puţin o jumătate de ceas pînă-n centru, atît cît să ajungă la timp.

A apucat-o pe drumeagul ce cobora la vale, mergea întotdeauna pe-acolo, îi plăcea ulicioara asta ce-i amintea de uliţele cu caldarîm ale insulelor, era ca o fîşie uitată a oraşului, casele cu două caturi aveau curţi, iar la ferestre obloane late prin care lumina pătrundea şi cînd erau trase. La un punct anumit, la colţ, acolo se afla băcănia cu firma „Belşugul", şi care vindea acum numai ierburi de munte şi stafide, în faţa ochilor îţi apărea deodată Acropole şi Pnika[1], şi dacă aveai privire ageră, puteai vedea în depărtare, ca o fîşie albastră, marea. Se opreşte. Din băcănie — e încă închisă — se aude tare un aparat de radio, tot timpul de cînd merge aude apara-

[1] Colină în Atena.

tele de radio urlînd. Ce-au pățit de le-au pus atît de tare dis-de-dimineață ? Se străduiește să distingă ce spun, nu se aude clar, cineva vorbește, dar după aceea răsună imediat marșul. *Grecia nu moare niciodată...* De cît timp nu-l mai auzise. Îi amintește deodată de zilele războiului cu italienii, de victoriile și de visurile lor nebunești. Dar cum se face că acest cîntec e transmis de postul de radio ? Inima începe să-i bată neregulat, s-o ia razna ! „Prostii ! de cîte și de cîte ori nu s-a înșelat..." cîntecul continuă. Și totuși acest cîntec e transmis numai de posturile de radio libere. Trebuie să întrebe, trebuie să găsească pe cineva să întrebe. Drumul e pustiu, dar are impresia că e plin de oameni. În sinea ei îngînă și ea cîntecul, privirea se mișcă de pe linia mării pe stînca Acropolei, se oprește pe stîlpul gol — unde e steagul pe care a refuzat întotdeauna să-l privească ? — caută, privește cu toată tăria sufletului ei ; stîlpul e acolo, dar gol. Îi vine să strige, să urle. Nu-i acolo, nu-i acolo, l-au coborît !

O fereastră se deschide brusc, două fete se urcă pe pervaz, țin în mînă un steag pe care vor să-l atîrne și-l flutură vesel deasupra ei strigînd : „Libertate ! Libertate !" Imediat se deschide altă fereastră, apoi alta, și alta. Care va să zică e adevărat, e adevărat ! Într-o clipă, într-o secundă,

ca în basme — ca în basmele cele mai ciudate — ulicioara liniștită, drumeagul pustiu se umple de glasuri și de steguri — de unde au apărut atîtea steaguri ? — care fîlfîie peste tot. Pe balcoane, la ferestre, pe acoperișuri fîlfîie steaguri, oamenii merg ținînd în mînă steaguri și cîntă, merg spre centrul orașului îmbătați, o duc și pe ea cu ei.

Gîfîind, ajunse în fața Spitalului Militar, tocmai în acel loc unde văzuse pentru prima oară nemișcate, goale și mute mașinile, tramvaiele galbene, postamentul agentului de circulație și orașul pustiu, mort. Pe acoperișul spitalului, alături de steagul alb cu cruce roșie, flutură și un steag albastru. În fața porții deschise o grămadă de invalizi în cărucioare, medici și infirmierie în halate albe se adună, se încolonează ca în zile de demonstrație.

Își aude numele, vede brațul lui Hatsakis — ambele brațe sînt amputate de la cot — mișcîndu-se dezordonat în chip de salut. Se repede la el, o îmbrățișează, o strînge la piept așa cum poate. „Liberi, surioară !" Așa îi spunea și cînd era la spital, patul lui era cel mai apropiat de-al ei.

Înainte, mereu înainte...

Cîntecul iese din măruntaiele clădirii, îl îngînă cei ce zac în paturi și care vor participa de-

acolo dinăuntru. Ceilalți îl preiau, îl fac să răsune și pornesc cu cărucioarele, în cîrji sau sprijinindu-se de brațele fetelor în chip de bastoane.

Pînă s-ajungă la prima răscruce de drumuri, rîndurile se îndesesc atît de mult încît lățimea bulevardului nu-i mai încape. Merg încolonați cîte douăzeci, cîte o sută, devin o masă de oameni care chiuie de bucurie, joacă și cîntă. Piața Constituției e o vîlvătaie nebună, policromă, zgomotoasă. Din cînd în cînd se opresc îngenunchează, ca în Vinerea Patimilor, un acatist în genunchi, lacrimi de bucurie, și apoi din nou cîntece eroice, strigăte de veselie și îmbrățișări ca de Înviere.

S-a amestecat cu mulțimea, s-a rătăcit de prietenii ei. Dar ce importanță are ? Oriunde ar întinde mîna, i-o apucă și merg împreună, i-o apucă și joacă, o îmbrățișează, o sărută. „Ce frumoasă e viața !"

Un asemenea sărut anonim și iată-l pe el.

— Dimitri ! Stai să te văd, ce bine-ți vine uniforma !

A înșfăcat-o și-o învîrte în aer. „Ce-ți face băiatul ?" o întreabă, și-o pune din nou pe pămînt.

— S-a sculat azi.

Căzut-ați jertfă, fraților, voi.

Îngenunchează, se privesc.

— S-a vindecat deplin ?

Îi face semn că da și cîntă. Un grup de tineri coboară ca un șuvoi impetuos și-i desparte, se străduiesc să nu se miște prea mult din locul lor ca să nu se piardă, se regăsesc, se țin de mînă și merg după ceilalți. În Piața Omonia [1] soldații încolonați merg cîntînd marșuri, de pe balcoanele caselor din jur li se aruncă flori, cofeturi și orez, ca la tinerii căsătoriți. Scoate din păr două boabe de orez — și la nunta noastră... „a spus ? n-a spus ?" — de ce ți-ai tăiat părul ? N-a auzit-o, i-a spus ceva, dar n-a auzit, băiatul cu trompeta i-a suflat drept în ureche, abia de-a apucat s-o urce pe trotuar. Mulțimea împinge spre locul de unde s-a auzit împușcătura.

Era o împușcătură sau nu ? au spus că da, ultima împușcătură a nemților.

„Să dea Dumnezeu să fie ultima !" Chipul parcă i-a îmbătrînit pentru o clipă, dar a redevenit imediat strălucitor de tinerețe.

În fața unei cofetării o împinge și intră înăuntru, înfulecă lacomi două prăjituri cu susan, apoi cîte-o dulceață de migdale, beau și cîte două pahare de apă.

Apa din fîntîna voastră era mai rece.

[1] Una din piețele centrale ale Atenei.

— Cînd o să vii la noi să mai bei ?

— Hei, Dimitris !

Cine sînt astea ? Cinci-şase fete, Doamne, Dumnezeule, cît de frumoase sînt cu rochiile lor colorate, îl sărută, îl trag, îl duc cu ele.

Rochia ei cenuşie ? „Ce-mi veni să-i spun să vină la conac, sper să nu fi auzit, să n-o fi luat-o în serios. Cum o să-l prezint lui Alexandros ? Îi spusese că va veni azi la spital, trebuie să mă întorc imediat, băiatul o să se neliniştească." Nu-l vede pe Dimitris, a părăsit-o, a plecat. A plătit pentru dulciuri, i se pare că s-a înnourat puţin cerul, pe stradă mulţimea şi mai numeroasă. Păcat, n-o să poată nici măcar să-şi ia rămas bun. De pe un balcon din faţă a căzut un steag, se reped, pun mîna pe el, îl apucă de cele patru colţuri — trupul lui Isus — merg sub umbra lui — iar cîntece, aplauze, ovaţii.

„Libertate, trăiască puterea populară, trăiască !..." Întoarce capul înapoi să vadă dacă nu cumva Dimitris a revenit la cofetărie. Uşa acesteia nici că se vede. A fost descoperită şi de alţii şi desigur că i-au golit rafturile — deja cînd intraseră ei nu mai erau decît foarte puţine dulciuri... Se întoarce din nou, el e în faţa ei, o trage repede de mînă — unde mă duce ? — o duce împingînd la dreapta şi la stînga, spre un grup de soldaţi.

— Eleni... tovarăşii mei, azi am coborît în oraş, pînă ieri mai eram la Lamia[1], unde fuseserăm trimişi pentru...

Se apleacă cu toţii rîzînd, se străduiesc să adune ţigările pe care cineva le-a aruncat din belşug deasupra soldaţilor. S-au risipit precum copiii şi se iau la întrecere cine o să strîngă mai multe. Cineva îi oferă o ţigară — fumezi, tovarăşă ? Nu, nu, ea nu fumează — s-o ia pentru Alexandros ? — întinde mîna.

— De cînd fumezi, Eleni ?

Îşi trage mîna îndărăt. Trebuie să mă întorc, Dimitris, mă aşteaptă băiatul.

— Mergem.

Salută toţi deodată — nu ţi-ai luat porţia — îi aruncă ţigara, Dimitris sare şi-o apucă, rîde, o s-o fumăm împreună, îi spune, şi-o ia din nou de mînă.

— De ce-ai plecat din cofetărie ? puteam să te pierd.

— Am crezut c-ai plecat

— Prostuţo !

O strînge la piept îi răvăşeşte părul.

— Lasă fata-n pace ! îi spun unii în glumă. Trage capul îndărăt cu putere.

[1] Oraş situat la nord de Atena.

— Sălbăticiune !

„Nu, nu pentru asta, dimpotrivă, dimpotrivă."

În fața Universității au aprins un foc mare — adevărat, aproape că s-a înnoptat, dar așa de repede ? — cei ce trec prin față sar deasupra lui ca în noaptea Sfîntului Ion. Un șir nesfîrșit de tineri care sar și zumzăie ca albinele. De unde au apărut atîția tineri ? mii de tineri, ai zice că e-un popor format numai din tineret. Și totuși, dacă ești atent, vezi că există și bătrîni, chiar mulți bătrîni. Dar mișcările, vioiciunea privirii, grația la joc, tăria glasului la cîntec îi face și pe ei tineri, mai tineri decît ceilalți. Astă-seară s-a petrecut un miracol și toți și-au regăsit chipurile de adolescenți. Toți în afară de unul. Niciodată nu i-a părut atît de vîrstnic, aproape bătrîn. L-a văzut de departe — pleacă repede, Dimitri, pleacă repede — se plimba în sus și în jos pe trotuar, în fața spitalului. Bine că s-au întors prin ulicioară, altfel i-ar fi văzut și el. A făcut cîțiva pași îndărăt și s-a ascuns după colț.

— Dimitri, pleacă imediat.

— Ce se-ntîmplă ?

— E acolo, în fața spitalului, mă așteaptă și e supărat c-am întîrziat atîta, uitasem că urma să vină azi.

— Cînd te mai văd ?

— Nu știu, nu știu nimic, anunță-mă prin Pelaghia. Pe tine unde poate să te găsească cineva ?

— Nu știu, n-am fost încă demobilizat.

I s-a părut că aude pași apropiindu-se. „Rămîi cu bine", i-a spus, și-a plecat. A simțit cum a rămas nemișcat locului, cu așteptarea pe buzele lui.

Cînd s-a apropiat, el o aștepta privind-o și, înainte încă să izbucnească în cuvinte de tot felul, care-l făceau să spumege de furie, a observat cît de bătrîn e, singurul bătrîn pe care-l întîlnise în decursul întregii zile.

— Taci, a spus, ne facem de rîs.

Și l-a lăsat pe trotuar, urcînd treptele cîte două deodată. Manos se aruncă asupra ei și începu s-o sărute ca înnebunit.

— Spune-mi, spune-mi, mamă, ce se petrece în oraș ? Au ieșit cu toții, s-au adunat cu toții, e foarte frumos acolo în oraș ?

— Da, da.

Și începe să-i spună, să-i povestească. El, un copil și înțelege, nu s-a plîns că l-a lăsat singur. În timp ce celălalt ! Celălalt știe că stă pe coridor, lîngă ușă, și-i soarbe cuvintele, povestea spusă copilului.

— Mamă, mamă, așa au făcut la eliberare ?

Se ridică în picioare. Între copaci și mare vede profilîndu-se numai umbrele copiilor. S-a înnoptat, luna învăluie totul într-o lumină ciudată.

— Ajunge cu joaca, Mano, s-a înnoptat, copiii trebuie să se întoarcă în sat, mamele lor o să se neliniștească.

— Mai lasă-ne încă puțin, mămico, n-am reușit să ne jucăm aproape de loc.

Zilele erau totdeauna la fel de scurte pentru copii, iar pentru ea deveniseră nesfîrșite.

— Hai, băiatul mamei, e timpul să vii în casă, o să se întoarcă unchiul și-o să se supere.

S-a făcut tăcere. Peste puțin auzi portița grădinii deschizîndu-se, apoi ciripitul copiilor care plecau spre casele lor. A strîns șezlongul, l-a sprijinit de perete și a așteptat băiatul în capul scării.

— Ești asudat leoarcă, hai înăuntru.

— Acum, cînd războiul s-a terminat, ce-o să facem, mamă ?

Nu știe ce să-i răspundă. Îi spune din nou „ești asudat leoarcă" și închide ușa după ea.

„Ce-o să facem ?"

În cameră e întuneric beznă, caută pipăind chibriturile pe masă.

— O să stăm multă vreme așa pe întuneric ? Știi, mi-e foame.

— Le-am găsit, mergem acum în bucătărie să încălzim mîncarea, spală-te pe mîini.

A ridicat fitilul lămpii, camera s-a luminat. Pe luminatorul ușii a rămas încă bătută în cuie hîrtia albastră și decolorată a camuflajului.

Mîine trebuie să ia o hotărîre, să aducă scara cea lungă și s-o scoată și pe-asta. Ce altceva ?... Nimic altceva. Mîine același și același lucru.

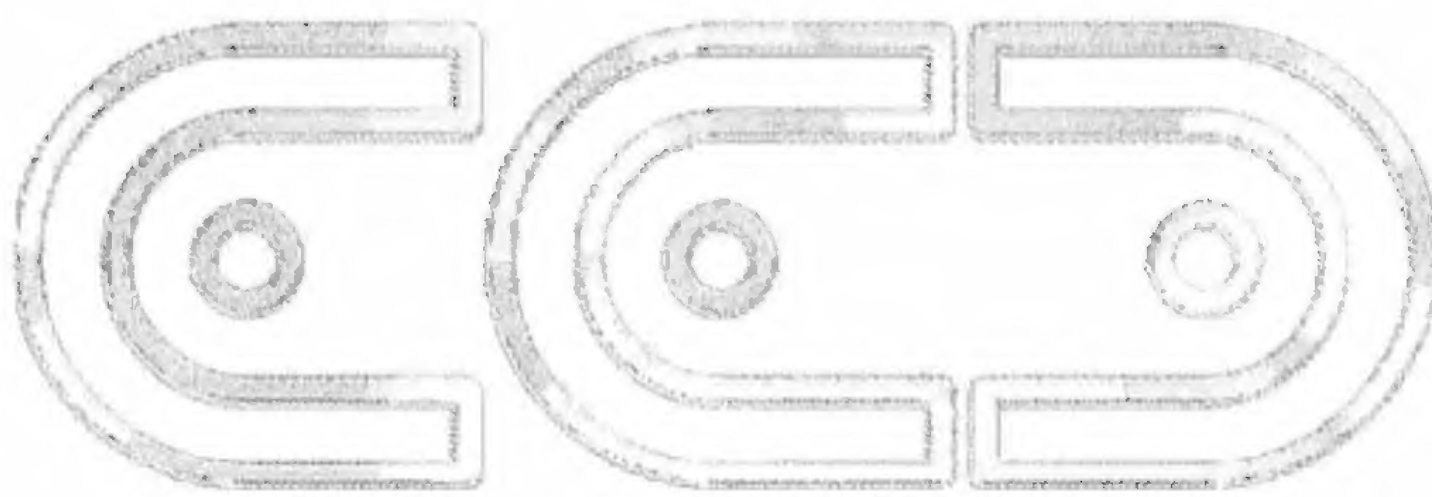

TIPARUL EXECUTAT LA:

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"

Coli tipo: 5,75; comanda nr. 951

Scanare și prelucrare digitală

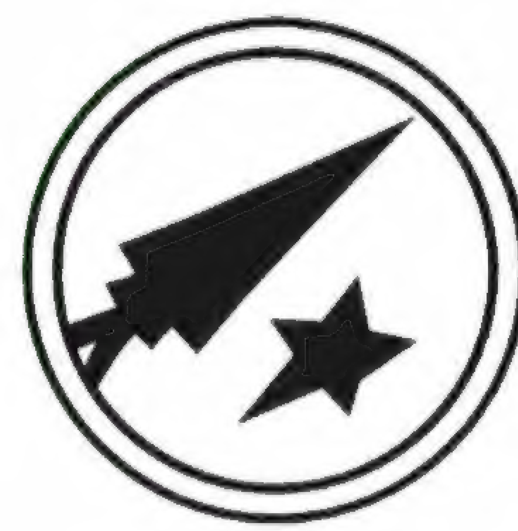
de

Anonim

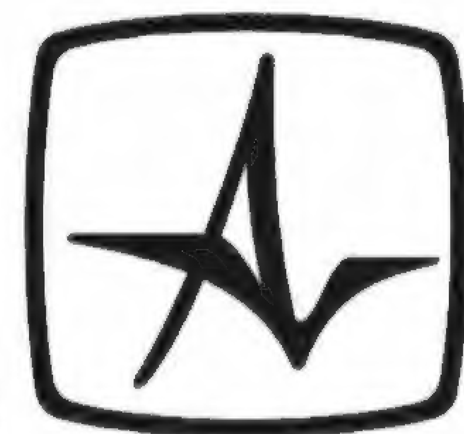
și

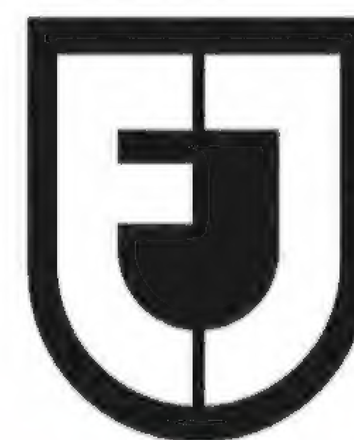
CAT Graur

Antwerpen

2023

Clubul cărții digitale 2024